

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BÜYÜKBAŞ CANLI VARLIK İŞLETMELERİNDE
MALİYET MUHASEBESİ VE BİR UYGULAMA**

Gülay ILDIR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin MERT

İSTANBUL, Şubat 2017

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BÜYÜKBAŞ CANLI VARLIK İŞLETMELERİNDE
MALİYET MUHASEBESİ VE BİR UYGULAMA

Gülay ILDIR
(142008001)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin MERT

İSTANBUL, Şubat 2017

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BÜYÜKBAŞ CANLI VARLIK İŞLETMELERİNDE
MALİYET MUHASEBESİ VE BİR UYGULAMA**

Gülay ILDIR

(142008001)

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih :

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Mert _____
(Okan Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Ayşe Pamukçu _____
(Marmara Üniversitesi)

: Yrd. Doç. Dr. Turgay Münyas _____
(Okan Üniversitesi)

İSTANBUL, Şubat 2017

ÖNSÖZ

Çalışmamın her aşamasında sabırla yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Mert hocama, bu zorlu tez sürecinde bana desteğini bir an bile esirgemeyen Yeminli Mali Müşavir Orhan Aray'a ve değerli iş arkadaşım Elif Maral'a tüm eğitim süresince benden manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Gülay ILDIR

İstanbul, Şubat 2017

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
SEMBOLLER.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM 1.GİRİŞ	1
BÖLÜM 2. ZİRAİ İŞLETMELER VE VERGİLEME ESASLARI HAKKINDA AÇIKLAMALAR	3
2.1. ZİRAİ FAALİYET TANIMI ve KAPSAMI	3
2.2. ZİRAİ FAALİYET TÜRLERİ.....	5
2.2.1. Bitkisel Üretim	5
2.2.2. Hayvansal Üretim	5
2.2.3. Orman Ürünleri Üretimi.....	6
2.2.4. Su Ürünleri Üretimi.....	6
2.3. ZİRAİ İŞLETME KAVRAMI.....	7
2.4. ZİRAİ İŞLETMELERİN ÖZELLİKLERİ.....	8
2.5. ZİRAİ İŞLETMELERİN SINIFLANDIRILMASI.....	8
2.5.1. İşletme Büyüklüklerine Göre Tarım İşletmeleri.....	9
2.5.2. Hukuki Yapılarına Göre Tarım İşletmeleri	10
2.5.3. Faaliyet Alanına Göre Tarım İşletmelerinin Sınıflandırılması	10
2.6. ZİRAİ İŞLETMELERİN GELİR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN VERGİLENDİRİLME ESASLARI	10
2.6.1. Zirai Kazancın Tanımı ve Unsurları.....	11
2.6.2. Çiftçi ve Mahsul Tanımları.....	11
2.6.3. Zirai Kazançta Vergilemenin Genel Esasları.....	12
BÖLÜM 3. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK HAKKINDA BİLGİLER	20
3.1. TÜRKİYE'DE BÜYÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ	20
3.2. TÜRKİYE'DE ZİRAİ FAALİYETİN GELİŞİMİ ve EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMİ	25

3.3. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIKTA DEVLET DESTEKLERİ..... 29

BÖLÜM 4. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE MUHASEBE SİSTEMİ 32

4.1. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARIN SINIFLANDIRILMASI.....	32
4.1.1. Dönen Varlık Grubunda İzlenecek Büyükbaş Canlı Varlıklar.....	32
4.1.2. Duran Varlık Grubunda İzlenecek Büyükbaş Canlı Varlıklar.....	33
4.2. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARDA DEĞERLEME ÖLÇÜTLERİ	34
4.2.1. Besi Hayvanlarında Değerleme	35
4.2.2. Damızlık ve Süt Hayvanlarını Değerleme	36
4.3. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARDA AMORTİSMAN ve YENİLEME FONU .	36
4.3.1. Amortisman Kavramı ve Büyükbaş Canlı Varlıklarda Amortisman ...	37
4.3.2. Büyükbaş Hayvanlarda Amortisman Oranları	39
4.3.3. Büyükbaş Hayvanlarda Yenileme Fonu	39
4.4. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE GİDER YERİ, ÇEŞİDİ ve DAĞILIMI.....	42
4.4.1. Büyükbaş Hayvancılık işletmelerinde Giderlerin Belirlenmesi	43
4.4.2. Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Gider Yerlerinin Tespiti.....	46
4.4.3. Hayvancılık İşletmelerinde Gider Dağıtım Anahtarlarının Oluşturulması ve Gider Dağıtımı	48
4.4.4. Maliyet Hesaplama Yöntemleri ve Büyükbaş Hayvan İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi.....	50

BÖLÜM 5. SÜT SIĞIRCILIĞI VE BESİCİLİK FAALİYETİNDE BULUNAN HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ İŞLEMLERİNİ İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMA ... 54

5.1. ÇALIŞMANIN AMACI ve KAPSAMI.....	54
5. 2. UYGULAMA ÖRNEĞİNE İLİŞKİN VERİLER ve YÖNTEM	55
5.2.1. İlk Madde ve Malzeme Hesabının Değerleme ve Dağıtımı	63
5.2.2. Direkt ve Endirekt İşçilik Giderlerinin Dağıtımı.....	69
5.2.3. Genel Üretim Giderlerinin Dağıtımı	72
5.2.4. Dönem İçi İşlemlerin Yevmiye, Defter-i Kebir Kayıtları ve Genel Geçici Mizanı	75
5.2.5. Canlı Varlıkların Çağ Değişimleri Nedeniyle Gider Yerlerinin Değişiminin Tespiti	88
5.2.6. Amortisman İşlemleri.....	93
5.2.7. Birinci Dağıtım	100
5.2.8. İkinci Dağıtım.....	102
5.2.9. Finansman Giderlerinin Dağıtımı	104
5.2.10. Aktifleştirme.....	105
5.2.11. Sağmal İneklerin Amortismanı	107
5.2.12. Maliyetlerin Belirlenmesi ve Yüklenmesi	108
5.2.13. Besi ve Yatırım Dönemi Devam Eden Canlı Varlıklar	114
5.2.14. Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)	116
5.2.15. Dönem Sonu İşlemlerine Ait Yevmiye ve Defteri Kebir Kayıtları.....	116

BÖLÜM 6. SONUÇ.....	130
KAYNAKLAR.....	132

ÖZET

BÜYÜKBAŞ CANLI VARLIK İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ VE BİR UYGULAMA

Son yıllarda yapılan yatırımlar ile sermaye şirketlerinin zirai sektörde faaliyet göstermeye başlamaları ile bu faaliyet sektöründe maliyet muhasebesi önem kazanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde zirai işletme ve vergilendirme esasları gelir vergisi kanunu açısından incelenmiştir.

Üçüncü bölümünde, Türkiye'deki büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ve zirai faaliyetlerin ekonomik açıdan önemi ele alınmıştır.

Dördüncü bölümünde, hayvancılık işletmelerinde, tekdüzen muhasebe sistemi içerisindeki yeri, değerlendirme, amortisman ve yenileme fonu uygulamaları incelenmiş, bölümün bir kısmında ise büyükbaş hayvancılık işletmelerinde gider yerleri, gider çeşitleri ve maliyet yöntemleri ele alınmış, büyükbaş hayvancılık işletmeleri açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde büyükbaş hayvancılık sektöründeki faaliyet kolları bir bütün olarak düşünülmüş, yatırım ve üretim maliyetleri açısından önemli olan maliyet bedeli ve çağ değişimleri konularına değinilmiş ve çağ değişimleri dikkate alınarak uygulama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayvancılık, Maliyet Bedeli, Çağ Değişimi ve Muhasebeleştirilmesi

ABSTRACT

THE COST ACCOUNTING AT LIVESTOCK FARMING AND AN APPLICATION

The recently made investments at agriculture sector by the capital companies , causes the necessity of detailed accounting system in agricultural activity.

In the second section of this research, Income Tax Law articles related to agricultural enterprises and the taxation principles are explained .

The importance of growing cattles and the agricultural enterprises in economic life of Turkey clarified in the third section.

In the fourth section, the application of uniform chart of accounts,valuation, depreciation, fund for renewing takes place for the livestock establishments. Some part of this section, contains the study of expense kinds, expense accounts,and costs at cattle establishments.

In the last section of this research, the activities in livestock sector as a whole, cost value and age progresion of livestock are considered for investment and production costs and an example is given considering the age progresion of livestok.

Key Words: Livestock Farming, Cost Value, Age Progresion and Accounting

SEMBOLLER

Kg : Kilogram
Gr : Gram
% : Yüzde Oranı
TL : Türk Lirası
Kw/s : Kilowatt / Saat
M2 : Metrekare

KISALTMALAR

- A.Ş** : Anonim Şirket
ATİK : Amortismanına Tabi İktisadi Kıymet
B.K.K : Bakanlar Kurulu Kararı
D.İ.E : Devlet İstatistik Enstitüsü
DV : Damga Vergisi
FİFO : İlk Giren İlk Çıkar
GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GVK : Gelir Vergisi Kanunu
G.Y.G. : Genel Yönetim Giderleri
SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu
TDHP : Tek Düzen Hesap Planı
TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu
VUK : Vergi Usul Kanunu

TABLolar LİSTESİ

SAYFA NO

Tablo 2. 1 Zirai Mahsul ve Hizmetlere İlişkin Tevkifat Oranları	13
Tablo 2. 2 Arazi Üzerinde Yapılan Zirai Faaliyetlerde İşletme Büyüklüğü Ölçüleri	14
Tablo 3. 1 Buzağılara Ait Yem Rasyosu.....	22
Tablo 3. 2 Dana ve Düvelerin Tükettikleri Yem Miktarları	23
Tablo 3. 3 Sağmal İneklerin Laktasyon Dönemlerinde Tükettikleri Yem Miktarları....	24
Tablo 3. 4 Tarımsal G.S.Y.İ.H.'nın Genel Ekonomi İçerisindeki Payı	26
Tablo 3. 5 Büyükbaş Hayvansal Desteklemeler	30
Tablo 5. 1 Gider Yerleri ve Muhasebe Kodları.....	57
Tablo 5. 2 Sis Hayvancılık ve Tarım A.Ş. Açılış Bilançosu.....	58
Tablo 5. 3 Canlı Varlıkların Miktar ve Kayıtlı Değerleri	59
Tablo 5. 4 Satın Alınan İlk Madde ve Malzeme Tablosu	60
Tablo 5. 5 Aylık Süt Üretim Miktarları	61
Tablo 5. 6 Gider Yerleri Dağıtım Anahtarları.....	62
Tablo 5. 7 Günlük Tüketilen Yem Rasyosu	64
Tablo 5. 8 Yatırım Süresi Devam Eden Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları	65
Tablo 5. 9 Süt Üretiminde Kullanılan Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları	66
Tablo 5. 10 Besideki Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları.....	66
Tablo 5. 11 İlk Madde ve Malzeme Envanter Denge Tablosu	68
Tablo 5. 12 Esas Üretim ve Yatırım Gider Yerlerinde Kullanılan Yem Giderleri	69
Tablo 5. 13 Direkt İşçilik Gider Dağıtımı	70
Tablo 5. 14 Endirekt İşçilik, Giderlerinin Dağıtımı (Veteriner Ücreti)	71
Tablo 5. 15 Endirekt İşçilik Giderlerinin Dağıtımı (Güvenlik Ücreti)	71
Tablo 5. 16 İlaç Giderlerinin Dağıtımı.....	72
Tablo 5. 17 Endirekt Malzeme Giderlerinin Dağıtımı (Temizlik Malzemesi)	73
Tablo 5. 18 Elektrik Giderlerinin Dağıtımı.....	74
Tablo 5. 19 Dişi Canlı Varlıklara ait Aylık Çağ Değişimi.....	88
Tablo 5. 20 Erkek Canlı Varlıklara ait Aylık Çağ Değişimi.....	89
Tablo 5. 21 Özet Çağ Değişim Tablosu	89
Tablo 5. 22 Gider Yerleri Değişen Canlı Varlıkların Maliyet Aktarımı.....	91
Tablo 5. 23 Amortisman Tablosu.....	93
Tablo 5. 24 Yer Altı ve Yer Üstü Düzen. ait Amor. Giderlerinin Dağıtımı	94
Tablo 5. 25 Elektrik Şebekesine ait Amortisman Giderlerinin Dağıtımı.....	95
Tablo 5. 26 Bina Amortisman Dağıtımı.....	96
Tablo 5. 27 Tesis Makine ve Cihaz Amortisman Giderlerinin Dağıtımı	97
Tablo 5. 28 Ahırda Kullanılan Demirbaşlara ait Amor. Giderlerinin Dağıtımı.....	97
Tablo 5. 29 Amortisman Giderleri Dağıtım Tablosu	99
Tablo 5. 30 1 Dağıtım Tablosu	101
Tablo 5. 31 Yem Dep. ve Hazır. Gider Yerlerinde Top. Gid. Dağıtımı	102

Tablo 5. 32 II. Dağıtım Tablosu.....	103
Tablo 5. 33 Finansman Giderlerinin Dağıtımı	104
Tablo 5. 34 Doğum Yapan Düvelerin Maliyetleri	106
Tablo 5. 35 Sağmal İneklere ait Amortisman Tablosu	107
Tablo 5. 36 Aylık Süt Üretim Miktarları	109
Tablo 5. 37 Süt Üretim Maliyet Tablosu	110
Tablo 5. 38 Buzağılara Verilen Sütün Miktar ve Maliyetleri	111
Tablo 5. 39 Yatırım Süresi Devam Eden Canlı Varlıkların Dönem Sonu Değeri	114
Tablo 5. 40 Besi Süresi Devam Eden Canlı Varlıkların Dönem Sonu Değeri	115
Tablo 5. 41 Sis Tarım ve Hayvancılık A.Ş.'ne ait Kapanış Bilançosu	127
Tablo 5. 42 Sis Tarım ve Hayvancılık A.Ş.'ne ait Gelir Tablosu	128

BÖLÜM 1.GİRİŞ

Ülkemizde miras yoluyla bölünen tarım arazileri nedeniyle zirai faaliyetler aileler tarafından yürütülmekte ve Gelir Vergisi Kanun'unda yer alan işletme büyüklüğü sınırları altında kalmaları nedeniyle çiftçiler elde ettiği kazançlar üzerinden kaynaktan vergilendirilmekte ve defter tutma, beyanname verme gibi sorumluluklar taşımamaktadır.

Ekonomik gelişmeler ve teşvikler sayesinde tarım ve hayvancılık sektöründe işletme büyüklüğü ölçülerini aşan gelir vergisi mükellefleri ile kurumlar vergisine tabi şirketler faaliyet göstermeye başlamışlardır.

Bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerin büyükbaş hayvancılık sektöründe faaliyet göstermeye başlamaları sonucunda, yatırım ve üretim maliyetlerinin hesaplanması önem kazanmıştır.

Ülkemizdeki tarım ve hayvancılık sektörü ile ilgili muhasebe uygulamaları incelendiğinde farklı görüşler ve eksikliklerin olduğu görülmektedir.

Özellikle bu farklılıklar canlı varlıkların doğumu, çağ değişimi ve buldukları çağa ve amaca göre üretim giderlerinin dağıtılması konusundadır.

Hayvancılık işletmelerinde üretim ve yatırım döneminin sürekli birlikte devam etmesi nedeniyle yapılan harcamaların yatırım ve/veya üretim maliyeti açısından değerlendirilmesi, canlı varlıklar üzerinden ayrılan amortisman tutarının hesaplanması, işletme ve yatırım finansmanında kullanılan kredi faizlerinin maliyet hesaplarına etkisi, canlı varlıklar için sarf edilen yem miktarının üretim maliyeti açısından değerlendirilmesi ve sağmal ineklerin reform amacıyla sürekli olarak yenilenmesi sonucu oluşan karın yenileme fonu açısından değerlendirilmesi gibi konuların yorumlamaya ve tartışmaya açık olması nedeniyle, bu faaliyet konusu üzerinde araştırmamı yaptım.

Araştırmalarımın sonucunda elde ettiğim verilere göre büyükbaş, hayvancılık işletmelerinde üretim ve yatırım maliyetlerinin dağıtımı, üretim aşamaları, maliyet hesaplamaları ve muhasebe kayıtları ile ilgili örnek bir uygulama yapılmıştır.

BÖLÜM 2. ZİRAİ İŞLETMELER VE VERGİLEME ESASLARI HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Ziraat sektörü, çeşitli besin maddelerinin üretimi yaparak insanların gıda ihtiyaçları ile diğer sektörlerin hammadde ihtiyacını karşılamaktadır. Zirai faaliyetlerin büyük bir kısmı kırsal kesimlerde aileler tarafından gerçekleştirilirken, son yıllarda yapılan yatırımlarla sermaye şirketleri de zirai sektörde faaliyet göstermeye başlamıştır. Sermaye şirketlerinin faaliyete başlamasıyla bu sektörde muhasebeye olan ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu bölümde zirai faaliyetlerden elde edilen kazançların gelir vergisi karşısındaki durumu ele alınacaktır.

2.1. ZİRAİ FAALİYET TANIMI ve KAPSAMI

Zirai faaliyet; “ doğrudan tüketilen veya sanayi için girdi olan hayvani ve bitkisel ürünleri, toprağın ve doğanın sağladığı unsurları, düzenli bir çaba ile değerlendirerek ve geliştirerek elde etme faaliyetlerine “ denir. ¹

Gelir Vergisi Kanunu (GVK)’nda yapılan tanımında ise zirai faaliyet, “Arazide, deniz, göl ve nehirlerde, ekim, dikim, bakım, üretme, yetiştirme ve ıslah yollarıyla veyahut doğrudan doğruya tabiatın istifade etmek suretiyle nebat, orman, hayvan, balık ve bunların mahsullerinin istihsalini, avlanmasını, avcılarını ve yetiştiricilerini tarafından muhafazasını, taşınmasını, satılmasını veya bu mahsullerden sair bir şekilde faydalanılmasını “ ifade eder.

Bazı nebat ve hayvan nevelerinde istihsalin doğrudan doğruya arazi üzerinde yapılmaması zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmez.

¹ Gökgez, A., (2013), “*Tarımsal Faaliyet Muhasebesi*”, Ekin Yayınevi, Bursa, s.1.

Aşım yaptırmak maksadıyla erkek damızlık beslenmesi, çiftçiye ait her türlü ziraat makine ve aletlerinin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır.

Mahsullerin değerlendirilmeleri maksadıyla ve zirai istihsale müteferri olarak işlenmesi de zirai faaliyete girer. Ancak, bu ameliye, aynı teşebbüsün cüz'ünü teşkil eden bir işletmede vukua geliyorsa, bu ameliyenin zirai faaliyet sayılabilmesi için işletmenin sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini, cüz'ünü teşkil ettiği teşebbüsün mahsullerine hasretmesi şarttır.²

G.V.K'nun benimsediği tanımda zirai mahsullerin işlenerek yarı mamul veya bir mamul haline getirilmesi zirai faaliyet olarak kabul edilmemiştir.³ Bunun sonucunda, toprak ve tohum kullanarak buğday üretilmesi zirai faaliyet olarak kabul edilirken; buğdayın işlenerek un haline getirilmesi için yapılan faaliyet sınai bir işletme önem ve büyüklüğü gerektirdiği için tarımsal faaliyet olarak kabul edilmemektedir.

Ancak, bu işler aynı zirai işletmenin parçasını oluşturan bir işletmede yapılıyorsa, bu işlemin zirai faaliyet sayılabilmesi için işletmenin sınai bir müessese önem ve genişliğinde olmaması ve faaliyetini ana zirai işletmesinin ürünlerine hasretmesi, yani sadece onun ürünlerine işlemesi şarttır. Bu durumda, bir çiftlik işletmesinin ürünlerini değerlendirmek amacıyla ve zirai üretimin bir parçası sayılabilecek şekilde bu ürünlerini işlemesi ticari (sınai) bir faaliyet değil, yine zirai faaliyet sayılacaktır.⁴

Zirai faaliyet sonucu elde edilen ürünün satışlarının dükkan ve mağaza açılarak yapılması halinde, mahsullerin dükkan ve mağazaya gelinceye kadar geçirdikleri safhalar zirai faaliyet sahasında kalır. Çiftçiler tarafından doğrudan doğruya zirai faaliyetleri ile ilgili alım satım işlerinin tedviri için açılan yazıhaneler faaliyetleri bu mevzua münhasır kalmak şartıyla dükkan ve mağaza sayılmaz.⁵

² Gelir Vergisi Kanunu, Md. 52

³ Özkan, A., (2001) "Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi" ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.6.

⁴ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013), 1.Cilt, s.89.

⁵ Ceylan, A.,Tık, C., (2014), "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi" , Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 131 s.80

2.2. ZİRAİ FAALİYET TÜRLERİ

Zirai faaliyetler bitkisel, hayvansal, orman ürünleri ve su ürünleri üretimi olmak üzere dört ana grupta sınıflandırılabilir.

2.2.1. Bitkisel Üretim

Bitkisel üretim, günümüzde tarım sektörü üretimi içerisinde yaklaşık %65'lik payı ile önemini korumaktadır. Ancak, büyük ölçüde iklim ve doğa şartlarına bağlı olduğundan, üretim potansiyelinden yeterli düzeyde yararlanılmadığı ve verimin düşük kaldığı görülmektedir.⁶ Bitkisel üretim, 2015 yılında bir önceki yıla göre tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde %10,12 meyvelerde %3,9 sebzelerde % 3,4 oranında artış göstermektedir.⁷

Tarımsal üretimin içerisinde büyük bir paya sahip olan bitkisel üretim tarla ürünleri ve bahçe ürünleri üretimi olmak üzere iki ayrı kategoride yer almaktadır.

2.2.2. Hayvansal Üretim

Hayvansal üretim, ortaya koyduğu ürünleri ve güçleri ile insanlara fayda sağlayan evcil hayvanların bakımı, beslenmesi, üretimi ve yetiştirilmesini kapsayan tarım kolunun genel adıdır.⁸

Hayvancılık sektörü, hayvansal ürün ihtiyacını karşılamanın yanı sıra devamlı istihdam yaratması, tarıma dayalı et, yem, yün tekstil ve deri sanayilerine ham madde de sağlaması yönünden önem arz etmektedir.⁹

X Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ülkemizde hayvancılık işletmeleri genelde küçük ölçekli olup, yem bitkileri üretimi ile çayır ve meraların koruma ve ıslahı yetersiz, suni tohumlama sayısı uluslararası ortalamaların altında ve hayvan hareketleri ile hayvan sağlığına yönelik önlemlerin yeterlilikten uzak bir durumda olduğu ifade edilmiş ve plan döneminde hayvancılık desteklerini miktar ve çeşit

⁶ Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) (Ankara,2000), s.135

⁷ Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı: 18706, 25.12.2015

⁸ Gökgöz, A., (2013), "*Tarımsal Faaliyet Muhasebesi*", Ekin Yayınevi, Bursa, s.1.

⁹ Devlet Planlama Teşkilatı. Sekizinci. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) (Ankara,2000), s.136-137.

olarak arttırılmış ve bölgesel projeler uygulamaya konularak et ve süt üretiminde artış gerçekleştirilmiştir.¹⁰

2.2.3. Orman Ürünleri Üretimi

Sağlıklı yaşamın kaynağı ve dünyanın akciğeri olarak nitelenen ormanlar, başta kağıt olmak üzere, selüloz, inşaat, mobilya vb birçok sektöre ham madde ve yardımcı madde sunarak ekonomiye büyük bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca ormanlık alanlara duyulan ilgi turizm faaliyetlerini geliştirmiş ve bu da ülke ekonomisine önemli döviz girdisi sağlamıştır. Ekonomiye sağladığı katkının yanında, erozyon, heyelan ve çığ gibi doğal afetlerin önlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.¹¹

IX. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtildiğine göre; Endüstriyel ve toprak muhafaza ağaçlandırılmaları 2000 yılında toplam orman alanının yüzde 10'u seviyesine de iken 2005 yılı sonunda yüzde 12'si seviyesine yükselmiştir. Ayrıca 52 ilde bazı orman sahalarının kent ormanı şeklinde hizmet vermesi sağlanmıştır. Ancak VIII. Plan döneminde ağaçlandırılan alanların yaklaşık yüzde 9'u kadar bir alan yangınlarla tahrip olmuş, yüzde 17'si kadar bir alan da orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Kaydedilen gelişmelere rağmen sektörde kadaastro çalışmalarının ve yol altyapısının tamamlanamaması, milli park ve benzeri korunan alanların azlığı, odun dışı ürün ve hizmetlere gereken önemin verilmemesi, orman bakım çalışmalarının yetersizliği ile erozyonu önleyici ve uzun dönem odun arz-talep dengesini sağlayıcı yıllık ağaçlandırmaların düşüklüğü önemli sorunları oluşturmaktadır.¹²

2.2.4. Su Ürünleri Üretimi

Ülkemizdeki su ürünleri; deniz ürünleri, kültür balıkçılığı ürünleri ve tatlı su ürünleri olarak sınıflandırılmaktadır. D.İ.E. su ürünlerini avcılık ve yetiştiricilik olmak olarak üretim miktarları belirlenmektedir. 2014 yılı D.İ.E. verilerine göre ülkemizde su ürünleri avcılığı %19,2 azalırken; yetiştiricilik ise %0,7 oranında artış göstermiştir.

¹⁰Devlet Planlama Teşkilatı. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) (Ankara,2013), s.98.

¹¹ Gökgöz, A., (2013), "Tarımsal Faaliyet Muhasebesi", Ekin Yayınevi, Bursa, s.1.

¹² Devlet Planlama Teşkilatı. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) (Ankara,2006), s. 33.

2014 yılında avcılıkla yapılan üretim 302 bin 212 ton olurken, yetiştiricilik üretimi ise 235 bin 133 ton olarak gerçekleşmiştir. Deniz ürünleri avcılığı bir önceki yıla göre %21,5 azalırken, içi su ürünleri avcılığı %3 artış göstermektedir.

Yetiştiricilik üretiminin %46'sı iç sularda, %54'ü denizlerde yapılmakta olup, deniz ürünleri avcılığı ile yapılan üretimin %48,6'lık oran ile Doğu Karadeniz Bölgesi, %22 ile Batı Karadeniz, %12,6 oranları ile Ege ve Marmara,% 4,2 ile Akdeniz Bölgeleri olduğu belirtilmiştir.

2.3. ZİRAİ İŞLETME KAVRAMI

Tarımsal faaliyette bulunan işletmelere zirai işletme denir.

Tarım Kanunu'na göre tarımsal işletme; üretim faktörlerini kullanarak, bitkisel ve/veya hayvansal ve/veya su ürünlerinin üretimi için tarımsal faaliyet yapan veya söz konusu tarımsal faaliyete ilave olarak işletme, depolama, muhafaza ve pazarlamaya yönelik faaliyetlerde bulunan işletmeyi ifade etmektedir.¹³

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), tarım işletmelerini şu şekilde tanımlamaktadır.

“ Yasal durumu ne olursa olsun, sahip olduğu ortakçılık, yarıcılık ya da kiralama şeklinde işlediği arazinin büyüklüğüne bakılmaksızın kendi adına bitkisel üretim yapan ya da küçükbaş veya büyükbaş hayvan besleyen yahut hem bitkisel üretim hem hayvancılık yapan tek yönetim altındaki ekonomik birimdir.” şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁴

Tanımda tek yönetimden kastedilen; bir birey ya da hane halkı, ortaklaşa olarak iki ya da daha çok birey ya da hane halkları, bir kooperatif, şirket ya da devlet kurumu gibi olabilir.¹⁵

¹³ Tarım Kanunu, Md. 3

¹⁴ <http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html#panel-2> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016)

¹⁵ <http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html#panel-2> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016)

2.4. ZİRAİ İŞLETMELERİN ÖZELLİKLERİ

Zirai işletmeler ağırlıklı olarak küçük aile işletmelerinden oluştukları için kuruluş, organizasyon, üretim, pazarlama ve satış gibi özellikler yönünden diğer işletmelere göre farklı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler;

√ Parçalı tarım arazisine sahip olan işletmelerin bir merkezden üretim şansları yoktur. İşletmeye uzaklık durumuna göre üretimlerine yön verip fayda/ maliyet analizi neticesinde bir kısım tarım arazisi atıl durumda kalabilir. ¹⁶

√ Zirai işletmeler ağırlık olarak, aile ihtiyacını karşılamak ve aile bireylerine iş imkanı sağlamak amacıyla kurulmaları nedeniyle gelir düzeyleri düşüktür.

√ Zirai üretim doğa koşullarına bağlı olarak, belli bir süre içerisinde elde edilmesi nedeniyle, bu işletmelerin kar oranlarının ve sermaye devir hızlarının oldukça düşük olmasına neden olmaktadır. ¹⁷

√ Zirai işletmelerin büyük çoğunluğunda yasal zorunluluk olmaması nedeniyle muhasebe kaydı tutulmamaktadır. Bu nedenle güvenilir ve istatistiki bilgi edinilememektedir. ¹⁸

√ Zirai üretimin özelliğinden dolayı üretimlerin belirli dönemlerde yapılıyor olması mevsimlik işsizliği de ortaya çıkarmaktadır. ¹⁹

√ Zirai işletmelerde genellikle eğitim ve gelir düzeyi düşük olması nedeniyle üretimde verimliliğin ve kalitenin artırılması için yeterli seviyede gelişme sağlanamamaktadır.

2.5. ZİRAİ İŞLETMELERİN SINIFLANDIRILMASI

Diğer sektörlerde faaliyet gösteren işletmeler gibi zirai işletmelerde bazı kriterler dikkate alınarak sınıflandırılabilir.

Zirai işletmeler sınıflandırılırken ağırlıklı olarak üç kıstas dikkate alınmaktadır.

√ Büyüklüğü,

¹⁶ Demirkal, Ö.F., (2006), “Seracılıkta Uluslar arası Muhasebe Standartlarına Göre Ürün Maliyetlerinin Hesaplanması”, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 13-14

¹⁷ Gökgöz, A., (2013), “Tarımsal Faaliyet Muhasebesi”, Ekin Yayınevi, Bursa, s.9.

¹⁸ Özkan, A., (2001), “Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi” ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.31

¹⁹ http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/2_1_Makale_4.pdf (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016)

- √ Hukuki yapıları,
- √ Üretim alanı,

2.5.1. İşletme Büyüklüklerine Göre Tarım İşletmeleri

İşletme büyüklüklerine göre zirai işletmeler, küçük, orta ve büyük olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.

Bu gruplandırma yapılırken kullanılacak ölçü ve kriterleri iki ana grupta inceleyebiliriz,²⁰

a) Üretim girdisi özelliği gösteren ölçüler: üretim girdisi özelliği gösteren kriterler aşağıda belirtilen ölçütler esas alınarak sınıflandırılabilir.

- √ Arazi büyüklüğü,
- √ İşgücü miktarı,
- √ Hayvan sayısı,
- √ Sermaye miktarı,
- √ Üretim masrafları toplamı

b) Ürün (çıktı) özelliği gösteren kriterler: Ürün özelliği gösteren kriterler ise aşağıdaki ölçütler esas alınarak sınıflandırılmaktadır.

- √ Gayri safi gelir veya gayrisafi üretim değeri,
- √ Satış değeri,
- √ Tarımsal gelir,

“Zirai işletmelerin sınıflandırılmasında yukarıda belirtilen ölçütlerden faydalanılmakla birlikte, ölçütlerin kullanılmasında muhasebe verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak ülkemizde zirai işletmelerin büyük bölümünde muhasebe kaydı tutulmadığı için sağlıklı verilere ulaşılamamaktadır.”²¹

²⁰ Rehber, E., (2013), “*Tarım Ekonomisi*”, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, s. 92

²¹ Antepli, A., (2014), “*41 No.lu Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesi: Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Bir Uygulama*”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s.33

2.5.2. Hukuki Yapılarına Göre Tarım İşletmeleri

Hukuki yapılarına göre tarım işletmeleri: özel ve kamu işletmeleri olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

a) Özel İşletmeler: Tüzel ve/veya gerçek kişiler tarafından zirai faaliyet gösteren işletmelerdir. Bu gruba giren işletmeler arazi ve diğer üretim araçlarında kendi tasarruflarındadır.

Özel işletmelerde, kişisel işletmeler, kiracılık yapan işletmeler, ortacılık veya yarıcılık yapan işletmeler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır.²²

b) Kamuya Ait İşletmeler: Kamu kurum yada kuruluşları tarafından işletilen tarım işletmeleridir. Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı işletmeler, bu gruba giren tarım işletmeleridir.²³

2.5.3. Faaliyet Alanına Göre Tarım İşletmelerinin Sınıflandırılması

Faaliyet alanına göre tarım işletmelerini, işletme üretiminde hakim olan kolu veya kollarına göre dört ana grupta sınıflandırılmaktadır.²⁴

- √ Bitkisel üretim işletmeleri
- √ Hayvansal üretim işletmeleri
- √ Tarım ürünleri teknoloji açısından çalışan işletmeleri
- √ Genel tarım işletmeleri

2.6. ZİRAİ İŞLETMELERİN GELİR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN VERGİLENDİRİLME ESASLARI

Gelir Vergisi, gerçek kişilerin bir takvim yılında elde ettikleri kazanç ve iratların safi tutarları üzerinden alınan bir vergidir. Gelir Vergisi Kanunu'na göre zirai kazançlar stopaj yoluyla ve/veya gerçek usulde vergilendirilmektedir.

²² Rehber, E., (2013), "*Tarım Ekonomisi*", Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, s. 98

²³ Rehber, E., (2013), "*Tarım Ekonomisi*", Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 98

²⁴ Çetin B., Tipi T., (2011), "*Tarım Muhasebesi*", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Geliştirilmiş 2. Baskı, s.19

Ülkemizdeki tarım işletmelerinin büyük bir kısmı küçük işletmelerden oluşmakta olup, gelir seviyesi düşüktür. Ayrıca çiftçilerin eğitim seviyeleri de göz önünde bulundurulduğunda gerçek usulde vergilendirme açısından önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Stopaj yoluyla vergilendirmede ise doğrudan zirai mahsullerin veya hizmetler için yapılan ödemeler üzerinden yapılarak işlem kolaylığı sağlanmaktadır.

2.6.1. Zirai Kazancın Tanımı ve Unsurları

G.V.K'nun 2'nci maddesinde zirai kazançların vergiye tabi bir gelir unsuru olduğu belirtilmiştir.

G.V.K'nun 52'inci maddesinde , zirai faaliyetlerden elde edilen kazançların zirai kazanç sayılacağı belirtildikten sonra zirai faaliyetin açık bir tanımı yapılmıştır.

Kanunda yapılan tarife göre zirai faaliyet şu şekilde tespit edilecektir.

Faaliyet yeri; arazi, göl ve nehirlerde olacaktır. Bazı nebat ve hayvan cinslerinin doğrudan doğruya arazi üzerinde yetiştirilmemesi zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmez.

Faaliyet şekli; ekim, dikim, bakım, üreme, yetiştirme, ıslah veya doğrudan doğruya tabiatla, istifade suretiyle olacaktır. Ayrıca aşım yaptırmak maksadıyla erkek damızlık beslenmesi, çiftçiye ait her türlü ziraat alet ve makinelerin başka çiftçilerin zirai işlerinde çalıştırılması şeklinden yapılan faaliyetlerde zirai faaliyet kapsamına dahil edilmişlerdir.

Faaliyetin amacı; bazı nebat ve hayvan nesillerinde istihsalin doğrudan doğruya arazi üzerinden yapılmaması zirai faaliyetin mahiyetini değiştirmeyecektir.

2.6.2. Çiftçi ve Mahsul Tanımları

G.VK.'nun 52'nci maddesinde çiftçi ve mahsul tanımı yapılmış ve terimlerin kapsamı detaylı şekilde belirtilmiştir.

Zirai işletmeleri işleten gerçek kişilere (adi şirketler dahil) çiftçi denir. Çiftçi kavramına rençper, balıkçı, hayvan yetiştiricisi, su ve kara avcılığı faaliyetinde bulunan kişiler girmektedir.²⁵

²⁵ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013), 1.Cilt, s. 88

Ayrıca ilgili kanun maddesinde kolektif, adi ve eshamlı komandit şirketlerin zirai faaliyetle işgal etseler bile çiftçi sayılmayacakları açıkça belirtilmiştir.

Zirai faaliyet sonucunda elde edilen maddelere mahsul denir. Mahsul kavramı, nebat, hayvan, kara ve deniz avından elde edilen mahsulleri ve bunların işlenmesinden meydana getirilen mahsulleri kapsamaktadır.²⁶ Elde edilen ürünlerin işlenmesi sonucunda mamul elde edilmektedir. Tarımsal mahsullerin bazıları aşağıdaki şekilde gruplanabilir.

- √ Tarla mahsulleri: Hububat, bakliyat, pamuk, pancar, tütün vs.
- √ Bağ ve bahçe mahsulleri: Üzüm, fındık, meyve, sebze vs.
- √ Çayır mahsulleri: Ot, çayır vs.
- √ Hayvan mahsulleri: Süt, yağ, peynir, yün, tiftik vs.
- √ Orman mahsulleri: Kereste, odun, meşe palamudu vs.
- √ Su avcılığı mahsulleri: Balık, midye, istiridye, mercan, sünger vs.
- √ Kara avcılığı mahsulleri: Vahşi hayvanlar, kuşlar vs.

2.6.3. Zirai Kazançta Vergilemenin Genel Esasları

G.V.K'nun 53'ncü maddesinde zirai kazançların vergilendirme yöntemi belirlenmiş olup, ilgili kanun maddesine göre zirai kazançlarda esas vergilendirme usulü G.V.K'nun 94'ncü maddesine göre hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmez.

Ayrıca ilgili kanun maddesinde zirai faaliyet sonucu oluşan kazancın gerçek usulde vergilendirmeye yönelik hükümler de mevcuttur.

Zirai kazancın elde edildiği işletme büyüklüğü ölçüleri G.V.K'nun 54'ncü maddesinde belirtilen hadleri aştığı takdirde elde edilen kazanç gerçek usulde vergilendirilecektir.

2.6.3.1. Tevkifat Yoluyla Vergilendirme

Zirai kazancın vergilendirilmesinde temel olan yöntem G.V.K'nun 94'ncü maddesine göre hasılatları üzerinden tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmesidir.

²⁶ <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=22028>, (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016)

G.V.K'nun 94'ncü maddesinde "Kamu idare ve müesseseleri, iktisadî kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadî işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler aşağıdaki bentlerde sayılan ödemeleri (avans olarak ödenenler dahil) nakden veya hesaben yaptıkları sırada, istihkak sahiplerinin gelir vergilerine mahsuben tevkifat yapmaya mecburdurlar." ifadesi yer almaktadır.

Zirai ürünlere ait tevkifat oranları ise aynı kanun maddesinin 11. bendinde yer almakta olup, aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. 1 Zirai Mahsul ve Hizmetlere İlişkin Tevkifat Oranları

Tevkifatın Konusu	Ticaret Borsalarında Tescil Edilenler	Ticaret Borsalarında Tescil Edilmeyenler
a) Hayvanlar ve bunların mahsulleri ile kara ve su avcılığı mahsulleri için,	1%	2%
b) Diğer zirai mahsuller için,	2%	4%
c) Zirai faaliyet kapsamında ifa edilen hizmetler için		
i) Orman idaresine veya orman idaresine karşı taahhütte bulunan kurumlara yapılan ormanların ağaçlandırılması, bakımı, kesimi, ürünlerin toplanması, taşınması ve benzeri hizmetler için %2		
ii) Diğer hizmetler için %4		
d) Çiftçilere yapılan doğrudan gelir desteği ve alternatif ürün ödemeleri için %0		

Kaynak: Gelir Vergisi Kanunu, Md. 94/11

Tevkifat suretiyle vergilendirilen çiftçiler defter tutmayacak ve beyanname vermeyeceklerdir. Ancak bu çiftçiler yaptıkları ürün satışı ve yaptıkları hizmetler dolayısıyla müstahsil makbuzu almak ve saklamak zorundadır.²⁷

Ancak, söz konusu madde hükmüne göre; 54'ncü maddede yazılı işletme büyüklüğü ölçülerini aşan çiftçilerin kazançları gerçek usulde tespit olunarak vergilendirilecektir.²⁸

²⁷ Ceylan, A., Tık, C., (2014), "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi", Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 131 s.84

2.6.3.2. İşletme Büyüklüğü Ölçüleri

Zirai kazancın gerçek usulde tespiti bakımından bir takvim yılı içinde dikkate alınacak olan ölçütler, G.V.K'nun 54. maddesinde belirlenmiş olup, aşağıdaki gibidir.

Tablo 2. 2 Arazi Üzerinde Yapılan Zirai Faaliyetlerde İşletme Büyüklüğü Ölçüleri

Grup	Açıklama	
1	Hububat	
	Taban arazide	900 dönüm
	Kıraç arazide	1700 dönüm
2	Bakliyat, afyon, susam, keten, kendir	1000 dönüm
3	Ayçiçeği	950 dönüm
4	Pamuk	400 dönüm
5	Çeltik	300 dönüm
6	Pancar	300 dönüm
7	Patates, soğan, sarmısak	200 dönüm
8	Çay (Mahsul verebilecek hale gelmeyenler hariç)	150 dönüm
9	Tütün	200 dönüm
10	Sebze	200 dönüm
11	Sera ve çiçekçilik	8 dönüm
12	Kavun ve karpuz	300 dönüm
13	Meyve verebilecek hale gelmiş fındık	250 dönüm
14	Meyve verebilecek hale gelmiş bağ ve incir	250 dönüm
15	Meyve verebilecek hale gelmiş antep fıstığında	2500 ağaç
16	Meyve verebilecek hale gelmiş zeytinliklerde	4500 ağaç
17	Meyve verebilecek hale gelmiş narenciyede	1500 ağaç
18	Meyve verebilecek hale gelmiş elmada	2000 ağaç
19	Muz	30 dönüm
20	Meyve verebilecek hale gelmiş kayısıda	2000 ağaç
21	Meyve verebilecek hale gelmiş armut, kiraz, vişne, şeftalide	2000 ağaç
22	Diğer meyve ve ürün (Meyve ve ürün verebilecek hale elmeyenler ile palamut hariç)	100 dönüm
	Yer fıstığı	350 dönüm
23	Büyükbaş hayvan sayısı (İş hayvanları ile iki yaşından küçük, büyükbaş hayvanlar hariç)	150 adet
24	Küçükbaş hayvan sayısı (Bir yaşından küçük, küçükbaş hayvanlar ile kümes hayvanları hariç)	750 adet

Kaynak: Gelir Vergisi Kanunu, Md.54

Arazi üzerinde yapılmayan zirai faaliyetler ile kara ve su avcılığında:

1 inci grup: Deniz ve iç su balıkları yetiştiriciliği;

a) Denizlerdeki sınırları belirlenebilen üretim alanlarında yapılan balık yetiştiriciliğinde (ağ kafes vb.) (750)m²,

b) İç su balıkları yetiştiriciliğinde sınırları belirlenebilen havuz (beton, toprak vb.), göl, gölet ve baraj gölleri gibi üretim alanlarında (900)m²,

²⁸ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013),1.Cilt, s. 90

2 nci grup: Denizlerde yapılan balık avcılığında toplam tekne boyu (20) metre;

3 üncü grup: Arıcılık ziraatinde kovan sayısı (500)adet;

4 üncü grup: İpek böcekçiliği ziraatinde kutu sayısı (500) adet;

İşletme büyüklüğü ölçülerinde dikkat edilmesi gereken hususlar G.V.K'nun 53. maddesinde açıklanmış olup, aşağıdaki gibidir.

√ Aile reisi ile birlikte yaşayan eş ve velayet altındaki çocuklara ait işletmelerde, işletme büyüklüğü toplu olarak dikkate alınmalıdır.

√ Ortaklık halindeki işletmelerde işletme büyüklüğü toplu olarak dikkate alınır. Ortaklıklarda ortağın birden fazla işletmeye taalluk etmesi veya işletmelerin ayrı ayrı yerlerde bulunması durumu değiştirmez.

√ Bir çiftçiye veya ortağa ait olup, aynı köy sınırları içinde veya birbirine bitişik arazi üzerinde bulunan yahut üretim şartlarına göre birbirine bağıllık ve beraberlik arz eden işletmelerin tek işletme sayılacağı G.V.K'nun 52. maddesinin son fıkrasında açıklanmış olup, tek işletmelerde işletme birden fazla ortaklıklara ait olsa bile bu ortaklıklara ait işletme büyüklüğü toplanarak dikkate alınacaktır.

√ Birden fazla zirai işletmede ayrı ayrı şahıslarla ortaklığı bulunanların işletme büyüklüğü ölçülerinin tespitinde ortaklık payları toplamı esas alınır.

√ İşletme büyüklüğü ölçülerinin tespitinde yer alan ziraat gruplarının birkaç tanesi içine giren zirai faaliyetlerin bir arada yapılması halinde, en fazla iki gruba ait işletme büyüklükleri, bu gruplar için tespit olunan hadlerin yarısını aşanlar gerçek usulde vergilendirilecektir.

√ Gerek şahsi işletmesi gerekse dahil bulunduğu ortaklıklar müstakilen işletme büyüklüğü ölçüsünün altında kaldığı halde, kendine ait işletmenin ve ortaklıklardaki payların toplamı bu ölçüyü aşan çiftçiler gerçek usulde vergilendirilecektir.

2.6.3.3. Gerçek Usulde Vergilendirme

G.V.K'nun 53. maddesine göre çiftçilerden ²⁹

√ Ziraat gruplarına göre belirlenen işletme büyüklüğü ölçüsünü aşanlar,

√ Bir biçerdöver veya bu mahiyetteki bir motorlu araca sahip olanlar,

²⁹ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013), 1.Cilt, s. 94

√ On yaşına kadar ikiden fazla traktöre sahip olanlar veya kendi isteğiyle gerçek usulde vergilendirilmek isteyenler gerçek usulde vergilendirilir.

Gerçek usulde vergilendirilen çiftçiler zirai işletme hesabı veya bilanço esasına göre defter tutmak zorundadır.

2.6.3.2.1. Zirai İşletme Hesabı Esasına Göre Kazancın Tespiti

Zirai işletme hesabı esasını seçen çiftçiler, işletme hesabı defterini tutmak zorundadır. Zirai işletme hesabı esasına göre zirai kazanç, hesap dönemi içinde para ile tahsil edilebilen veya alacak olarak tahakkuk eden hasılat ile, ödenen veya borçlanılan giderler arasındaki müspet farktır. Zirai kazancın işletme hesabı esasına göre tespitinde; hesap dönemi başındaki mahsullerin değeri giderlere, hesap dönemi sonundaki mahsulleri değeri ise hasılatla ilave olunur.³⁰

Zirai işletme hesabı esasına göre hasılat aşağıdaki yazılı unsurlardan oluşur.³¹

√ Evvelki yıllardan devredilenler de dahil olmak üzere istihsal olunan, satın alınan veya sair suretlerle elde edilen her türlü zirai mahsullerin satış bedelleri, (primler, risturnlar vb. dahil)

√ Ziraat makine ve aletlerin başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde çalıştırılması mukabilinde alınan bedeller,

√ Gider yazılan değerlerin satılması halinde bunların satış bedelleri,

√ Mahsullerin idrakinden evvel veya sonra hasara uğramalarından dolayı alınan sigorta tazminatları,

√ Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin (zirai istihsalde kullanılan gayrimenkuller hariç) satılması halinde VUK'nun 328'nci maddesine göre hesaplanan hasılatlar,

Ziraat makine ve aletlerin başka çiftçilerin zirai işlerinde çalıştırılması karşılığında herhangi bir istihlak maddesi veya istihsal vasıtası alınması halinde alınan madde veya vasıtaların emsal bedeli hasılat sayılır.

Zirai işletme hesabı esasına göre tespit edilen zirai kazançlarda hasılattan indirilebilecek giderler G.V.K'nun 57'nci maddesinde yer almaktadır. İlgili gider kalemleri ile ilgili açıklamalar aşağıdaki gibidir.

³⁰ Gelir Vergisi Kanunu, Md.55

³¹ Gelir Vergisi Kanunu, Md.56

a) Zirai işletme ile ilgili tohum, fide, yem, ilaç ve benzeri maddelerin tedarik giderleri esas olarak, mahsulün vücuda getirilmesinde sarf olunan iptidai ve hammaddelerin bedelleri,³²

b) Satılmak üzere satın alınan hayvanların, zirai mahsullerin ve diğer maddelerin bedellerinin;

√ V.U.K'nun 275,276 ve 277.nci maddeleri kapsamında satın alınan veya yetiştirilen hayvan ve mahsullerin maliyet bedeli ile aktifleştirilmesi,

√ Henüz idrak edilmemiş olan mahsuller için yapılan giderler V.U.K'nun 283. maddesine göre aktifleştirmek suretiyle değerlendirilmesi gerekmektedir.

c) İşletmede çalışanlara ücret, prim vb. adlar altında yapılan ödemeler,

d) İşçilerin yemek, tedavi ve ilaç giderleri ve sigorta primleri,

e) Zirai işletmede kullanılan tesisat, makine, aletler ve taşıtların çalıştırılması ve bakımı için yapılan giderler (yakıt, yağ, elektrik, yedek parça vb) ve tamir giderleri,

f) VUK'na göre ayrılan amortismanlar,

g) Kira ve ücret mukabili kullanılan üretim araçları için yapılan ödemeler,

h) Zirai kazancın elde edilmesi ve idamesi için yapılan genel giderler,

√ İşletme için alınan ve işletme için harcanan borç paraların faizleri,

√ İşletme ile ilgili olmak şartıyla ödenen vergi, resim ve harçlar,

√ İşletme ile ilgili ve yapılan işin önemi ve genişliği ile orantılı seyahat ve ikamet giderleri,

√ İşletme ile ilgili olarak ödenen kira bedelleri,

√ Genel mahiyetteki diğer giderler,

i) İşletmeyle ilgili olmak şartıyla sözleşmeye veya ilama (mahkeme kararına) veya kanun emrine istinaden ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar,

j) Amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin satılması halinde alınan bedel ile bunların envanter defterine kayıtlı değerleri arasındaki olumsuz fark, yani zararlar,

k) İşletmeye dahil olup aynı zamanda kişisel ve ailevi ihtiyaçlar için de kullanılan taşıtların amortismanlarının tamamı ile giderlerinin yarısı,

³² Bıyık, R., Kırathı, A., (2010), "Giderler Ve İndirimler", Cem Web Ofset San. Tic. Ltd.Şti., Ankara, Güncellenmiş 6. Baskı, s.10

1) İşletmede üretilen ve yine işletmede tohum, yem vb. şekilde kullanılan zirai mahsullerin emsal bedelleri masraf yazılır.

GVK'nun 58'nci maddesinde ticari kazançların tespitinde gider kabul edilmeyen ödemelerin, zirai faaliyetlerde elde edilen hasıllardan indirilemeyeceği belirtilmiştir.

Bunlar;³³

√ Çiftçinin kendisinin, eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar veya aynen aldıkları sair değerler,

√ Kendisine, eşine ve küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler ve tazminatlar,

√ Kendisinin, işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler,

√ Kendisinin, eşinin ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap ve diğer şekildeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler,

√ Teşebbüs sahibinin ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım yada satımında bulunulması halinde, emsallere uygun bedel ile teşebbüs sahibince uygulanan bedel/fiyat arasındaki farklar işletmeden çekilmiş sayılır. Ancak G.V.K'nun 58'nci maddesinde teşebbüs sahibi ile eş ve çocuklarınca tüketilen ürünlerin bedellerinin işletmeden çekiş olarak değerlendirilmemesi öngörülmüştür.

√ Kiralama yolu ile edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kontra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları,

√ Her türlü para cezaları, vergi cezaları, gelir vergisi ve işletme sahibinin kusurundan dolayı ödenen tazminatlar,

1.6.3.2.2. Bilanço Esasına Göre Zirai Kazancın Tespiti

Bilanço esaslı, zirai işletmelerde kar ve zarar durumunu gösteren ve üretim faaliyetlerine ait bilgilere ulaşmaya imkan veren bir yöntemdir.³⁴ GVK'nun 59'ncü maddesine göre, çiftçiler diledikleri takdirde bilanço esasına tabi olabilir hükmü bulunmaktadır. Yani çiftçi dilediği yöntemi seçmekte serbesttir. Zirai kazancı bilanço esasına göre tespitinde ticari kazançlarla aynı hükümler uygulanır. Zirai kazancın

³³ Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013), 1.Cilt, s.97

³⁴ Tunçez, H.A., (2011), "Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek uygulama", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 76

tespitinde, dönem sonu öz sermaye ile dönem başı öz sermaye arasındaki fark dikkate alınır.

Bilanço esasına göre zirai kazancın tespit etmek isteyen çiftçiler, VUK'nun 182'nci maddesinde belirtilen yevmiye defteri, büyük defter ve envanter defterini tutmak zorundadır.

Zirai kazancın bilanço esasına göre tespitinde, GVK'nun 56,57 ve 58'nci maddeleri hükmü de göz önünde tutularak, ticari kazancın bu husustaki hükümleri uygulanır.

Bilanço usulüne göre defter tutan bir tarım işletmesi, üretmiş olduğu her çeşit tarımsal ürünün birim maliyetini bilerek, giderleri kontrol edebilecek, geleceğe yönelik planlar yapabilecek, bütçeler hazırlayabilecek, bu bütçeleri kontrol edebilecek ve işletme lehine alacağı kararlarda etkili ve güvenilir bilgiler elde edecektir. Muhasebenin ürettiği bu ve benzeri bilgilerden sadece kendisi yararlanmaz, aynı zamanda bu bilgilerden işletmeye ortak olmak veya yatırım yapmak isteyenler, işletmede çalışanlar, işletmeye kredi verenler ve işletmeden vergi talep eden devlette bu bilgilerden yararlanacaktır.³⁵

³⁵ Tunçez, H.A., (2011), “*Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek uygulama*”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 76

BÖLÜM 3. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK HAKKINDA BİLGİLER

3.1. TÜRKİYE’DE BÜYÜKBAŞ HAYVAN YETİŞTİRİCİLİĞİ

Verdiği et bakımından fazla olan ve canlıyken de oldukça büyük olan hayvanlara büyükbaş hayvan denir. İnek, dana, öküz, deve, at ve eşek gibi hayvanların tümüne büyükbaş hayvan denir.³⁶

Büyükbaş hayvancılıkta damızlık, süt, besi ve kombine tür olmak üzere dört farklı işletme türü bulunmaktadır. Damızlık nitelikte kültür ırk, damızlık süt, etçi sığırların ve damızlık düvelerin yetiştirildiği damızlık hayvan işletmeleri; süt verimi yüksek kültür ve/ veya melez ırkların kullanıldığı sütün sağılmasını ve saklanmasını sağlayan seyyar/sabit sağım ünitesi, soğutma tankı gibi makine-ekipman ve barınak bölümlerinin bulunduğu süt hayvancılığı işletmeleri, eril, etçi sığırların belirli bir sürede, uygun yem rasyolarıyla beslenerek yapılan besicilik işletmeleri ve son olarak besi ve sütçül özellikler gösteren ırklarla yapılan, süt hayvancılığı ve besicilik özellikleri gösteren kombine işletme türü bulunmaktadır.³⁷

Büyükbaş canlı varlıkların; doğma, gelişme, yaşlanma ve ölüm sürecini yaşamaları ve bu süreçlere bağlı olarak değerlerinde farklılıkların oluşması sebebiyle, canlı varlığın bulunduğu çağa ve cinsine göre bakımı ve beslenmesi farklıdır.³⁸

³⁶ <http://tarimdan.com/bilgi-bankasi/buyuk-bas-hayvanlar-hangileridir-s295.html> (Erişim Tarihi: 22 Ocak 2016)

³⁷ Yılmaz, E., (2014), "TMS-41 Tarımsal Faaliyetler Standardı Kapsamında Büyükbaş Canlı Varlıkların Değerlemesi Ve Muhasebeleştirilmesi", Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı:22, s. 235-236

³⁸ Özulucan, A., Deran, A., (2008/2), "41 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Vergi Usul Kanunu Ve Tekdüzen Hesap Planı Açısından Küçük Ve Büyükbaş Canlı Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Ve Değerleme İşleminde Karşılaşılan Güçlükler Ve Çözümleri", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı, 25, s.2

Büyükbaş hayvancılık işletmelerinin en büyük maliyet kalemi olan yem kesif ve kaba yem olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Bunlar; ³⁹

Kaba Yem; Kuru madde içindeki selüloz miktarı %18'in üzerinde olan ve su içeriği %20'nin altında olan yemdir. Kaba yemler yaş ve kuru olur.

Kaba yemler şunlardır.

- √ Samanlar: Arpa, buğday, yulaf vb.
- √ Otlar: Çayır otları ve yem bitkileri (yonca, korunga vb.)
- √ Kök ve Yumru Yemler: Pancar, patates, havuç, yer elması vb.
- √ Posalar: Mısır, yonca ve arpa silajı

Kesif Yem; İçindeki selüloz oranı %18'in altındadır. Arpa, mısır, buğday, yulaf, çavdar, buğday ve arpa kepeği, mısır glüten gibi endüstri yan ürünleri, hayvansal ve bitkisel yağlar, et kemik unu gibi yemlerdir.

Yaş ve üretim amacına göre hayvanların bakım ve beslenmelerine ilişkin açıklamalar aşağıdaki gibidir.

a) Buzağuların Bakım ve Beslenmesi: 0-6 Ay arası büyükbaş hayvanlar buzağı olarak adlandırılır.⁴⁰ Yeni doğmuş buzağuların doğumdan sonra ilk dört aylık dönemde bakım ve beslenmeleri iyi olmalıdır. ⁴¹Sürü devamlılığını sağlamak için her yıl sürüden %20-25 inek reformeye ayrılmalı ve aynı miktarda inek ve düve sürüye katılmalıdır. Bu süredeki aşımın iyi takip edilmesi ve sağlıklı buzağular yetiştirme bağlıdır.

Yeni doğan buzağular doğum ağırlığı ve kulak numarası ile kayda alınmalıdır. Buzağuların doğum ağırlıkları ırklara göre değişmekle birlikte ortalama 35-50 kg arasındadır.⁴²

Buzağuların süt, kuru ot, kesif yem ile beslenme yöntemi olmak üzere üç çeşit beslenme programı mevcuttur.

Buzağuların günlük ihtiyacı olan besin maddelerine ait aşağıdaki tablo örnek olarak verilebilir.

³⁹ Ergün, N., (2013), "*Rasyon Hazırlama Tekniği Ve Hayvan Besleme*", Bilal Ofset, Denizli, s.7

⁴⁰ Top, T., (2009), "*Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Canlı Varlıkların Değerlemesi; Büyükbaş Hayvanlar Üzerinde Bir Uygulama*", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s.13

⁴¹ Ergün, N., (2012), "*Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama*", Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı, s.17

⁴² Ergün, N., (2012), "*Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama*", Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı, s.22

Tablo 3. 1 Buzağılara Ait Yem Rasyosu

Buzağı Yaşı	Verilecek Tam Yağlı Süt Miktarı Kg (Günlük)	Kesif Yem		Kuru Ot Gr	Silaj Gr
		Başlangıç Yemi Gr (Günlük)	Büyütme Yemi Gr (Günlük)		
1-3 Gün	Anasını Emer	-	-	-	-
4-7 Gün	4	-	-	-	-
2.Hafta	5	70	-	-	-
3.Hafta	6	100	-	-	-
4.Hafta	4	150	-	-	-
5.Hafta	5	250	-	-	-
6.Hafta	4	350	-	-	-
7.Hafta	4	500	-	-	-
8.Hafta	3	650	-	-	-
9.Hafta	3	750	800	1150	700
10.Hafta	2	875	800	1150	700
11.Hafta	2	900	800	1150	700
12.Hafta	1	1100	800	1150	700
4.Ay	-	-	1100	1600	1400
5.Ay	-	-	1300	2000	2000
6.Ay	-	-	1600	2500	2500
Toplam	44	5695	7200	10700	8700

Kaynak: Ergün, Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama, s.25-33-35

Tablo 2.1’de verilen veriler doğrultusunda buzağıların doğumdan 12 haftalık olana kadar yaklaşık 289 kg süt 39.865 kg buzağı başlangıç yemi verilmektedir. Buzağı üçüncü ayına girdiği zaman ise 142.400 gr büyütme yemi, 217.500 gr kuru ot ve 198.000 gr silaj tüketmektedir.

Buzağıların yetiştirilme amacına göre yem rasyoların da değişiklik yapılabilir.

b) Dana ve Düvelerin Bakım ve Beslenmesi: Sürünün devamı ve gelişimi için genç dana ve düveler yeterli ve dengeli beslenmelidir. Aşırı beslenip yağlanmamalıdır. Fazla yağlanan dana ve düvelerde döl verimi olumsuz etkilemektedir.

Danalarda 1 yaşına kadar ilk altı ayda günde 750 gr, son 6 ayda ise günde 700 gr canlı ağırlık artışı olmalıdır. 12 aylık bir dana ergin canlı ağırlığının yarısına ulaşmalıdır. 2 yılda günlük canlı ağırlık artışı 450-600 gr arasında olmalıdır.⁴³

⁴³ Ergün, N., (2013), “Rasyon Hazırlama Tekniği Ve Hayvan Besleme”, Bilal Ofset, Denizli, s.19

Tablo 3. 2 Dana ve Düvelerin Tükettikleri Yem Miktarları

1 Hayvan İçin Günlük Yem Miktarı	Mısır Silajı Kg	Yonca Kg	Fiğ Kg	Saman Kg	Kesif Yem Kg
Düve	6	2	1,5	1	6
Dana	3	2	-	0,5	1,5

Kaynak: Tansel Hacıhasanoğlu, “Hayvancılık Sektöründe Birleşik Maliyetleme: Yüz Başlık Süt İnekçiliği Tesisinde Bir Uygulama,” Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı, 2,2013, s.210

Süt sığırcılığı için yetiştirilen dana ve düvelerin buzağılama aralığı 12-13 aydır. İlk tohumlama yaşı ise hayvanın canlı ağırlığına bağlıdır. Hayvan ergin canlı ağırlığının %70’i (2/3)’üne ulaştığı zaman boğaya verilir.⁴⁴

c) Sağmal Hayvanların Bakım ve Beslenmesi: Süt sığırlarında toplam besin madde ihtiyacı yaşama payı ve verim payı olarak hesaplanmalıdır. Hayvanların yaşama payı ihtiyacının kaba yem ile verim payı ihtiyacını ise kesif yem ile kapatılması istenir.⁴⁵

Hayvan hiç bir canlı ağırlık artışı göstermese bile mevcut canlı ağırlığını koruyabilmek ve çeşitli hayati faaliyetlerini devam ettirebilmek için, ihtiyaç duyduğu besin maddelerine “yaşama payı ihtiyacı” denir.⁴⁶

İneğin süt verimi için verilmesi gereken besin maddeleri ise verim payı olarak adlandırılır. Hayvanın bir günde yediği kesif ve kaba yemin tümüne “rasyon” denir. Genel olarak 2,5 kg. süt için 1 kg kesif yem hesaplanır.

500 Kg canlı ağırlığa sahip ve günlük süt üretimi 25 kg olan sağmal inek için verilen yem miktarına ait örnek tablosu aşağıdaki gibidir.

⁴⁴ Ergün, N., (2012), “Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama”, Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı, s.42

⁴⁵ Ergün, N., (2012), “Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama”, Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı, s.98

⁴⁶ Ergün, N., (2012), “Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama”, Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı, s.98

Tablo 3. 3 Sağmal İneklerin Laktasyon Dönemlerinde Tükettikleri Yem Miktarları

	1.Dönem 0-70 gün					2. Dönem 70-140 Gün (Laktasyon Ortası)				
	%3 Kaba Yem, %1,5 Kesif Yem (Canlı Ağırlığının)					%4 Kaba Yem, %2 Kesif Yem (Canlı Ağırlığının)				
1 Hayvan İçin Günlük Yem Miktarları	Mısır Silajı (Kg)	Yonca (Kg)	Fiğ (Kg)	Saman (Kg)	Kesif Yem (Kg)	Mısır Silajı (Kg)	Yonca (Kg)	Fiğ (Kg)	Saman (Kg)	Kesif Yem (Kg)
Sağmal İnek	8	4	2	1	7,5	10	5	3	2	10
	3. Dönem 140-305 Gün (Laktasyon Sonu)					4. Dönem 140-305 Gün (Kuruya Çıkarma)				
	%4 Kaba Yem, %1,5 Kesif Yem (Canlı Ağırlığının)					%2 Kaba Yem, %2 Kesif Yem (Canlı Ağırlığının)				
1 Hayvan İçin Günlük Yem Miktarları	Mısır Silajı (Kg)	Yonca (Kg)	Fiğ (Kg)	Saman (Kg)	Kesif Yem (Kg)	Mısır Silajı (Kg)	Yonca (Kg)	Fiğ (Kg)	Saman (Kg)	Kesif Yem (Kg)
Sağmal İnek	8	4	1	1	7,5	10	5	3	1	10

Kaynak:Tansel Hacıhasanoğlu, “Hayvancılık Sektöründe Birleşik Maliyetleme: Yüz Başlık Süt İnekçiliği Tesisinde Bir Uygulama,” Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı, 2,2013, s.210

d) Kurudaki Gebe İneklerin Bakım Ve Beslenmesi: İneklerin gebelik süresi ortalama 283 gün sürmektedir ve bu ırktan ırka değişmektedir. İnekler yaklaşık 305 gün sağlıklı ve yaklaşık 2 aylık süre de kuruya çıkarılır. Bu da bir inekin her yıl yavru olması demektir. Doğumuna 2 ay kala sağım işlemine son verilir. Bu duruma “kuruya çıkarma” denir. Gebe ineklere, doğumuna 2 ay kala beslenmelerinde günlük 4 kg kuru ot 10 12 kg mısır silajı,1 kg buğday samanı ve 150 gr mineral madde verilir.⁴⁷

e) Besicilik: Kasaplık hayvanların vücutlarındaki et miktarını ve kalitesini arttırmak ve daha fazla verim elde edilmesini sağlamak amacıyla yapılan beslenmeye “besi”, genç veya yaşlı her türlü hayvanın ete yönelik beslenmesine “besicilik” denir.

⁴⁸ Hayvanın besi verimine; %30 genetik yapı, %70 bakım ve besleme, yani çevre

⁴⁷ Top, T., (2009), “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Canlı Varlıkların Değerlemesi; Büyükbaş Hayvanlar Üzerinde Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 15

⁴⁸ Ergün, N., (2012), “Besicilik”, Bilal Ofset, Denizli, 6. Baskı, s. 11

koşulları etkilidir. Hayvanlardan elde edilecek olan canlı ağırlık artışları onların kalıtsal yapısı ile sınırlıdır.⁴⁹

1Kg canlı ağırlık artışı için genç sığırlar 4-5 kg, yaşlı sığırlar 12-14 kg, öküz ise 15-20 kg yem tüketmektedir. Günlük canlı ağırlık artışları ise genç hayvanlarda 800-1200 gr, 1 yaşındakiler 900-1400 gr, 2 yaşındakiler 1400-1500 gr, yaşlı hayvanlarda ise 600 gr geçmez.⁵⁰

3.2. TÜRKİYE’DE ZİRAİ FAALİYETİN GELİŞİMİ ve EKONOMİK AÇIDAN ÖNEMİ

Tarımın bütün toplumlar için en hayati ekonomik faaliyet alanı olmasının iki temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi, insanların en temel sorunu olan beslenme ihtiyacını doğrudan karşılayan sektör olması; ikincisi ise, çağımızda her toplum için zorunlu bir amaç haline gelen ekonomik kalkınmayı sürükleyici kaynakları sağlamasıdır.⁵¹

Tarım sektörünün ülke ekonomisi içerisindeki yeri, tarımın genel ekonomi içerisinde yaratmış olduğu katma değer ile ölçülmektedir. Bu katma değer ise, tarımsal faaliyetler sonucu ortaya çıkan hasıla, tarımsal çıktı, dış ticaret, istihdam ve diğer sektörlerle girdi temini gibi başlıklardan oluşmaktadır.⁵²

Tarım sektörünün ekonomiye katkısını ve ekonomideki yerini Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından üretim yöntemiyle hesaplanan Tarımsal Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) belirlemekte ve GSYİH’nın genel ekonomi içindeki payı ve katkının büyüklüğünü ortaya koymaktadır.⁵³

Tarımsal Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın Genel Gayri Safi Yurtiçi hasıla içerisindeki yüzdeler ve gelişim hızına ilişkin oranlar aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁴⁹ Ergün, N., (2012), “Besicilik”, Bilal Ofset, Denizli, 6. Baskı, s. 31

⁵⁰ Ergün, N., (2012), “Besicilik”, Bilal Ofset, Denizli, 6. Baskı, s. 37

⁵¹ Aydemir, C, Pıçak, M., (2008), “Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkilerinin Sektörler Arası Bütünleşmeye Etkileri”, D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 10, s. 130

⁵² Doğan, Z., Arslan, S., Berkman, A.N., (2015), “Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları:Tarihsel Bir Bakış”, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Cilt-Sayı 8, s. 34

⁵³ Ege, H., (2011), “Tarım Sektörünün Ekonomideki Yeri Ve Önemi”, Tarımsal Ekonomi Ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, s. 1

Tablo 3. 4 Tarımsal G.S.Y.İ.H.'nın Genel Ekonomi İçerisindeki Payı

Yıllar	Tarımsal GSYİH Tutarı (1000 TL)	Gelişim Hızı (%)	Tarımsal GSYİH'nin Genel GSYİH İçerisindeki Payı (%)
2004	8.929.288	2,8	10,7
2005	9.570.752	7,2	10,6
2006	9.700.944	1,4	10
2007	9.046.723	-6,7	8,9
2008	9.443.550	4,3	9,3
2009	9.768.638	3,6	10,1
2010	9.999.429	2,4	9,5
2011	10.604.053	6,1	9,2
2012	10.935.277	3,1	9,3
2013	11.315.315	3,5	9,2
2014	11.082.920	-2,1	8,8

Kaynak: Tuik

Onuncu Kalkınma Planında Tarım ve Gıda Sektörünün durum analizinin yer aldığı bölümde ülkemizde yaşanan kuraklık sonucu 2007 yılında tarım sektörü önemli oranda küçülme gösterse de 2007-2012 döneminde yıllık ortalama yüzde 2,1 olarak büyümüştür. 2007 yılı dikkate alınmadığında ise, tarım sektöründeki yıllık ortalama büyüme hızı yüzde 3,9 olmaktadır. 2006 yılında yüzde 24 düzeyinde olan tarım sektörü istihdamının toplam istihdamdan aldığı pay, 2012 yılında yüzde 24,6 olarak gerçekleşmiştir. Tarımın GSYİH içindeki payı, Plan dönemi başında yüzde 8,3 seviyesindeyken 2012 yılı sonuna gelindiğinde yüzde 7,9'a gerilediği açıkça ifade edilmiştir.

Tarım Gıda ve Hayvancılık Sektörünün gelişmesi için öngörülen hedefler için uygulanacak politikalar onuncu kalkınma planında (2014-2018) maddeler halinde aşağıdaki gibidir.

√ Tarımda sosyal yapı gözetilerek üretim türüne göre yeter gelirli işletme büyüklüğü temelinde tarımsal işletmelerin etkinlikleri artırılacaktır.

√ Çok sayıda ve dağınık yapıdaki parsellerden oluşan tarım işletmelerinde bütünlüğün sağlanması, arazi parçalanmasının önüne geçilmesi ve iyi işleyen bir

tarım arazisi piyasasının tesis edilmesine yönelik hukuki ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır.

√ Sulama ve ulaşırmaya ilişkin olanlar başta olmak üzere arazi toplulaştırma faaliyetlerinde ilgili kamu kurumları arasında koordinasyon sağlanacak, tarla içi geliştirme hizmetleri etkinleştirilerek sulama oranı artırılacaktır. Mevcut su iletim ve dağıtım tesislerinde toprak kanallar ile klasik sistemler yenilenerek kapalı sisteme geçiş hızlandırılacak ve tarla içi sulamalarda modern sulama yöntemleri yaygınlaştırılacaktır.

√ Tarımsal destekler, tarım havzaları ve parselleri bazında, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenlenecek, desteklerde çevre ile bitki, hayvan ve insan sağlığı dikkate alınacak, tarımsal desteklerin etkinliği izlenerek değerlendirilecektir. Tarımsal desteklemelerde ürün deseni ve su potansiyeli uyumu gözetilecek, sertifikalı üretim yöntemlerine önem verilecektir. Ayrıca, tarım sigortalarının kapsamı genişletilerek yaygınlaştırılacaktır.

√ Tarımsal ürün ihraç pazarları geliştirilecek, talebe uygun nitelik ve nicelikteki ürünlerin ihracatı amacıyla, üretim aşamasını dikkate alan destek programları uygulanacaktır.

√ Gıda güvenliğini teminen ürün piyasalarında ve çiftçi gelirlerinde istikrar gözetilerek etkin stok yönetimi, üretim, pazarlama ve tüketim zincirinde kayıpların azaltılması, piyasaların düzenlenmesine ilişkin idari ve teknik kapasitenin güçlendirilmesi ve dış ticaret araçlarının etkin kullanılması sağlanacaktır. Üretici örgütlerinin pazara erişimi kolaylaştırılacaktır.

√ Tarım ve sanayi işletmelerinin işbirliği ve entegrasyonu sağlanacak, yerel ve geleneksel ürünlerin katma değeri ve ihracata katkısı artırılacaktır.

√ Tarımsal bilgi sistemlerinin, ortak kullanıma izin verecek şekilde entegrasyonu sağlanacaktır.

√ Tarım sektörüne yönelik mesleki ve teknik eğitim ile yayım konularında bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin bir şekilde faydalanılacaktır.

√ Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, nanoteknoloji ve biyoteknolojiye yönelik araştırmalara öncelik verilecek, tarım ve gıda odaklı teknoparklar ile sektörel teknoloji platformlarının tesis edilmesi sağlanacaktır.

- √ Tarım ve gıda işletmelerinin güvenilir üretim için hijyen mevzuatına uyum süreci, modernizasyon yatırımlarıyla hızlandırılacak ve bu amaçla söz konusu işletmelerin finansman ihtiyacına yönelik kaynak ve mekanizmalar çeşitlendirilecektir.
- √ Gıda sanayinde yerli hammaddenin rekabetçi fiyat ve kalitede sürdürülebilir temini amaçlanacak; iç ve dış pazar için katma değeri yüksek ve özel tüketici gruplarının ihtiyaçlarını karşılayan ürünler geliştirilecek; sektörde çevre duyarlılığı gözetilecek; taklit, tağşiş ve kayıt dışılığın önlenmesi sağlanacaktır.
- √ Tarım ve işlenmiş tarım ürünlerinde güvenilirliğin denetimi etkinleştirilecek, risk değerlendirmesine dayalı akredite bir kontrol ve denetim sistemi oluşturulacaktır. Genetiği değiştirilmiş organizma içerenler başta olmak üzere ileri teknoloji kullanılarak üretilmiş ürünlere yönelik biyogüvenlik kriterleri etkin olarak uygulanacaktır.
- √ Hayvancılıkta etçi tip sığır ve koyun yetiştiriciliğinin geliştirilmesine ağırlık verilecek, bölgesel programların uygulanmasına devam edilecektir.
- √ İşletme Odaklı Koruyucu Veteriner Hekimlik Sistemi ile hayvan refahını içerecek şekilde tek sağlık politikası hayata geçirilecektir.
- √ Çayır ve mera alanlarının tespit, tahdit, tasnif ve ıslah çalışmaları hızlandırılarak daha etkin ve verimli kullanımı sağlanacak, yem bitkisi ihtiyacı üretim ve ürün çeşitliliğindeki artışla karşılanacaktır.
- √ Balıkçılıkta kaynak yönetimi bilimsel verilere dayalı ve etkin bir biçimde gerçekleştirilecek, idari kapasite güçlendirilecektir. Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilecek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanacaktır.
- √ Ormancılıkta yangınlar ile hastalık ve zararlılara karşı mücadele kapasitesi geliştirilecek, ağaçlandırma çalışmaları ve rehabilitasyon faaliyetleri hızlandırılacaktır.
- √ Ormanların ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözetilen bir planlama anlayışı benimsenecek, endüstriyel nitelikte olanlar başta olmak üzere odun ile odun dışı orman ürünlerinin üretimi ve pazarlanmasında etkin yönetim sağlanacaktır.

3.3. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIKTA DEVLET DESTEKLERİ

Ekonomi literatüründe “teşvik” kavramı, belirli ekonomik ve sosyal faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen nakdi ve/veya gayri nakdi destek, yardım ve özendirme olarak tanımlanmaktadır.⁵⁴

Devlet tarafından sağlanan teşviklerin belli başlı özellikleri vardır.

Bunlar,⁵⁵

- √ Teşvikler kurumu devlet tarafından sağlanır.
- √ Teşvikler aynı ve nakdi yardımlar olabileceği gibi, uygulamaya dönük kolaylıklarda olabilmektedir.
- √ Teşviklerden kamu kesiminin yararlandığı gözlenirse de asıl yararlanması istenen kısım özel sektördür.
- √ Teşviklerin devlete doğrudan bir katkısı yoktur. Tam tersine belli bir maliyeti söz konusudur. Aynı ve nakdi yardımlar kamunun fonlarından sağlanmaktadır.
- √ Devlete belli bir maliyet yükleyen teşvikler, özel sektörün aktifliğini arttırmak ve/veya azalmasına engel olmaktır.
- √ Teşvikler, belirlenen yatırımların mahiyetini, sektörünü, bölgesini, büyüklüğünü ve zamanlamasını etkiler.
- √ Teşvikler üretim, istihdam, dış ticaret gibi ekonomik amaçlı olabileceği gibi göç ve çevre gibi sosyal amaçlı da olabilir.

Ülkemizde hayvancılığın geliştirilmesi, sağlıklı üretimin artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması, yerli hayvan genetik kaynaklarının yerinde korunması ve geliştirilmesi, kayıt sistemlerinin güçlü tutulması, hayvancılık politikalarının etkinliğinin artırılması ve hayvan hastalıklarıyla mücadele için yetiştiriciliklerin desteklenmesi amacıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 2015 yılında üreticilere ödenecek tarımsal desteklemelere ilişkin 2015/7495 sayılı B.K.K. 8 Nisan 2015 tarih ve 29320 sayılı resmi gazetede yayınlanmış, desteklemenin

⁵⁴ Gökgez, A., (2013), “*Tarımsal Faaliyet Muhasebesi*”, Ekin Yayınevi, Bursa, s.149

⁵⁵ Ay, H.M., (2015), “*Yatırım Teşviklerinin Sabit Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi*”, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt:5, Sayı:2, s. 178

yürütülmesi ile ilgili uygulama tebliği ise 12 Mayıs 2015 tarih ve 29353 sayılı resmi gazetede hayvancılık desteklemeleri hakkında uygulama esasları tebliği yayınlanmıştır.

Tablo 3. 5 Büyükbaş Hayvansal Desteklemeler

(1) Hayvan Başı Ödeme (B.K.K. Md.4)	Birime Destek
Sütçü ve kombine ırklar ve melezleri ile etçi ırkların melezleri anaç sığır	225 TL/Baş
Etçi ırklar anaç sığır	350 TL/Baş
Anaç manda	400 TL/Baş
Sütçü ve kombine ırklar ve melezleri anaç sığır soy kütüğü ilave	70 TL/Baş
(2) Suni Tohumlama (B.K.K Md.4)	Birime Destek
Suni tohumlamadan ve etçi ırklardan doğan buzağı	75 TL/ Baş
Döl kontrolü projesi kapsamındaki suni tohumlamadan doğan buzağı ilave	35 TL/Baş
Yerli ırk veya melezi sığırların, etçi ırk boğa spermasıyla suni tohumlamasından doğan buzağı ilave	75 TL/Baş
Malak Desteği	70 TL/Baş
(3) GAP,DAP,DOKAP ve KOP kapsamındaki illerde e-ıslah veri tabanına kayıtlı sığırlarda, (saf sütçü ırklarda doğum tarihi 1.1.2010 ve sonrası hariç olmak üzere) etçi ve kombine ırklarla tohumlama yaptıran yetiştiricilere, anaç sığırları ve doğan buzağıları (dişilere brusellosis S-19 aşısı yaptırmak şartıyla) için aşağıda belirtilen miktarlarda ödeme yapılır. (B.K.K Md.4)	Birime Destek
Besilik Materyal Üretim Desteği (baş)	
Anaç Sığır	350 TL/Baş
Buzağı	150 TL/Baş
(4) Islah Amaçlı Süt Kalitesinin Desteklenmesi Projesi kapsamında yapılacak analizler için süt içeriğinin tespiti amacıyla Ankara, İzmir, Balıkesir, Bursa ve Tekirdağ illerinde (B.K.K. Md.4)	Birime Destek
Her bir Sığır İçin	50 TL/Baş
(5) Hayvan Başı Ödeme (B.K.K Md.4)	Birime Destek
Hastalıktan ari işletmedeki sığır	375 TL/Baş
Onaylı Süt Çiftliği Destek (ilave)	50 TL/Baş
(6) Aşı Desteği (B.K.K. Md.4)	Birime Destek
Şap Aşısı (Büyükbaş)	0,75 TL/Baş
Brucellosis (Büyükbaş)	1,50 TL/Baş
(7) Hayvan Genetik Kaynakları Yerinde Koruma ve Geliştirme Desteklemeleri (B.K.K. Md.4)	Birime Destek

Büyükbaş Koruma	550 TL/Baş
Sığır Pedigrili Koruma	800 TL/Baş
Halk Elinde Manda Islahı	800 TL/Baş
Damızlığa ayrılan manda yavrusu desteği	150 TL/Baş
(8) Çiğ Sütün Değerlendirilmesi (B.K.K. Md.4)	Birime Destek
(9) Besilik Erkek Sığır Desteği (B.K.K. Md.4)	Birime Destek
Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı, yurtiçinde doğmuş ve besi süresini tamamlamış erkek sığırları (manda dahil) mevzuatına uygun kesimhanelerde kestiren yetiştiricilere 600 baş'a kadar tam, 600 baş ve üzeri için ise %50'si kadar hayvan başına bakanlıkça Belirlenecek miktarlarda ödeme yapılır.	

Kaynak: 2015/7495 Sayılı B.K.K

BÖLÜM 4. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE MUHASEBE SİSTEMİ

4.1. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARIN SINIFLANDIRILMASI

Canlı varlıkların doğum, gelişme, yaşlanma ve ölüm gibi yaşama ilişkin oluşan değişimlerde dikkate alınarak elde bulundurma amaçlarına göre tekdüzen hesap planında ayrı gruplar halinde kayıtlara alınması gerekmektedir.

- √ Damızlık Canlı Varlıklar
- √ Süt Veren Canlı Varlıklar
- √ Besideki Canlı Varlıklar
- √ Yetişmekte Olan Canlı Varlıklar olmak üzere dört gruba ayrılmaktadır.

4.1.1. Dönen Varlık Grubunda İzlenecek Büyükbaş Canlı Varlıklar

Dönen varlık hesap grubu, en fazla bir yıl veya işletmenin normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi ya da tüketilmesi öngörülen kalemlerden oluşmaktadır.

İşletmenin bir faaliyet dönemi içinde satmak amacıyla satın aldığı büyükbaş hayvanların satın alma bedelleri ve çiftliğe gelene kadar yapılan nakliye, sigorta ve diğer giderlerin tamamı 153-Ticari Mallar hesabında takip edilmelidir.

Besicilik faaliyeti yapan işletmelerde satın alınıp veya işletme içinde yetiştirilip belirli bir dönem sonunda satışa hazır hale getirilen canlı varlıklar, bilançonun dönen varlıklar grubunda yer almalıdır.

Ağırlığı belli bir kilografa ulaşmamış besi dönemi içerisinde olan büyükbaş hayvanları ile işletmede doğan erkek buzağuların üretim süreçleri devam etmesi nedeniyle 151- Yarı Mamul-Üretim hesabına borç kaydedilmelidir.

Besi dönemi içerisindeki büyükbaş canlı varlıklar ile ilgili katlanılan tüm giderler maliyeti oluşturmakta olup, besi dönemi içinde yapılan giderler aşağıda yer alan hesaplarda işlenmelidir.⁵⁶

710- Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri

720- Direkt İşçilik Giderleri

730- Genel Üretim Giderleri

4.1.2. Duran Varlık Grubunda İzlenecek Büyükbaş Canlı Varlıklar

Duran varlıklar hesap grubu, bir yıldan veya bir faaliyet döneminden daha uzun sürelerle işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kullanılmak amacıyla elde edilen ve ilke olarak bir yılda veya normal faaliyet dönemi içinde paraya çevrilmesi veya tüketilmesi öngörülme­yen varlıkları kapsamaktadır.⁵⁷

Ürün veren büyükbaş canlı varlıklar ile ürün vermek için yetiştirilen canlı varlıklar hayvancılık işletmelerinin faaliyetini gerçekleştirmesi için kullanılan varlıklar olması nedeniyle duran varlıklar grubunda takibi sağlanmalıdır.

Ürün vermesi için yetiştirilen canlı varlıkların sağmal duruma gelene kadar yapılan direkt yada en direkt harcamalar V.U.K'nun 283. maddesine göre mahsulün veya hayvanların idrak edildiği döneme kadar 258-Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında takibi sağlanmalıdır.

Yatırım süreci tamamlanan ya da sağmal durumda satın alınan canlı varlıklar 256-Diğer Maddi Duran Varlıklar hesabında aktifleştirilmelidir.

⁵⁶ Taştan, H., (2013), “*Büyükbaş Canlı Varlık İşletmelerinde Muhasebe Düzeni*”, Detay Yayıncılık, Ankara, s. 113

⁵⁷ 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ

4.2. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARDA DEĞERLEME ÖLÇÜTLERİ

Değerleme esas olarak bir iktisadi kıymetin belli bir zamandaki değerinin tespit edilmesidir.⁵⁸

V.U.K'nun 258. maddesine göre “değerleme, vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili iktisadi kıymetlerin takdir ve tespitidir.”

Değerlemenin yapılacağı gün, vergi kanunlarında gösterilen gün ve zaman olarak belirlenmiştir. Sözü edilen gün ve zaman hesap döneminin son günü olabildiği gibi, iktisadi kıymetin alındığı, satıldığı, imal veya inşasının bittiği, işletmeye dahil edildiği, işletmeden çekildiği gün de olabilmektedir.⁵⁹

Değerleme ölçütleri Vergi Usul Kanun'un 261. maddesinde tespit edilmiştir. İktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre aşağıdaki ölçütlerden biri ile yapılır.

- √ Maliyet Bedeli;
- √ Borsa Rayici;
- √ Tasarruf Değeri;
- √ Mukayyet Değeri;
- √ İtibari Değer;
- √ Vergi Değeri;
- √ Rayiç Bedeli;
- √ Emsal Bedeli Ve Ücreti

Değerleme ölçüsünün hangi iktisadi kıymetlere ne zaman ve hangi şartlarda uygulanması gerektiği V.U.K'nun 262-268. maddelerinde belirtilmiştir.⁶⁰

Büyükbaş canlı varlıkların sürüye katılma ve ayrılma zamanları farklı olması nedeniyle, birim maliyetindeki farklarda göz ardı edilmeyecek büyüklükte

⁵⁸ Yılmaz, K., (2000), “VUK, GVK, KVK, Ve KDVK Açısından Değerleme”, Ankara, Genişletilmiş 2 Baskı, s. 5

⁵⁹ Yılmaz, K., (2000), “VUK, GVK, KVK, Ve KDVK Açısından Değerleme”, Ankara, Genişletilmiş 2 Baskı, s. 5-6

⁶⁰ Cihangir, A. E., (2010), “Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Zirai İşletmelerde Muhasebe Uygulaması: Meyvecilik İşletmelerinde Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 46

olmaktadır. Bu nedenle büyükbaş canlı varlıkların tek tek değerlemeye tabi tutulması gerekir.⁶¹

Büyükbaş hayvan işletmelerinde yer alan besi, damızlık ve süt hayvanlarına ait değerlendirme yöntemleri aşağıdaki bölümlerde incelenecektir.

4.2.1. Besi Hayvanlarında Değerleme

Besi Hayvanları, satmak amacıyla elde bulundurulan hayvanlar niteliğinde olması nedeniyle işletme için ticari mal ve / veya mamul niteliğindedir.

Satmak amacıyla elde bulundurulan besi hayvanlarında ana amaç canlı varlıkların belli bir kilograma ulaşmasını sağlayarak et üretimini arttırmaktır.

İşletmenin satmak amacıyla satın aldığı belli bir olgunluğa ulaşmış olan canlı varlıklar işletme için ticari mal niteliğinde olup, maliyet bedeli ile değerlendirilir. Maliyet bedeli V.U.K.'nın 262. maddesinde tanımlanmış olup, “ iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını” ifade eder.

İlgili madde hükmüne göre maliyet bedeli iki ana unsurdan oluşmaktadır. Birincisi iktisadi bir kıymetin satın alma karşılığında ödenen bedel ve satın almaya ilişkin giderlerdir. İkinci unsur ise iktisadi kıymetin değerini arttırmak için yapılan harcamalardır. Satmak için elde bulundurulan canlı varlıklar için işletmede kaldıkları sürede yapılan kilo almalarını ve yaşamaya devam etmeleri için yapılan harcamalarında, maliyet unsuru olarak dikkate alınması gerekmektedir. Yapılan diğer harcamalar ise gider niteliğindedir.

İşletmede doğan veya dışarıdan belli bir olgunluğa ulaşmamış olarak satın alınan canlı varlıklar işletme için üretilen ürün niteliğinde olması sebebiyle V.U.K'nun 275. maddesi hükümlerine göre imal edilen emtia olarak değerlendirilmektedir.

İlgili maddeye göre imal edilen emtianın maliyet bedeli aşağıda yazılı unsurlardan oluşmaktadır.

- √ Mamulün vücuda getirilmesinde sarf olunan iptidai ve ham maddelerin bedeli;
- √ Mamule isabet eden işçilik;

⁶¹ Özulucan, A., Deran, A., (2008/2), “ 41 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Vergi Usul Kanunu Ve Tekdüzen Hesap Planı Açısından Küçük Ve Büyükbaş Canlı Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Ve Değerleme İşleminde Karşılaşılan Güçlükler Ve Çözümleri” , Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı, 25, s.5

- √ Genel imal giderlerinden mamule düşen hisse;
- √ Genel idare giderlerinden mamule düşen hisse; (Bu hissenin mamulün maliyetine katılması ihtiyaridir.);
- √ Ambalajlı olarak piyasaya arz edilmesi zaruri olan mamullerde, ambalaj malzemesinin bedeli

Yukarıda açıklandığı üzere şirket için yarı mamul niteliğinde olan yeni doğan ve/veya yetiştirme aşaması devam eden canlı varlıklar mamul olana kadar yapılan tüm harcamalar maliyet bedeli niteliğindedir. Mamul aşamasına gelmiş olan canlı varlıklar için yapılan harcamalardan değerini arttırıcı olanlar maliyet bedeline ilave edilecektir.

4.2.2. Damızlık ve Süt Hayvanlarını Değerleme

Canlı varlık işletmelerinde sürünün gelişmesinde ve çoğalmasında önemi rol oynayan damızlık ve süt hayvanları işletme için maddi duran varlık niteliğindedir.

Damızlık ve süt hayvanları yetiştirilmiş olarak dışarıdan satın alınabileceği gibi şirket bünyesinde doğan yavrualarda damızlık olarak seçilerek yetiştirilebilir.

Boğa ve/veya inek olarak satın alınan damızlık hayvanlar işletme için maddi duran varlık niteliğinde olması sebebiyle maliyet bedeliyle değerlendirilmelidir.

Satın alınan boğa ve/veya inek ile ilgili satın alma karşılığında ödenen bedel ve satın almaya ilişkin yapılan tüm harcamalar maliyet bedelinin unsurudur.

İşletmede doğan yada olgunlaşmamış olarak satın alınan canlı varlıklar işletme için devam etmekte olan yatırım niteliğindedir.

Yatırım süreci tamamlanıp fonksiyonlarını yerine getirmeye başladığı dönemde 256- Diğer Maddi Duran Varlıklar hesabında maliyet bedelleri ile aktifleştirilmelidir.

4.3. BÜYÜKBAŞ HAYVANLARDA AMORTİSMAN ve YENİLEME FONU

Büyükbaş canlı varlık işletmelerine son yıllarda yapılan yatırımlar ile sermaye yoğun işletmelere dönüşmektedir. Özellikle duran varlık yatırımı yüksek kombine işletmeler kurulmaktadır. Duran varlık yatırımının yüksek olması nedeniyle gider

kaydedilen amortisman tutarları finansal tablolar içinde önemli yer tutmakta olup, maliyet ve sonuç hesaplarını etkilemektedir.

4.3.1. Amortisman Kavramı ve Büyükbaş Canlı Varlıklarda Amortisman

Amortisman kavramı, birçok yazar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. En kapsamlı şekliyle amortisman; işletmeye dahil gayrimenkul ve sabit kıymet niteliğindeki maddi kıymetlerle, gayri maddi kıymetlerin değerinde meydana gelen azalmaların muhasebe kayıtlarına alınarak sonuç hesaplarına yansıtılması ve bu suretle değeri düşen kıymetin değerindeki düşmenin meydana geldiği yıl gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmasıdır.⁶²

İşletme finansmanı açısından amortisman, duran varlıklara yatırılmış olan sermayenin işletme karından karşılanmak suretiyle geri alınması şeklinde tanımlanmaktadır.⁶³

Amortisman konusu V.U.K'nda ise şöyle tanımlanmıştır. “İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle 269'uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edavat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman konusunu oluşturur.”

V.U.K'una göre iktisadi kıymetlerin amortismanına tabi tutulması için gerekli olan koşullar şunlardır.

√ İktisadi kıymetlerin, işletmede kullanılması ve envantere dahil olması,

√ Kullanıma hazır halde olması,

√ İşletmelerde bir yıldan fazla kullanılıyor olması,

√ Yıpranmaya, aşınmaya ve kıymetten düşmeye maruz bulunması,

√ İktisadi kıymetin değerinin belli bir tutarı aşması,

Yetiştirilmesi zaman alan ve belli bir olgunluğa geldikten sonra ürün veren canlı varlıklar zirai işletmeler için birer maddi duran varlık niteliğindedir.

⁶² Yılmaz, K., (2000), “VUK, GVK, KVK, Ve KDVK Açısından Değerleme” , Ankara, Genişletilmiş 2 Baskı, s. 309

⁶³ Yücel, A.T., “Genel Muhasebe” , Maliye Hesap Uzmanları Derneği, s.495

Büyükbaş hayvanlarda üç dönem mevcuttur.

- √ Büyüme (değer kazanma) dönemi
- √ Olgun çağa erişme dönemi
- √ İhtiyarlama (değer kaybetme) dönemi

İkinci dönem olan olgun çağa erme dönemi bir geçiştir. Çünkü hayvanlar, olgun çağa erişme noktasından itibaren hizmet vermeye başlarlar. Hayvanların faydalı ömrü olarak ifade edilen hizmet süresi ihtiyarlama dönemine kadar devam eder. İhtiyarlama dönemindeki hayvanlar artık ekonomik olarak hizmet üretmeyecek duruma geldiklerinde hizmet dışı bırakılmaları gerekmektedir.⁶⁴

4.3.1.1. Besi Hayvanlarında Amortisman

Besi amacıyla satın alınan büyükbaş hayvanlar, ürünlerinden yararlanmak amacıyla değil, alım-satım amacıyla edinildiklerinden bir yıldan daha uzun süre işletmede kalsalar dahi amortisman tabi tutulmazlar.

Besi amacıyla edinilen satışa hazır hale gelen büyükbaş hayvanlar, 152- Mamuller Hesabında ve/veya 153- Ticari Mallar Hesabında; yetiştirilmek üzere satın alınan yada işletmede doğan erkek buzağular ise 151- Yarı Mamul Hesabında izlenmesi gerekmektedir.

4.3.1.2. Süt ve Damızlık Hayvanlarda Amortisman

Sür veren veya damızlık büyükbaş hayvanlar (adeta bir makine gibi) belli bir hayat süresine ve değer kaybına uğrama özelliği olan, duran varlıklardır. Çünkü hayvanlar, devamlı olarak ürünlerinden yararlanılmak amacıyla işletmelerde bir yıldan daha uzun süre tutulurlar. Bu varlıkların yaşam süreci içinde (büyümeden yaşlanmaya kadar olan dönemde) verimlilikleri aynı olmaz. Verimlilikleri önce artarken olgunluk dönemi ile beraber azalma eğilimine girer. Bu hayvanlar yaşları ilerleyip verimden düştüğünde ise ölmeleri beklenmez kasaplık hayvan olarak kesime verilir.⁶⁵

⁶⁴ Tunçez, H.A., (2011), “*Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek uygulama*”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 63

⁶⁵ Tunçez, H.A., (2011), “*Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek uygulama*”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 65

4.3.1.3. Yetişmekte Olan Hayvanlarda Amortisman

İşletmede imal edilen sabit kıymetlere yapılan harcamalar, işletmede kullanılır duruma gelinceye kadar tekdüzen hesap planındaki yapılmakta olan yatırımlar hesabında izlenmektedir. Benzer şekilde ileride işletmede kullanılacak olan ve yetiştirilmesi devam eden canlı hayvanlar da bu hesapta izlenmelidir. Canlı hayvanlar işletmede kullanılabilir hale geldiklerinde ise, yapılan giderlerin toplamı hayvanların maliyet bedeli olarak kabul edilmelidir. Amortismanlar da bu bedel üzerinden ve hayvanın işletmede kullanılabilir duruma geldiği hesap döneminden itibaren ayrılmaya başlanmalıdır.⁶⁶

4.3.2. Büyükbaş Hayvanlarda Amortisman Oranları

Büyükbaş hayvanlarda amortisman oranı 333. Sayılı V.U.K Genel Tebliğinde ilan edilmiş olup, sütlük ve damızlık sığırlar (süt ineği, damızlık danalara vb. bu sınıfa dahildir.) için 5 yıllık faydalı ömürleri ile %20 oranında amortisman tabi tutulacaklardır.

Zirai işletmelerde kullanılan hayvanlarda amortisman süresinin başlangıcı bunların işletmede bulunma amaçlarına hizmet edebilecek duruma geldikleri hesap dönemidir.⁶⁷

4.3.3. Büyükbaş Hayvanlarda Yenileme Fonu

Yenileme fonu, V.U.K'nun amortisman tabi malların satılması ve amortisman tabi malların sigorta tazminatı başlıklı 328 ve 329. maddelerinde yer almakta olup, ilgili kanun maddeleri aşağıdaki gibidir.

Amortisman tabi malların satılması

Madde 328- Amortisman tabi iktisadi kıymetlerin satılması halinde alınan bedel ile bunların envanter defterinde kayıtlı değerleri arasındaki fark kar ve zarar hesabına geçirilir. İşletme hesabı esasında defter tutan mükelleflerle serbest meslek kazanç defteri tutan mükellefler bu farkı defterlerinde hasılat veya gider kaydederler.

⁶⁶ Özkan, A., (2002), "Büyükbaş Hayvanlarda Amortismanlar, Yeniden Değerleme, Maliyet Bedeli Artırımı Ve Yenileme Fonu", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:249, s. 107

⁶⁷ Gündüz, N.K., Perçin, N., (1999), "Amortismanlar Ve Yeniden Değerleme", Yaklaşım Yayınları, Ankara, s. 143

Amortisman ayrılmış olanların değeri ayrılmış amortismanlar düşüldükten sonra kalan meblağdır.

Devir ve trampa satış hükmündedir.

Şu kadar ki, satılan iktisadi kıymetlerin yenilenmesi, işin mahiyetine göre zaruri bulunur veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmiş ve teşebbüse geçilmiş olursa bu takdirde, satıştan tahassül eden kar, yenileme giderlerini karşılamak üzere, pasifte geçici bir hesapta azami üç yıl süre ile tutulabilir. Her ne sebeple olursa olsun bu süre içinde kullanılmamış olan karlar üçüncü yılın vergi matrahına eklenir. Üç yıldan önce işin terki, devri veya işletmenin tasfiyesi halinde bu karlar o yılın matrahına eklenir.

Yukarıdaki esaslar dahilinde yeni değerlerin iktisabında kullanılan kar, yeni değerler üzerinden bu kanun hükümlerine göre ayrılacak amortismanlara mahsup edilir. Bu mahsup tamamlandıktan sonra itfa edilmemiş olarak kalan değerlerin amortismanına devam olunur.

Amortismanına tabi malların sigorta tazminatı

Madde 329- Yangın, deprem, sel, su basması gibi afetler yüzünden tamamen veya kısmen ziyaa uğrayan amortismanına tabi iktisadi kıymetler için alınan sigorta tazminatı bunların değerinden (Amortismanlı olanlarda ayrılmış olan amortisman çıktıktan sonra kalan değerden) fazla veya eksik olduğu takdirde farkı kar veya zarar hesabına geçirilir.

Şu kadar ki, alınan sigorta tazminatı ile ziyaa uğrayan malların yenilenmesi işin mahiyetine göre zaruri bulunur veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmiş ve teşebbüse geçilmiş olursa bu takdirde tazminat fazlası, yenileme giderlerini karşılamak üzere, pasifte geçici bir hesapta azami üç yıl süre ile tutulabilir. Bu süre içinde kullanılmamış olan tazminat farkları kara ilave olunur.

Üç yıldan önce işin terki, devri veya işletmenin tasfiyesi halinde bu tazminat fazlası, o yılın matrahına eklenir.

Yukarıdaki esaslar dahilinde yeni değerlerin iktisabında kullanılan tazminat fazlası, yeni değerler üzerinden bu kanun hükümlerine göre ayrılacak amortismanlara mahsup edilir. Bu mahsup tamamlandıktan sonra itfa edilmemiş olarak kalan değerlerin amortismanına devam olunur.

İlgili kanun maddelerinin büyükbaş hayvancılık işletmelerindeki uygulama detayları aşağıdaki bölümlerde konu edilecektir.

4.3.3.1. Büyükbaş Hayvanların Satılması Halinde Yenileme Fonu

Zirai işletmelerde, amortismanına tabi iktisadi kıymet olarak damızlık ve süt hayvanları yer almaktadır.

Damızlık ve süt hayvanları ihtiyarlama dönemlerinde ekonomik olarak hizmet üretemeyecek duruma geldiklerinde hizmet dışı bırakılmaları zorunlu olmaktadır. Sürünün gelişimi ve işletme faaliyetlerinin devam edebilmesi için satışa konu olan canlı varlıkların yenilenmesi işletmeler için zorunludur.

Yenileme fonu uygulamasından yararlanabilmek için,

- √ Amortismanına tabi iktisadi kıymetin satış sonucu kar oluşması,
- √ Bilanço esasına göre defter tutmak,
- √ Satılan iktisadi kıymetin işin mahiyetine göre yenilenmesinin zaruri olması veya bu hususta işletmeyi idare edenlerce karar verilmesi ve teşebbüse geçilmiş olması,
- √ Yeni satın alınacak iktisadi kıymetin daha önce satılan kıymetle aynı türden olması gerekmektedir.

Bilanço esasına göre defter tutan işletmeler, aktifinde kayıtlı olan amortismanına tabi canlı hayvanlar (süt ineği ve damızlık danalar) satılması halinde ortaya çıkan karı azami üç yıl bilançonun pasifinde tutmak üzere yenileme fonu ayırabilecektir.

Satmak amacıyla işletmede tutulan ve amortismanına tabi olmayan besi hayvanlarının satışından doğan kar için yenileme fonu uygulamasından faydalanamayacaktır.

4.3.3.2. Büyükbaş Hayvanların Sigorta Tazminatları ve Yenileme Fonu

Büyükbaş hayvancılık yapılan işletmelerde canlı varlıklar,

- √ Sığır vebası, tüberküloz, bruselloz, şap, ve şap'a bağlı sekonder enfeksiyonlar ve Deli dana hastalıkları ile 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na göre ihbarı mecburi tüm bulaşıcı hastalıklar (anthrax ve kuduz hariç) hariç olmak üzere, her türlü hayvan hastalıkları ve gebelik, doğum veya cerrahi müdahale sonucu ölüm, yavru atma ve yavru ölümü,

- √ Her türlü kaza, yılan ve böcek sokması,
- √ Zehirli çayır otları ve yem'e bağlı zehirlenmeler,
- √ Her türlü doğan afetler ve güneş çarpması,
- √ Yangın veya infilak sebebiyle, meydana gelen ölümler ve mecburi kesimler,
yukarıda sayılan risklere karşı sigorta yaptırılabilir.⁶⁸

Yukarıda sayılan risklere maruz kalıp, zarar gören büyükbaş hayvanlar için alınan sigorta tazminatları hayvancılık hizmetleri için iki ayrı açıdan değerlendirilmelidir.

Zarar gören büyükbaş hayvanları, satmak amacıyla işletmede tutulan besi hayvanları ise emtia niteliğinde olduğundan tahsil edilen sigorta tazminatı V.U.K'nun 330. maddesine göre kayda alınarak büyükbaş hayvanların kayıtlı değeri ile sigorta tazminatı arasındaki fazlalık kara alınmalıdır.

Amortisman tabi büyükbaş hayvanların (süt ineği ve damızlık danalar) zarar görmesi halinde tahsil edilen sigorta tazminatları A.T.İ.K değerinden (Amortismanlı olanlarda ayrılmış olan amortisman sonra kalan değer çıktıktan sonraki) fazla veya eksik olduğu takdirde aradaki farkı kar veya zarar hesaplarına intikal ettirilmelidir.

Zarara uğrayan malların yenilenmesi zaruri ise işletme yenileme fonunda yer alan şartların gerçekleşmesi halinde yenileme fonu uygulamasından faydalanabilir.

4.4. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE GİDER YERİ, ÇEŞİDİ ve DAĞILIMI

Bir işletmede üretilen mal ve hizmet birimlerinin elde edilmesi ve bunların alıcılara ulaştırılıp paraya çevrilmesi için, işletmenin yaptığı fedakarlığın parasal ölçüsünü gösteren maliyetlerin, hangi giderlerden oluştuğunu belirleyen, söz konusu giderler; türleri, fonksiyonları, ve gider yerleri bakımından hesap planındaki sınıflandırma doğrultusunda kaydedilip izleyen, bu bilgilerin inceleme ve yorumunun

⁶⁸http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/newDetails?_key_=E9A598E2B95376C1BFFA1E9774BFD337744732FEJYC4Q1LA31C7ISNPGS23062015(Erişim Tarihi : 12 Şubat 2016)

yapılmasına imkan verecek raporların hazırlanmasını ve maliyetlerin kontrolünü amaç bilen işlemler bütünü maliyet muhasebesi sistemidir.⁶⁹

Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde elde edilen ürünler ve sürünün çoğalmasını sağlayan duran canlı varlıklar uzun vadeli bir üretim aşamasından geçmektedir.

Üretim aşamasında katlanılan giderlerin ve gider yerlerinin belirlenmesi ve dağıtılmasının büyükbaş canlı varlık işletmeleri açısından değerlendirilecektir.

4.4.1. Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Giderlerin Belirlenmesi

Tekdüzen Hesap Planında 7. grup maliyet hesaplarına ayrılmıştır. Maliyet hesapları, mal ve hizmetlerin planlanan biçim ve niteliğe getirilmesi için yapılan giderlerin toplandığı ve maliyet unsurlarına dönüştürülerek izlendiği hesaplardır. Bu bölümde yer alan gider hesapları uygulamada esneklik sağlamak üzere iki seçenek halinde 7/A ve 7/B olarak sunulmuştur. 7/A seçeneğinde giderler defteri kebirde fonksiyon esasına göre, 7/B seçeneğinde ise çeşit esasına göre belirlenmiştir.⁷⁰

Üretim maliyetinin oluşumunda, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve genel üretim giderleri olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır.

4.4.1.1. Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri

İlk madde ve malzemeler, üretim işlemleri aracılığıyla mamullerin bünyesine giren ve ya mamul bünyesine girmediği halde onun imalinde yardımcı olan her türlü maddi ve fiziki elementlerdir.⁷¹

Üretimde bulunmak amacıyla kullanılan veya tüketilen her türlü ilk madde ve malzemelerin parasal tutarları üretim maliyetleri içerisinde yer alıp, söz konusu giderler ilk madde ve malzemelerin mamullerle ilişkilendirilmesi bakımından iki grupta toplanır.⁷²

√ Direkt ilk madde ve malzeme giderleri

√ Endirekt malzeme giderleri

⁶⁹ Akdoğan, N., (2000), " *Maliyet Muhasebesi Uygulamaları* ", Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s. 5-6

⁷⁰ 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ

⁷¹ Atamanalp, M.C., Karcıoğlu, R., Orhan, S., (2000), " *Maliyet Muhasebesi* ", Erzurum: Aktif Yayınları, s. 75

⁷² Akdoğan, N., (2000), " *Maliyet Muhasebesi Uygulamaları* ", Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s.199

Üretilen mamullerin bünyesine temel madde olarak katılan ve herhangi bir dağıtım anahtarını gerektirmeden hangi mamul grubu için ne miktarda kullanıldıkları izlenebilen ilk madde malzemeler, üretimde kullanılmak üzere ambardan alınıp, üretime verildikçe, 7/A seçeneğinde “710 Direkt İlk Madde Ve Malzeme Giderleri” hesabı borçlanmakta, “150 no.lu İlk Madde ve Malzeme hesabı alacaklanmaktadır. Direkt ilk madde ve malzeme giderlerinin “151 Yarı Mamul-Üretim” hesabına yüklenmesinde ise “711. Direkt İlk Madde Ve Malzeme Giderleri Yansıtma hesabından yararlanılmaktadır.”⁷³

Endirekt ilk madde ve malzeme giderleri ise; mamulün bünyesine girmekle beraber mamulün belirli bir unsuru olmayan yardımcı madde giderleri ve üretim işlemi sırasında mamulün bünyesine girmemekle beraber onsuz mamulün elde edilmesi olanaksız olan ve dolayısıyla üretimi kolaylaştıran her türlü işletme malzemeleri giderlerini içermektedir. Söz konusu yardımcı madde ve işletme malzemesi giderlerinin hangi mamul veya mamul grubu için ne miktarda kullanıldıklarının izlenmesi güç olduğundan bu giderlerin mamullerle ilişkilendirilmesinde bir takım dağıtım anahtarlarından yararlanılması gerekli olmaktadır. Bu nedenle üretimle ilgili endirekt malzeme giderleri 7/A seçeneğinde büyük defterde “730 No.lu Genel Üretim Giderleri” hesabında izlenmektedir. Endirekt malzeme üretimde kullanıldıkça “730 Genel Üretim Giderleri” borçlanmakta ve “150 İlk Madde Ve malzeme Stok” hesabında yer alan yardımcı madde stokları ile işletme malzemesi stok hesapları alacaklandırılmaktadır.”⁷⁴

Büyükbaş hayvancılık işletmeleri açısından ilk madde ve malzeme giderleri incelendiğinde canlı varlıkların beslenmesi için gerekli olan yem giderleri ana maliyet kalemidir. Süt sığırcılığı ve besicilik yapan firmalarda yem ilk madde malzeme gideridir. İlk madde malzeme gideri olarak dikkate alınan ve canlı varlıkların beslenmesinde kullanılan yem miktarı 150- İlk Madde Ve Malzeme Stok Hesabından “710- Direkt İlk Madde Ve Malzeme Giderleri” hesabına alınmalıdır.

Ayrıca süt sığırcılığı yapan işletmelerde olgunlaşma sürecini tamamlamamış olan (dişi buzağı, dana ve düveler) canlı varlıklar için sarf edilen yem maliyeti ise yatırım süresi devam etmekte olmasından dolayı 258- Yapılmakta Olan Yatırımlar Hesabına alınmalıdır.

⁷³Akdoğan, N., (2000), ” Maliyet Muhasebesi Uygulamaları” , Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s.200

⁷⁴Akdoğan, N., (2000), ” Maliyet Muhasebesi Uygulamaları” , Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s. 200

4.4.1.2. Direkt İşçilik Giderleri

İşletme faaliyetlerini yürütmek ve hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla üretime yardımcı olan emeğin parasal tutarına işçilik denir.

İşçilik giderleri direkt ve endirekt işçilik olmak üzere ikiye ayrılır.

Direkt işçilik; İşletmenin fiilen çalışma konusu olan mamulün üretildiği esas üretim gider yerlerinde çalışan elemanlara ilişkin işçilik maliyetleridir.⁷⁵

Endirekt İşçilik; Esas üretim gider yeri dışındaki üretim ile endirekt ilişkisi olan yardımcı hizmet gider yeri, yardımcı üretim gider yeri ve üretim yeri yönetimi gider yerlerinde işçi statüsünde çalışan elemanların ücret maliyetleridir.⁷⁶

İşçilik giderleri tahakkuk ettikçe giderlerin ilişkili olduğu gider yerinin özelliğine göre ilgili fonksiyonel gider hesapları borçlanmaktadır. Esas üretim gider yerlerine ait direkt işçilik giderleri “720-Direkt İşçilik Giderleri” hesabına, yardımcı hizmet gider yerlerine ait işçi, ücret ve giderleri “730- Genel Üretim Giderleri” hesabına kaydedilmektedir.⁷⁷

4.4.1.3. Genel Üretim Giderleri

Mamulün üretiminde kullanılan direkt ilk madde malzeme ve direkt işçilik giderleri dışında kalan maliyet giderleri, genel üretim gideri olarak adlandırılır.⁷⁸

Bu giderler gerçekleştiğinde ilgili gider yeri ve gider çeşitlerine göre “730 Genel Üretim Gideri Hesabına” kaydedilir.⁷⁹

Bu Giderlerin;

√ Üretim ve hizmet maliyeti ile ilgili bir gider niteliği taşıması,

√ Çeşit ve değer yönü ile doğrudan doğruya değil ancak dağıtım yoluyla üretim ve hizmet maliyetine yansıtılabilir nitelikte olması gerekir.⁸⁰

⁷⁵ Yükü, S., (2001), " İşçilik Maliyetlerinin İzlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri" , Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:238, s. 12

⁷⁶ Yükü, S., (2001), " İşçilik Maliyetlerinin İzlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri" , Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:238, s. 12

⁷⁷ Akdoğan, N., (2000), " Maliyet Muhasebesi Uygulamaları" , Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s. 289

⁷⁸ Özkan, A., (2001) "Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi" ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 168

⁷⁹ Özkan, A., (2001) "Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi" ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.170

⁸⁰ 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

Süt ve besi hayvanı yetiştiriciliğinde birden fazla gider yeri bulunduğu için indirekt giderlerin ürün maliyetlerine yüklenmesinde dağıtım anahtarları ve dağıtım yöntemlerinden yararlanılması gerekmektedir.⁸¹

4.4.2. Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Gider Yerlerinin Tespiti

Gider yeri, üretim ve hizmetlerin yapıldığı ve maliyetlerin oluşturulduğu, örgütün bir birimini ya da birim içindeki bir yeri ifade eder. Giderlerin planlanması, kontrol edilmesi ve bu giderlerin dengeli bir biçimde toplanıp dağıtılmasını sağlar.⁸²

Maliyetlerin ortaya çıktıkları ve/veya toplandığı en küçük sorumluluk sahası olarak tanımlanan maliyet yerlerinin başlıca üç fonksiyonu bulunmaktadır.⁸³

- √ Maliyetleri bünyesinde toplayarak, mamullere yüklenecek payın hesaplanmasını sağlar,
- √ Maliyetlerin ortaya çıktıkları yerler ile dağıtıldıkları yerler açısından kontrolü sağlar,,
- √ Maliyet merkezleri açısından maliyetlerin planlanmasını kolaylaştırır.

Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde gider yerleri hayvanların cins ve yaşlarına göre işletmenin faaliyet konusuna göre değişim göstermektedir.

4.4.2.1. Esas Üretim Gider Yerleri

Esas üretim gider yerleri üretim işletmesinin asıl faaliyet konusu olan mamul veya hizmetlerin fiilen üretildikleri yerlerdir.⁸⁴ Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde esas üretim gider yerleri

- √ Besi Hayvanları Gider Yeri
- √ Damızlık Hayvanları Gider Yeri
- √ Süt Hayvanları Gider Yeri olarak ayrılmaktadır.

⁸¹ Top, T., (2009), “Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Canlı Varlıkların Değerlemesi; Büyükbaş Hayvanlar Üzerinde Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 52

⁸² 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ

⁸³ Atamanalp, M.C., Karcıoğlu, R., Orhan, S., (2000), “Maliyet Muhasebesi”, Erzurum: Aktif Yayınları, s. 213

⁸⁴ <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3188&arananKey=CELAL TOZAN>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016)

Besi hayvanları gider yerinde, et üretimi için beslenen canlı varlıklara ait yapılan giderlerin toplandığı yerdir.

Damızlık hayvan gider yerlerinde ise, yavru üretimi için elde tutulan erkek ve/veya dişi damızlık hayvanların giderleri yer almaktadır.

Süt hayvanları gider yerlerinde, sağmal durumda olan canlı varlıkların giderlerinin toplandığı yerdir. Bu merkezde toplanan giderler sütün maliyetini oluşturmaktadır.

Ancak sağmal ineklerden elde edilen yan ürün ve/veya ortak ürünler dolayısıyla yapılan giderler sütün maliyeti içerisinde yer almalıdır. Yeni doğum yapmış ve kurudaki ineklere ait giderlerde bu merkezde toplanmalıdır.

4.4.2.2. Yardımcı Hizmet Gider Yerleri

Bu gider yerlerinde asıl faaliyet konusu mamul üretilmemesine rağmen üretimde düzeni ve akıcılığı sağlamak amacıyla işletmede bulunması gereken ve hizmet üreten gider yerleridir.⁸⁵

Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde yardımcı hizmet gider yerlerine süt sağım merkezi (süt deposu, sağım hane) ve yem deposu gibi gider yerleri örnek olarak verilebilir.

4.4.2.3. Yatırım Gider Yerleri

Yatırım gider yeri yapılmakta olan yatırımları ilgilendiren maliyetlerin izlendiği gider yerleridir. Ayrıca büyükbaş hayvancılık işletmeleri için son derece önem arz eden gider yeridir. Süt ineği yetiştirmek için beslenen buzağı dana ve düveler ile hamile düvelerin bulunduğu üniteler ile, damızlık için yetiştirilen dişi ve/veya erkek buzağuların ve danaların üniteleri de yatırım gider yerlerine örnek verilebilir.

4.4.2.4. Üretim Yerleri Yönetimi Gider Yerleri

Üretim bölümlerinin yönetimi ile ilgi olarak oluşan birimlerin giderlerinin kaydedildiği gider yeridir. Büyükbaş canlı varlık işletmesinde üretim yerleri yönetimi gider yerine çiftlik müdürleri, ziraat mühendisleri ve veteriner gibi uzmanların çalıştığı birimler örnek verilebilir.

⁸⁵ <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3188&arananKey=CELAL TOZAN>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016)

4.4.2.5. Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider Yerleri

İşletmede üretimin gerçekleşmesinden sonra ürünlerin stoklanması, pazarlama faaliyetlerinin yapılması, satış ve sevkiyatın gerçekleştirilmesi, satış sonrası garanti hizmetlerinin yürütülmesi gibi faaliyetleri olan bölümlerdir.⁸⁶

4.4.2.6. Genel Yönetim Gider Yerleri

Genel yönetim faaliyetlerinin yürütüldüğü, genel müdürlük, muhasebe, hukuk müşavirliği, insan kaynakları gibi bölümlere ait giderlerin biriktirildiği gider yerleridir.⁸⁷

4.4.3. Hayvancılık İşletmelerinde Gider Dağıtım Anahtarlarının Oluşturulması ve Gider Dağıtımı

Gider yerleri ayrımı yapıldıktan sonra, maliyetlerin ilgili maliyet yerlerine dağıtımı yapılmalıdır. Yapılan bütün hesapların ve kayıtların amacı toplu olarak ortaya çıkan bir takım giderleri hizmet birimlerine en doğru şekilde dağıtabilmektir.⁸⁸

Gider dağıtımında üç türlü dağıtım yapılır;

√ Gider türlerinin gider yerlerine dağıtılması, (1. Dağıtım)

√ Yardımcı hizmet üretim gider yerlerinde toplanan giderlerin esas üretim gider yerlerine dağıtılması, (II. Dağıtım)

√ Esas üretim gider yerlerinde toplanan giderlerin o hizmet bölümlerinde üretilen hizmet birimlerine dağıtılması. (III. Dağıtım)

⁸⁶ Taştan, H., (2013), “Büyükbaş Canlı Varlık İşletmelerinde Muhasebe Düzeni” , Detay Yayıncılık, Ankara, s. 213

⁸⁷ Kılılı, M., (2014), “Tarım İşletmelerinde Tarımsal Faaliyet Standardı Çerçevesinde Maliyet Hesaplaması: Bir Tarım İşletmesinde Örnek Uygulama” , Doktora Tezi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 42

⁸⁸ Mert, H., (2012), “Hastane İşletmelerinde Maliyet Hesaplamaları Ve Muhasebesi” , Türkmen Kitapevi, İstanbul, s. 133

4.4.3.1. Birinci Dağıtım

Giderlerin oluştukları anda hangi gider yerlerine ve hangi maliyet hesabı aracılığıyla verileceğinin belirlenmesi işlemine giderlerin birinci dağıtımı denilmektedir.⁸⁹

Birinci dağıtımda maliyet yerleri ile direkt ilişkisi kurulamayan maliyetlerin dağıtımı çeşitli anahtarlar vasıtasıyla yapılır.

4.4.3.2. İkinci Dağıtım

İkinci dağıtımda yardımcı hizmet gider yerlerinde toplanan giderler esas üretim gider yerlerine dağıtılır.⁹⁰

İkinci dağıtım basit, kademeli, matematiksel ve planlı dağıtım olmak üzere dört yöntem uygulanabilmektedir.

Basit Dağıtım Yöntemi; Bu yöntemde yardımcı üretim ve hizmet gider yerleri arasındaki ilişki göz önünde bulundurulmaz ve yardımcı üretim ve hizmet gider yerlerinde toplanan giderler doğrudan esas üretim gider yerlerine dağıtılır.⁹¹

Kademeli Dağıtım; Yardımcı dairelerin kendi aralarındaki hizmet alışverişini tek taraflı olarak dikkate alan bir yöntemdir.⁹²

Matematiksel Dağıtım; Bu yöntemde hizmet gider yerlerine ait giderlerin dağıtımı yapılırken, hizmet bölümleri arasındaki alış-veriş karşılıklı olarak dikkate alınır. Bu yöntem gider dağıtımında tüm gider yerleri arasındaki hizmet alış verişini göz önünde bulundurulduğundan kademeli ve basit dağıtım yöntemlerine göre teorik olarak daha gerçekçi sonuç verir.⁹³

Planlı Dağıtım; Bu yöntemde, yardımcı üretim ve hizmet gider yerlerinden toplanan giderler, her bir gider yerlerinin diğer gider yerlerine verdiği hizmet ölçüsünde dağıtılır. Bu dağıtımdan sonra, her bir yardımcı üretim ve hizmet gider

⁸⁹ Akdoğan, N., (2000), " *Maliyet Muhasebesi Uygulamaları* ", Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s.352

⁹⁰ Top, T., (2009), " *Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Canlı Varlıkların Değerlemesi; Büyükbaş Hayvanlar Üzerinde Bir Uygulama* ", Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, s. 65

⁹¹ Çaldağ, Y., (2008), " *Maliyet-Yönetim Muhasebesi Uygulamaları* ", Gazi Kitabevi , Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 7.Baskı, s. 86

⁹² Atamanalp, M.C., Karcıoğlu, R., Orhan, S., (2000), " *Maliyet Muhasebesi* ", Erzurum: Aktif Yayınları, s.222

⁹³ Özkan, A., (2001) " *Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi* " ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 185

yerinin dağıttığı ve dağılımdan dolayı aldığı pay karşılaştırılır ve aradaki farklar, önceden belirlenmiş ölçülere göre esas üretim gider yerlerine dağıtılır.⁹⁴

4.4.3.3. Üçüncü Dağıtım

Esas üretim gider yerinde toplanan giderlerin o gider yerinde üretilen mamul veya hizmet maliyetine yüklenmesine üçüncü dağıtım denir.⁹⁵

Üçüncü dağıtımda önemli olan nokta esas maliyet yerlerinden mamullere yüklenecek gelen imalat maliyet payının, çeşitli alternatifler arasından en uygun ölçülerle veya anahtarlarla tespitidir.⁹⁶

4.4.4. Maliyet Hesaplama Yöntemleri ve Büyükbaş Hayvan İşletmeleri Açısından Değerlendirilmesi

Maliyet muhasebesinin ana amaçlarından biri üretilen mamul ve/veya hizmetin maliyetinin doğru ve zamanında hesaplayabilmektir. Üretilen mamullerin birim maliyetlerinin hesaplanmasında sipariş ve safha maliyet yöntemi olarak ikiye ayrılmaktadır.

4.4.4.1. Sipariş Maliyetleme Yöntemi

Birbirinden fiziksel açıdan farklı her iş yada üretim grubu için katlanılan üretim maliyetlerinin ayrı ayrı izlenip sipariş kartlarında topladığı yönteme “Sipariş Maliyet Yöntemi” denir.⁹⁷

“İş Emri Maliyet Yöntemi” adı ile de anılan bu yöntem; inşaat, uçak, gemi, makine, mobilya, konfeksiyon, döküm imalatı yapan şirketler ve yayınevleri gibi büyük ve birbirinden ayrı birimler üreten işletmelerde ve tür yada nitelikleri ve işlevleri müşteri tarafından belirlenen mamullerin sipariş üzerine üretim yapan şirketlerde kullanılabilir.⁹⁸

Sipariş maliyetleme yönteminde

⁹⁴ Çaldağ, Y., (2008), “Maliyet-Yönetim Muhasebesi Uygulamaları”, Gazi Kitapevi, Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 7.Baskı, s. 88

⁹⁵ Akdoğan, N., (2000), “Maliyet Muhasebesi Uygulamaları”, Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s.398

⁹⁶ Atamanalp, M.C., Karcıoğlu, R., Orhan, S., (2000), “Maliyet Muhasebesi”, Erzurum: Aktif Yayınları, s.229

⁹⁷ Altuğ, O., (2001), “Maliyet Muhasebesi”, Türkmen Kitapevi, İstanbul, s.291

⁹⁸ Akdoğan, N., (2000), “Maliyet Muhasebesi Uygulamaları”, Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı, s.428

- √ Her bir sipariş için “sipariş maliyet kartı” açılır ve numaralandırılır.
- √ Sipariş ile ilgili direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik ve genel üretim giderleri ilgili kartta toplanır.
- √ Her bir sipariş maliyet kartı için 151- Yarı Mamül-Üretim hesabında alt hesaplar açılır.
- √ Üretim işlemi tamamlanan siparişler 152- Mamuller Hesabının borcuna, 151- Yarı Mamul- Üretim Hesabının alacağına kaydedilir.
- √ Satış işlemi gerçekleşen sipariş için ise 620- Satılan Mamuller Maliyeti Hesabına borç, 152- Mamuller hesabına alacak kaydedilir.

Sipariş maliyet sisteminin yararları ve sakıncaları ise şöyle sıralanabilir.⁹⁹

a) Yararları

- √ Karlı işlerin, karsız işlerden kolayca ayırt edilebilmesini sağlar.
- √ Alınacak benzer siparişlerin maliyetlerinin tahmin edilmesine imkan sağlar.
- √ Gerçek maliyetlerin, tahmini maliyetlerle karşılaştırılması ile faaliyetin etkinliğinin, verimliliğinin denetlenmesini sağlar.
- √ Üretimde kullanılan çeşitli ilk madde ve malzemenin miktar olarak da belirlenmesi sonucu işçilik zaman kontrolü ilk madde ve malzeme kontrolleri de yapılabilir.
- √ Siparişlerin ve gider yerlerinin giderlerinin dökümü gider kontrolünün yapılmasını kolaylaştırır.

b) Sakıncaları

- √ En büyük sakıncası, sistemin masraflı oluşundan giderlerin özel olarak ve ayrıntılı bir şekilde incelenmesi genellikle personel masraflarının artmasına sebep olur.
- √ Bu sistem işlemlerin fazlalığı nedeniyle zaman alıcıdır.
- √ Gelecekteki üretimin maliyetinden yararlanılması, maliyet giderlerinin ve siparişlerin bir dönemden diğerine farklı olması nedeniyle, hatalı sonuçlar elde edilebilmesine neden olabilir.

⁹⁹ Akşit, B., (1996), “Maliyet Muhasebesi”, Der Yayınları, s 246-247

4.4.4.2. Safha Maliyetleme Yöntemi

Safha Maliyet Sistemi; üretimin; birbirine paralel ve zincirleme olarak bağlı safhalarda gerçekleştiği, devamlı olarak ve kitle halinde bir tek veya birkaç mamulün üretildiği işletmelerin uyguladığı bir sistemdir.¹⁰⁰

Sistemin uygulanması için;

- √ Kitle halinde üretim olmalıdır.
- √ Mal birimleri arasında az çok standardizasyon olmalıdır.
- √ Belirli bir müşterinin özel ihtiyaçlarına göre ayrıcalık taşıyan birimler söz konusu olmamalıdır. Ancak, büyük miktarlarda belirli nitelikli siparişler de bu grup içinde yer alabilir.
- √ Üretimde ve üretim safhaları arasında az çok bir süreklilik olmalıdır.¹⁰¹

Bu yöntemde, her safhanın maliyetleri ayrı ayrı ve ortalama olarak hesaplanmakta ve bir sonraki safhaya, devredilen mamul miktarına göre hesaplanmış maliyetler aktarılmaktadır. Üretimin en son safhasından mamul ambarına devredilen mamullerin, bu aşamada toplam maliyetleri saptanmış olmaktadır.¹⁰²

Safha maliyet yönteminin yarar ve sakıncaları ise aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

103

a) Yararlar

- √ Maliyetler belli zaman aralıklarında düzenli olarak hesaplanır. Böylece yöneticiler birim maliyetler ve toplam maliyetler hakkında düzenli bilgi edinmiş olurlar.
- √ Üretilen mamullerin homojen olması, birim maliyetlerinin daha doğru ve kolay hesaplanmasını sağlar.
- √ Maliyetlerin hesaplanması sipariş maliyet sistemine göre daha ekonomik olmaktadır.
- √ Kombine üretimde safha maliyeti daha yararlı ve kolay olmaktadır.

¹⁰⁰ Yükçü, S., (2004), "Mevzuatımızda Maliyet Hesaplama Sistemleri", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:275, s.17

¹⁰¹ Akşit, B., (1996), "Maliyet Muhasebesi", Der Yayınları, s. 267

¹⁰² Altuğ, O., (2001), "Maliyet Muhasebesi", Türkmen Kitapevi, İstanbul, s. 314

¹⁰³ Akşit, B., (1996), "Maliyet Muhasebesi", Der Yayınları, s. 272

b) Sakıncalar

- √ Fiili(gerçek) maliyetler kullanıldığında, maliyetler dönem sonlarında hesaplandığından, gerek birim maliyetlerin gerekse raporların hazırlanmasını geciktirmektedir.
- √ Mamullerin homojen olmaması durumuna birim maliyetler sağlıklı olmaz.
- √ Yarı mamul stoklarının bulunması halinde bunların tamamlanma derecelerinin yanlış saptanması, birim maliyetlerinin hesaplanmasına da yansır. Bu da stokların değerlemesini ve satılan mamullerin maliyetini etkiler.
- √ Bu sistem fiili (gerçek) ve tarihi maliyetlerin sakıncalarını taşır.
- √ Safha sayısının fazla olması halinde hesaplamalarda hatalar çoğalmaktadır.

4.4.4.3. Besicilik ve Süt Üretimi Faaliyetlerinin Safha ve Sipariş Maliyetleme Yöntemleri Açısından Değerlendirilmesi

Büyükbaş hayvancılık işletmelerinde yapılan üretimin çeşidine göre maliyet hesaplama yöntemleri kullanılmalıdır.

Besicilik faaliyetinde bulunan bir işletmede, beside olan her bir hayvan alış maliyeti, beside kaldığı gün, tüketmiş olduğu yem miktarı her bir canlı hayvan için sarf edilen işçilik maliyetleri farklı olması nedeniyle her bir canlı varlık sipariş olarak dikkate alınmalı ve sipariş maliyet yöntemi kullanılarak birim maliyeti hesaplanmalıdır.

Süt üretimi yapan bir işletme için ise, sütün günlük olarak üretildiği ve tek tip mamul olması nedeniyle safha maliyeti uygulanarak üretim gider yerinde toplanan giderlerin üretim miktarına bölünmesi suretiyle birim maliyet hesaplanmalıdır.

BÖLÜM 5. SÜT SIĞIRCILIĞI VE BESİCİLİK FAALİYETİNDE BULUNAN HAYVANCILIK İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ İŞLEMLERİNE İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMA

5.1. ÇALIŞMANIN AMACI ve KAPSAMI

Hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin en büyük eksikliği kayıtların düzenli ve tam tutulmamasından dolayı faaliyet sonuçlarına doğru bir şekilde ulaşamamasıdır. İlgili sektörde son yıllarda yaşanan gelişmeler nedeniyle yatırım maliyeti ve üretim maliyetlerinde önemli artışlar olmuştur. Yatırım ve üretim maliyetlerinin hesaplanması, karlılık ve verimlilik analizlerinin doğru yapılabilmesi için kayıtların düzenli ve dağıtım anahtarlarının doğru seçilmesi önemlidir.

Çalışmamda olaya farklı bir bakış açısı ile yaklaşım besisi ve süt üretim maliyetinin bütün boyutları incelenerek birim maliyetleri hesaplamaya çalışılmıştır. Hayvancılık sektörünün ana maliyet unsuru olan yem maliyetlerinin her bir canlı varlığın bulunduğu çağa ve ağırlığına göre hesaplanarak ilk madde ve malzeme giderlerinin tespitinin doğru yapılması sağlanmalıdır. Ayrıca süt üretimi yapan işletmelerde yatırım sürecinin sürekli devam etmesi nedeniyle işletmede kullanılan kredilere ait faiz ve kur farkları giderlerinin işletme ve yatırım maliyetlerine doğru şekilde dağıtılması önem arz etmektedir.

5. 2. UYGULAMA ÖRNEĞİNE İLİŞKİN VERİLER ve YÖNTEM

Çalışmanın içeriği ana faaliyet konusu sağmal büyükbaş çiftlik hayvanlarından süt üretimi yapmak ve doğan erkek buzağılarını belli bir olgunluğa gelene kadar besleyerek ticaretini yapan bir şirket üzerinden örnek oluşturulmuştur.

Söz konusu işletme Sis Tarım ve Hayvancılık A.Ş olarak uygulamada yer alacaktır.

SİS Tarım ve Hayvancılık A.Ş'ne ait mali veriler V.U.K ve TDHP kapsamında analiz edilerek 7/A kayıt yöntemi seçeneği kullanılarak fonksiyonuna, çeşitlerine ve ilgi gider yerlerine göre ayrı ayrı kayıtlar düzenlenerek bir model önerisi sunulmuştur. (Uygulamamızda stopaj, kdv, dv ve SGK primleri göz ardı edilmiştir.)

İşletme 15 dönüm araziye sahip olup, üretim, pazarlama ve yönetim olmak üzere üç departmandan oluşmakta ve 4 kişi çalışmaktadır.

İşletmede 41 adet yatırım amaçlı, 65 adet sağmal inek ve 34 adet besi amaçlı olmak üzere toplam 140 adet büyükbaş hayvan bulunmaktadır. İşletmede doğan erkek buzağuların besi süreci 12 ay öngörülmekte olup, bu süreçten sonra satılmaktadır. Sağmal inekler ise ortalama 5 yıl elde tutulmakta ve beşinci yılın sonunda karkas olarak satılmaktadır. Dişi buzağular ise damızlık olarak işletmede yetiştirilmektedir.

İşletmede hayvanların doğumundan başlayarak sürüden ayrılışına kadar geçen süre için tüm bilgileri kayıt altına alan sürü yönetim sistemi mevcuttur.

Sürü yönetim sistemine göre her bir hayvan için

- √ Hayvanın numarası, doğum tarihi, cinsiyeti, ırkı, annesinin numarası,
- √ İşletmede doğum yapan ineklerin buzağılama tarihi, cinsi ve şekli,
- √ Buzağılama aralığı, kuruya çıkarma tarihleri,
- √ Yem ve yem rasyolarına ait veriler,
- √ Belirli periyotlarda alınan canlı ağırlıkları,
- √ Süt verimleri,
- √ Aşılama, hastalık vb. bilgiler yer almaktadır.

İşletme ana mamul konusu olan sütün üretimi için katlandığı maliyet unsurları ana hatlarıyla aşağıdaki gibidir.

- √ Beslenme (Yem) Maliyeti
- √ İşçilik Maliyeti
- √ Barınak ve Ekipman Maliyeti
- √ Veterinerlik Maliyeti
- √ Elektrik, su ve gaz maliyeti
- √ Temizlik vb. maliyetler

İşletme ilgili dönemde inek başına günlük ortalama 24,5 litre sütün üretimi gerçekleştirmiştir. Doğum sonrası ilk iki ay buzağı başına günlük 3 litre sütün verilmekte ve 10 aylık bir sürede sütün üretimi gerçekleştirilmektedir. İşletmede doğumlar Şubat, Mart, Eylül, Ekim, Kasım aylarında gerçekleşmiştir. Üretimi tamamlanan ürünler soğutma tanklarında depolanmakta ve en geç 2 gün içinde pazara sevk edilmektedir.

İşletmede ortalama aylık 3 traktör gübre oluşmaktadır.

Şirket ayrıca işletme ve yatırım finansmanında kullanmak üzere yıllık %4 faiz ile hayvancılık kredisi kullanmaktadır.

İşletmede esas üretim, yatırım, yardımcı hizmet, pazarlama, yönetim ve finansman ve gider yeri olmak üzere 6 gider yeri bulunmaktadır.

Esas üretim gider yerinde sağmal inekler ve besideki büyükbaş hayvanlara ait giderlerden oluşmaktadır.

Yatırım gider yerlerinde ise, damızlık olarak işletmede yetiştirilen dişi buzağı, dana, ham düve ve gebe düvelere ait giderler yer almaktadır.

Yardımcı hizmet gider yerlerinde ise, esas ve yatırım gider yerlerinde hizmet eden birimlerin yapmış olduğu giderlerden oluşmaktadır.

Dönem gider yerlerinde ise pazarlama, satış ve dağıtım, genel yönetim ve finansman giderleri yer almaktadır.

Şirketin ana faaliyet konusu ağırlıklı olarak sütün üretimi olduğu için, örnek uygulamamızda safha maliyet sistemi kullanılmıştır.

Şirkette kullanılacak olan gider yerleri ve muhasebe kodları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 5. 1 Gider Yerleri ve Muhasebe Kodları

Muhasebe Kodu	Gider Yeri Kodu	Gider Yeri	Nev'i
151	10	Esas Üretim Gider Yerleri	Buzağı Süt İçen Erkek
151	11		Buzağı (03-06 Aylık Erkek)
151	12		Dana-Tosun Erkek
151	13		Sağmal İnek
151	14		Kurudaki İnek
258	20	Yatırım Gider Yerleri	Buzağı Süt İçen Dişi
258	21		Buzağı (03-06 Aylık Dişi)
258	22		Dana
258	23		Ham Düve
258	24		Gebe Düve
730	30	Yardımcı Hizmet Gider Yerleri	Yem Depolama Gider Yerleri
730	31		Yem Hazırlama Gider Yerleri
730	32		Sağım Hane Gider Yerleri
760	60	Dönem Gider Yerleri	Pazarlama, Satış ve Dağıtım Gider Yerleri
770	70		Genel Yönetim Gider Yerleri
780	80		Finansman Gider Yerleri

Şirketin 2015 yılına ait işlemler ve açıklamalar aşağıdaki gibidir.

Şirketin dönem başında sahip olduğu varlıklar ile bu varlıkların sağlandığı kaynakları gösteren veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 2 Sis Hayvancılık ve Tarım A.Ş. Açılış Bilançosu

Dönen Varlıklar	740.220
Bankalar	373.020
İlk Madde Ve Malzeme	177.850
Yarı Mamuller	11.750
Mamuller	177.600
Duran Varlıklar	986.370
Arazi ve Arsalar	150.000
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	57.000
Binalar	434.000
Tesis Makine ve Cihazlar	267.250
Demirbaşlar	26.750
Diğer Maddi Duran Varlıklar	351.250
Birikmiş Amortismanlar (-)	-405.380
Yapılmakta Olan Yatırımlar	105.500
VARLIKLAR	1.726.590
Kısa Vadeli Yükümlülükler	246.450
Banka Kredileri	225.000
Gider Tahakkukları	21.450
Uzun Vadeli Yükümlülükler	750.000
Banka Kredileri	750.000
Öz Kaynaklar	730.140
Ödenmiş Sermaye	1.000.000
Geçmiş Yıllar Zararları	-269.860
KAYNAKLAR	1.726.590

Şirketin dönem başında mevcut olan yarı mamul, mamul ve diğer maddi duran varlıklar ile yapılmakta olan yatırımlar içerisinde yer alan canlı varlıklara ilişkin miktar ve değerlerine ait bilgiler tabloda yer almaktadır.

Tablo 5. 3 Canlı Varlıkların Miktar ve Kayıtlı Değerleri

Cinsi	Dişi	Erkek	Toplam Tutar
Buzağı (Süt İçen)	3		4.500
Buzağı (Süt İçen)		2	3.000
Buzağı (3-6 Aylık)	4		7.000
Buzağı (3-6 Aylık)		5	8.750
Dana	7		17.500
Ham Düve	15		37.500
Gebe Düve	12		39.000
Dana		17	110.500
Tosun		10	65.000
Kurudaki İnek	10		57.500
Sağmal İnek	55		293.750
Toplam	106	34	644.000

1- Dönem içerisinde olgunlaşmış ineklerden 17 dişi 12 erkek buzağı elde edilmiştir. Ayrıca olgunlaşmamış inek olarak yetiştirilen 27 adet düvenin ilk doğumlarını yaptıkları tespit edilmiş olup, 18 dişi 9 erkek buzağı elde edilmiştir. Erkek buzağılar besiye alınırken, dişi buzağılar ise sürüye katılmaları için yatırım sürecine alınmıştır. Buzağuların doğduğu andaki maliyet bedelinin tespiti mümkün olmadığından V.U.K.'un 267'nci maddesi uyarınca emsal bedeli uygulanmıştır. Yeni doğan buzağuların ortalama 40-50 kg ağırlığa sahip oldukları dikkate alınarak kg et fiyatı ile çarpılarak değerlendirilerek ortalama 1.500 lira olarak hesaplanmıştır.

2- Besi sürecini tamamlamış olan 10 adet tosun 150.000 liraya, besi süreci devam eden 17 adet dana 221.000 liraya peşin olarak satılmıştır.

3- Ayrıca laktasyon dönemini tamamlamış olan 5 adet sağmal inek 75.000 liraya satılmıştır. İşletme satılan sağmal ineklerin yenilenmesine karar vermiş satıştan doğan karı yenileme giderlerini karşılamak üzere yenileme fonuna alınmıştır.

4- Şirket dönem içinde ABC Yem Sanayi ve Tic A.Ş'inden aşağıda dökümü yapılan yem miktarlarını 60 gün vadeli olarak satın almıştır.

Tablo 5. 4 Satın Alınan İlk Madde ve Malzeme Tablosu

İlk Madde ve Malzeme Cinsi	Miktar (Kg)	Birim Fiyatı	Tutar
Buzağı Başlangıç Yemi	3.000,00	1,17	3.500,00
Buzağı Büyütme Yemi	6.250,00	0,98	6.125,00
Besi Dana Yemi	8.000,00	1,00	8.000,00
Sığır Besi Yemi	7.500,00	0,80	6.000,00
Gebe Düve Yemi	18.500,00	0,90	16.650,00
Sığır Süt Yemi	325.000,00	0,90	292.500,00
Ham Düve ve Dana Yemi	42.500,00	0,90	38.250,00
Mısır Silajı	390.000,00	0,17	66.300,00
Yonca	160.000,00	0,65	104.000,00
Saman	200.000,00	0,20	40.000,00
Fiğ	75.000,00	0,35	26.250,00
TOPLAM			607.575,00

5- ABC Yem Sanayi ve Tic. A.Ş.'ne %2 oranında vade farkı için 12.151,50 lira ödeme yapılmıştır.

6- Alınan ilk madde malzeme için 2.250 lira nakliye ücreti ödenmiştir.

7- İşletmede 2015 yılında 56.160 TL işçilik ödemesi yapılmıştır.

8- Veteriner ücreti olarak yıllık 12.150,00 TL olup, banka yoluyla ödenmiştir. Ayrıca doğumlar nedeniyle 2015 yılında 16.800 TL ödeme yapılmıştır Dönem içinde 35 dişi, 21 erkek buzağı dünyaya gelmiştir.

9- İşletme 2015 yılında aşı ve ilaçlama gideri olarak 19.440 lira harcama yapmıştır.

10- Güvenlik hizmetleri için 1 personel istihdam edilmektedir. Güvenlik görevlisine 2015 yılında 15.228 TL endirekt işçilik ücreti ödenmiştir.

11- İşletmede 15 ham düve ve 25 inek tohumlaması nedeniyle 6.450 TL suni tohumlama gideri oluşmaktadır.

12- İşletme 2015 yılında ahırların bakımı onarımı, temizlik ve temizlik sarf maddeleri için 7.425 liralık harcama yapmıştır.

13- Elektrik gideri olarak 6.450 TL ödenmiştir.

14- Pazarlama bölümünde gerçekleşen taşıma vb. giderler toplam 1.750 TL olarak ödenmiştir.

15- Muhasebe hizmeti alımları için 7.380 TL ödenmiştir.

16- Şirket işletme ve yatırım finansmanında kullanmış olduğu 225.000 liralık kısa vadeli kredinin anapara ve 21.450 lira faiz ödemesi yapmıştır. Ayrıca uzun vadeli krediler için 52.750 lira faiz tahakkuk etmiştir.

17- İşletmede ilgili dönem de inek başına günlük ortalama 24,5 litre süt üretimi gerçekleşmiştir.

İşletmenin yıllık süt üretimi 660.500 litre olup, aylar itibariyle dökümü Tablo 4.5'de yer almaktadır.

Tablo 5. 5 Aylık Süt Üretim Miktarları

	Sağmal İnek Sayısı	Gün Sayısı	Aylık Süt Üretim Miktarı
Ocak	55	31	41.773
Şubat	69	29	49.025
Mart	77	31	58.482
Nisan	77	30	56.595
Mayıs	77	31	58.482
Haziran	77	30	56.595
Temmuz	67	31	50.887
Ağustos	58	31	44.051
Eylül	68	30	49.980
Ekim	85	31	64.586
Kasım	87	30	63.970
Aralık	87	31	66.074
Yıllık Toplam Süt Üretimi			660.500

Dönem içerisinde doğan 56 buzağı ile dönem başında mevcut olan 5 adet buzağının beslenebilmesi için 17.048 litre süt buzağılara verilmiştir. Buzağılara verilen süt miktarının 10.733 litresi dişi buzağılara kalan 6.315 litresi ise erkek buzağılara verilmiştir. Dönem içinde 644.000 litre süt ulusal süt konseyi tarafında belirlenen fiyattan (1,15) liradan satılmış toplam 740.600 TL satış hasılatı elde edilmiştir.

18- Sağmal inekler için hayvan başı 225 TL devlet teşviki alınmıştır.

19- Süt üretiminde litre başı 0,09 TL devlet teşviki alınmıştır.

20- Gübre satışları tutarı toplam 18.000 TL'dir.

21- Genel Üretim Giderlerinin dağıtımında kullanılması öngörülen yükleme anahtarları Tablo 4.6'da verilmiştir. Dağıtım anahtarları olarak; yıllık ortalama

hayvan sayısı direkt işçilik sayısı, alan metrekare ve kw/saat olmak üzere 4 farklı anahtar kullanılmıştır.

Tablo 5. 6 Gider Yerleri Dağıtım Anahtarları

Cinsi	Muhasebe kodu	Gider Yeri No	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	DİS	Kw/ Saat	Alan M2
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151	10	Esas Üretim Gid. Yer.	4	155	25	100
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151	11	Esas Üretim Gid. Yer.	6	167	25	100
Erkek Dana	151	12	Esas Üretim Gid. Yer.	14	600	250	1.000
Tosun	151	12	Esas Üretim Gid. Yer.	2			
Sağmal İnek	151	13	Esas Üretim Gid. Yer.	74	5.058	620	2.750
Kurudaki İnek	151	14	Esas Üretim Gid. Yer.	4	150	50	200
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258	20	Yatırım Gid. Yer.	8	150	25	100
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258	21	Yatırım Gid. Yer.	10	140	25	100
Dişi Dana	258	22	Yatırım Gid. Yer.	13	200	93	500
Ham Düve	258	23	Yatırım Gid. Yer.	16	200	93	500
Gebe Düve	258	24	Yatırım Gid. Yer.	11	200	94	500
Yem Depolama	730	30	Yardımcı Hiz. Gid. Yer.	-	-	100	1.000
Yem Hazırlama	730	31	Yardımcı Hiz. Gid. Yer.	-	-	200	
Sağım Hane	730	32	Yardımcı Hiz. Gid. Yer.	-	-	450	1.400
Pazarlama Satış ve Dağıtım Gider Yeri	760	60	Dönem Gid. Yer.	-	-	50	-
Genel Yönetim Gider Yeri	770	70	Dönem Gid. Yer.	-	-	50	-
			Toplam	162	7.020	2.150	8.250

İşletmede sürüde bulunan hayvanların yaş, ağırlık ve cinsten olmaları ve sürüde kalma sürelerinin farklı olması nedeniyle dağıtım anahtarı olarak yıllık ortalama hayvan sayısı baz alınmıştır.

Finansman giderlerinin dağıtımında ise işletmenin yıllık toplam harcama tutarının esas üretim giderleri ile yatırım gider yerleri harcama tutarlarına oranı esas alınarak yatırım maliyetine isabet eden harcama tutarı hesaplanmıştır.

5.2.1. İlk Madde ve Malzeme Hesabının Değerleme ve Dağıtımı

Hayvancılık işletmelerinde üretim maliyeti içerisinde yer alan yem giderleri karlılığın en önemli kalemidir. Hayvanların enerji ve verim ihtiyacını doğru karşılamak için kaba ve kesif yemler dengeli bir rasyon hazırlanarak verilmelidir.

Rasyon; hayvanlara bir gün (24 saat) içinde besin madde ihtiyaçlarına göre hazırlanıp verilmesi gereken kaba ve kesif yem miktarlarının toplamıdır. Gelişmesini tamamlamış sığırların rasyoları yaşama payı ve verim payını karşılayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bir hayvanın hiçbir verim vermeden canlı ağırlığını muhafaza edebilmesi için yedirilmesi gereken rasyona “yaşama payı rasyosu” denir. İneklerin süt verimleri boğaların canlı ağırlık artışı ve iş gücü için yaşama payına ek olarak verilmesi gereken rasyona “ verim payı rasyosu “ denir. Yaşama payını yediği kaba yemlerden sağlayan ineğin süt verimi için ayrıca kesif yeme ihtiyacı bulunmaktadır. Verim payı için kaba yem dışında verdiği her 2-2,5 kg süt için 1 kg süt yemi (fabrika yemi) verilmektedir.¹⁰⁴

Süt üretimi için sarf edilen yem miktarının hesabında ineğe verim payı için verilen yem miktarı direkt ilk madde ve malzeme gideri iken yaşama payı için verilen yem miktarı ise endirekt ilk madde ve malzeme olarak dikkate alınmıştır.

İşletmenin kullanmış olduğu ilk madde ve malzemeler kesif yem, silaj, yonca, fiğ ve samandan oluşmaktadır. Bir canlı varlığın bulunduğu yaşı ve ağırlığının farklı olması nedeniyle uygulanan yem rasyoları farklılık göstermektedir.

Sağmal ineklere verilen 1 kg kesif yemden 2,5 kg süt üretimi hedeflenmektedir.

İşletmenin uyguladığı günlük yem rasyoları aşağıdaki gibidir.

¹⁰⁴ http://www.veteriner.cc/sigir/sut_inek_besleme.asp (Erişim Tarihi. 28.11.2016)

Tablo 5. 7 Günlük Tüketilen Yem Rasyosu

	Kesif Yem Kg	Mısır Silajı Kg	Yonca Kg	Saman Kg	Fiğ Kg
Dana (Dişi-Erkek)	1,5	3	2	0,5	-
Tosun	12	2	-	7	-
Ham Düve	6	6	2	1	1,5
Gebe Düve	6	6	2	1	1,5
Kurudaki İnek	-	12	4	1	-
Sağmal	10	10	4	1	2

Buzağular için ise 12 haftalık olana kadar yaklaşık 252 litre süt, 39.865 gr başlangıç yemi, 03-06 aylık dönemde ise 142.400 gr büyütme yemi, 217.500 gr kuru ot 198.000 gr silaj tüketimi öngörülmüştür.

Bu bilgiler çerçevesinde 2015 yılına sarf edilen ilk madde ve malzeme miktar ve tutarlarının tespiti için aylar itibariyle mevcut canlı varlıkların tüketmiş oldukları yem miktarı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 8 Yatırım Süresi Devam Eden Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları

	Dana					Ham Düve						Gebe Düve						
	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Yonca	Saman	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Yonca	Fiğ	Saman	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Yonca	Saman	Fiğ	
Ocak	7	315	630	420	105	15	2.700	2.700	900	675	450	12	0	4.320	1.440	360	0	
Şubat	7	315	630	420	105	15	2.700	2.700	900	675	450	13	1.440	3.240	1.080	150	360	
Mart	7	315	630	420	105	15	2.700	2.700	900	675	450	15	2.700	2.700	900	0	675	
Nisan	7	315	630	420	105	15	2.700	2.700	900	675	450	15	2.700	2.700	900	0	675	
Mayıs	7	315	630	420	105	15	2.700	2.700	900	675	450	15	2.700	2.700	900	0	675	
Haziran	4	180	360	240	60	22	3.960	3.960	1.320	990	660	15	2.700	2.700	900	0	675	
Temmuz	7	315	630	420	105	22	3.960	3.960	1.320	990	660	15	2.700	2.700	900	0	675	
Ağustos	16	720	1.440	960	240	22	3.960	3.960	1.320	990	660	15	2.700	2.700	900	0	675	
Eylül	22	990	1.980	1.320	330	22	3.960	3.960	1.320	990	660	15		5.400	1.800	450		
Ekim	22	990	1.980	1.320	330	14	2.520	2.520	840	630	420	7		2.520	840	210		
Kasım	22	990	1.980	1.320	330	7	1.260	1.260	420	315	210	0						
Aralık	22	990	1.980	1.320	330	7	1.260	1.260	420	315	210	0						
Toplam		6.750	13.500	9.000	2.250		34.380	34.380	11.460	8.595	5.730			17.640	31.680	10.560	1.170	4.410

Suni tohumlama yoluyla gebe kalan 15 adet düvenin yem rasyoları gebe hayvanların yetersiz beslenmemesi ve doğumdan sonra ortaya çıkabilecek hastalıkların en aza indirgenmesinde beslenmenin önemi düşünülerek besin madde ihtiyacı yaşama payı ihtiyacının 1,5-2 katı olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Tablo 5. 9 Süt Üretiminde Kullanılan Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları

	Kurudaki İnek				Sağmal inek					
	Hayvan Sayısı	Mısır Silajı	Yonca	Saman	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Yonca	Saman	Fiğ
Ocak	10	3.600	1.200	300	55	16.500	16.500	6.600	1.650	3.300
Şubat	3	1.080	360	90	69	20.700	20.700	8.280	2.070	4.140
Mart	0	0	0	0	77	23.100	23.100	9.240	2.310	4.620
Nisan	0	0	0	0	77	23.100	23.100	9.240	2.310	4.620
Mayıs	0	0	0	0	77	23.100	23.100	9.240	2.310	4.620
Haziran	0	0	0	0	77	23.100	23.100	9.240	2.310	4.620
Temmuz	10	3.600	1.200	300	67	20.100	20.100	8.040	2.010	4.020
Ağustos	19	6.840	2.280	570	58	17.400	17.400	6.960	1.740	3.480
Eylül	9	3.240	1.080	270	68	20.400	20.400	8.160	2.040	4.080
Ekim	0	0	0	0	85	25.500	25.500	10.200	2.550	5.100
Kasım	0	0	0	0	87	26.100	26.100	10.440	2.610	5.220
Aralık	0	0	0	0	87	26.100	26.100	10.440	2.610	5.220
Toplam		18.360	6.120	1.530		265.200	265.200	106.080	26.520	53.040

Tablo 5. 10 Besideki Hayvanların Tüketmiş Olduğu Yem Miktarları

	Dana					Tosun			
	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Yonca	Saman	Hayvan Sayısı	Kesif Yem	Mısır Silajı	Saman
Ocak	17	765	1.530	1.020	255	10	3.600	600	2.100
Şubat	17	765	1.530	1.020	255	10	3.600	600	2.100
Mart	17	765	1.530	1.020	255	0	0	0	
Nisan	17	765	1.530	1.020	255	0	0	0	
Mayıs	17	765	1.530	1.020	255	0	0	0	
Haziran	5	225	450	300	75	0	0	0	
Temmuz	7	315	630	420	105	0	0	0	
Ağustos	12	540	1.080	720	180	0	0	0	
Eylül	14	630	1.260	840	210	0	0	0	
Ekim	14	630	1.260	840	210	0	0	0	
Kasım	14	630	1.260	840	210	0	0	0	
Aralık	14	630	1.260	840	210	0	0	0	
Toplam		7.425	14.850	9.900	2.475		7.200	1.200	4.200

İşletme ayrıca ilk madde ve malzemelerden dişi ve erkek buzağılar için 2.253,75 kg başlangıç yemi, 6.162 kg büyütme yemi, 9.241,50 kg saman, 8.115 kg mısır silajı sarf etmiştir.

Şirketin, üretim de kullandığı ilk madde ve malzemelerin cinsler itibariyle dönem başı mevcutları, dönem içi alışları, sarfa hazır toplamları ve FİFO maliyet yöntemine göre saptanan dönem sonu stok değerleri ile üretimde kullanılan miktar ve maliyetler ayrıntılı şekilde Tablo 4.11’de yer almakta olup, 2015 yılında üretimde kullanılan ilk madde ve malzeme için toplam değeri 480.246,48 TL olmuştur.

Tablo 5. 11 İlk Madde ve Malzeme Envanter Denge Tablosu

	Dönem Başı Stok		Dönem İçinde Alınan İlk Madde ve Malzeme		Sarfa Hazır İlk Madde ve Malzeme		Sarf Edilen İlk Madde ve Malzeme		Dönem Sonu Stok	
	Miktar (KG)	Tutar (TL)	Miktar KG)	Tutar (TL)	Miktar (KG)	Tutar (TL)	Miktar (KG)	Tutar (TL)	Miktar (KG)	Tutar (TL)
Buzağı Başlangıç Yemi	200	223,00	3.000	3.512,96	3.200	3.735,96	2.253	2.627,91	946	1.108,05
Buzağı Büyütme Yemi	350	352,00	6.250	6.147,68	6.600	6.499,68	6.162	6.068,85	438	430,83
Besi Dana Yemi	2.000	1.750,00	8.000	8.029,63	10.000	9.779,63	7.425	7.195,09	2.575	2.584,54
Sığır Besi Yemi	750	525,00	7.500	6.022,22	8.250	6.547,22	7.200	5.704,11	1.050	843,11
Gebe Düve Yemi			18.500	16.711,66	18.500	16.711,66	17.640	15.934,79	860	776,87
Sığır Süt Yemi	50.000	35.000,00	325.000	293.583,20	375.000	328.583,20	265.200	229.397,24	109.800	99.185,95
Ham Düve ve Dana Yemi	25.000	20.000,00	42.500	38.391,65	67.500	58.391,65	41.130	34.570,76	26.370	23.820,89
Mısır Silajı	150.000	22.500,00	390.000	66.545,53	540.000	89.045,53	387.285	62.987,83	152.715	26.057,69
Yonca	100.000	55.000,00	160.000	104.385,14	260.000	159.385,14	153.120	89.655,87	106.880	69.729,27
Saman	200.000	30.000,00	200.000	40.148,13	400.000	70.148,13	53.116	7.967,47	346.883	62.180,66
Fiğ	50.000	12.500,00	75.000	26.347,21	125.000	38.847,21	66.045	18.136,55	58.955	20.710,66
TOPLAM	578.300	177.850	1.235.750	609.825,00	1.814.050	787.675,00	1.006.577	480.246,48	807.473	307.428,52

İşletmede her bir canlı hayvan grubunun tüketmiş olduğu yem miktarları ayrı ve esas üretim ve yatırım gider yeri bazında aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 12 Esas Üretim ve Yatırım Gider Yerlerinde Kullanılan Yem Giderleri

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yem Tutarı
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	1.677,58
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	5.329,00
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	950,29
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	3.446,42
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13.488,75
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	15.788,02
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	6.527,99
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	44.436,64
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	28.270,04
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	6.808,50
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	353.523,25
Toplam			480.246,48

Sağmal inekler için sarf edilen yem tutarının 124.122,39 lirası yaşam yemi, 229.400,86 lirası ise verim yemi tutarıdır. Verim yem tutarı direkt ilk madde ve malzeme iken, yaşam yem tutarı ise endirekt ilk madde ve malzeme gideridir.

5.2.2. Direkt ve Endirekt İşçilik Giderlerinin Dağıtımı

İşletmede sağım işlemleri günlük iki defa yapılmakta olup, sağım ile ilgili hizmetleri aşağıdaki gibidir.

- √ Sağım öncesi hazırlık olarak memenin yıkanması temizlenmesi, meme başına yapılan masaj sağım kovası ve makinelerin hazırlanmasından oluşmaktadır.
- √ Sağım 10 inek sağabilen makineler ile yapılmakta olup, makinelerin inek memelerine yerleştirilmesi ve sağım için hayvan hazırlık sürecinden oluşmaktadır.
- √ Sağım sonrasında ise sağım makinelerinin toplanması ve hayvanların yemlenmesi için hazırlık sürecidir.
- √ Yem hazırlama ve yemleme ile işletmedeki mevcut canlı varlıkların çağ ve ağırlıkları dikkate alınarak yem rasyonlarının hazırlanması sürecidir.

√ Ahır, çevre ve ekipman temizliği ile günlük olarak yapılmakta olan gübrelerin taşınması ve ilgili alanlara aktarılması vb. işlemlerden oluşmaktadır.

İşletmede direkt işçilik kapsamında yapılan işlemlerin gider yerlerine göre dağılımı aşağıdaki gibidir.

Esas Üretim Gider Yeri	Yatırım Gider Yeri	Yardımcı Gider Yeri
-Sağım öncesi hazırlık	-Sağım hayvanların bakım ve beslenme	-Yem hazırlama ve yemleme
-Sağım ve sonrası işlemler	-Hayvan Tohumlama	-Barınak ve çevre ekipman temizliği
-Erkek buzağı bakım ve besleme	-Dişi buzağı bakım ve besleme	-Yem taşıma ve stoklama
-Dana ve tosun bakım ve besleme	-Ham ve gebe düve bakım ve besleme	-Gübrelerin toplanması ve ilgili alanlara aktırılması

Canlı varlıkların sürüye katılma ve ayrılma zamanlarının farklı olması nedeniyle işçilik tutarı yıllık ortalama hayvan sayısına göre dağıtılmıştır.

Tablo 5. 13 Direkt İşçilik Gider Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	İşçilik Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	346,67	1.386,67
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	346,67	2.080,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	346,67	4.853,33
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	346,67	693,33
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	346,67	25.653,33
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	346,67	1.386,67
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	346,67	2.773,33
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	346,67	3.466,67
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	346,67	4.506,67
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	346,67	5.546,67
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	346,67	3.813,33
		Toplam	162		56.160,00

İşletmede ayrıca endirekt işçilik kapsamında güvenlik ve veteriner için yapılan ödemelerin dağıtım tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 14 Endirekt İşçilik, Giderlerinin Dağıtımı (Veteriner Ücreti)

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Veterinerlik Hizmet Bedeli
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	75	300,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	75	450,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	75	1.050,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	75	150,00
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	75	5.550,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	75	300,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	75	600,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	75	750,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	75	975,00
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	75	1.200,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	75	825,00
		Toplam	162		12.150,00

Dağıtım Oranı :12.150/162=75 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5. 15 Endirekt İşçilik Giderlerinin Dağıtımı (Güvenlik Ücreti)

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Güvenlik Hizmet Bedeli
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	94	376,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	94	564,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	94	1.316,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	94	188,00
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	94	6.956,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	94	376,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	94	752,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	94	940,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	94	1.222,00
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	94	1.504,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	94	1.034,00
		Toplam	162		15.228,00

Dağıtım oranı :15.228/162=94 olarak hesaplanmıştır.

5.2.3. Genel Üretim Giderlerinin Dağıtımı

- İlaç Giderlerinin Dağılımı

Tablo 5. 16 İlaç Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	İlaç Bedeli
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	120	480,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	120	720,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	120	1.680,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	120	240,00
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	120	8.880,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	120	480,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	120	960,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	120	1.200,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	120	1.560,00
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	120	1.920,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	120	1.320,00
		Toplam	162		19.440,00

Dağıtım Oranı :19.440 / 162 =120 olarak hesaplanmıştır.

-Temizlik Malzemelerinin Dağıtımı

Tablo 5. 17 Endirekt Malzeme Giderlerinin Dağıtımı (Temizlik Malzemesi)

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Alan M2	Dağıtım Oranı	Toplam Tutar
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	100	0,9	90,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	100	0,9	90,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	1.000	0,9	900,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri			
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	2.750	0,9	2.475,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	200	0,9	180,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	100	0,9	90,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	100	0,9	90,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	500	0,9	450,00
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	500	0,9	450,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	500	0,9	450,00
Yem Depolama	730.30	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	0,9	450,00
Yem Hazırlama	730.31	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	0,9	450,00
Sağım Hane	730.32	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	1.400	0,9	1.260,00
		Toplam	8.250		7.425,00

Dağıtım Oranı : $7.425/8.250 = 0,9$ olarak hesaplanmıştır .

Tablo 5. 18 Elektrik Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Kw/Saat	Dağıtım Oranı	Toplam Tutar
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	25	3	75,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	25	3	75,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	250	3	750,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri			
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	620	3	1.860,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	50	3	150,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	25	3	75,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	25	3	75,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	93	3	279,00
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	93	3	279,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	94	3	282,00
Yem Depolama	730.30	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	100	3	300,00
Yem Hazırlama	730.31	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	200	3	600,00
Sağımhane	730.32	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	450	3	1.350,00
Pazarlama Satış ve Dğıtım	760	Dönem Gider yeri	50	3	150,00
Yönetim binası	770	Dönem Gider yeri	50	3	150,00
		Toplam	2.150		6.450,00

Dağıtım Oranı $\frac{6.450}{2.150 \text{ Kws}}$ = 3 TL/Kws olarak hesaplanmıştır.

2.150 Kws

5.2.4. Dönem İçi İşlemlerin Yevmiye, Defter-i Kebir Kayıtları ve Genel Geçici Mizanı

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
1	102	BANKALAR	373.020,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.	373.020,00	
	150	İLK MADDE VE MALZ.	177.850,00	
	150-10-01	Buzağı Başlangıç Yemi	223,00	
	150-11-01	Buzağı Büyütme Yemi	352,00	
	150-12-01	Besi Dana Yemi	1.750,00	
	150-12-02	Sığır Besi Yemi	525,00	
	150-13-01	Sığır Süt Yemi	35.000,00	
	150-15-01	Mısır Silajı	22.500,00	
	150-15-02	Yonca	55.000,00	
	150-15-03	Saman	30.000,00	
	150-15-04	Fiğ	12.500,00	
	150-22-01	Ham Düve Yemi	20.000,00	
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	11.750,00	
	151-10-01	Süt İçen Buzağı Erkek	3.000,00	
	151-11-01	Buzağı 03-06 Aylık Erkek	8.750,00	
	152	MAMULLER	177.600,00	
	152-12-01	Besi Hayvanı (Dana)	110.500,00	
	152-12-02	Besi Hayvanı (Tosun)	65.000,00	
	152-13-01	Süt	2.100,00	
	250	ARAZİ VE ARSALAR	150.000,00	
	250-01-01	Arazi Ve Arsalar	150.000,00	
	251	YER ALTI VE YERÜSTÜ DÜZEN.	57.000,00	
	251-01-01	Yer altı Ve Yerüstü Düzenlemeleri	57.000,00	
	252	BİNALAR	434.000,00	
	252-01-01	Binalar	434.000,00	
	253	TESİS MAKİNE VE CİHAZ.	267.250,00	
	253-01-01	Tesis Makine Ve Cihaz.	267.250,00	
	255	DEMİRBAŞLAR	26.750,00	
	255-01-01	Demirbaşlar	26.750,00	
	256	Diğ. Maddi Duran Varlık.	351.250,00	
	256-01-01	Diğ. Maddi Duran Varlıklar	351.250,00	

258	YAPILMAKTA OLAN YAT.	105.500,00
258-20-01	Buzağı Süt İçen Dişi	4.500,00
258-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dişi	7.000,00
258-22-01	Dana	17.500,00
258-23-01	Ham Düve	37.500,00
258-24-01	Gebe Düve	39.000,00
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARAR.	269.860,00
580-01-01	Geçmiş Yıllar Zararı	269.860,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN.	405.380,00
257-01-01	Birikmiş Amortismanlar	405.380,00
300	BANKA KREDİLERİ	225.000,00
300-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.	225.000,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI	21.450,00
381-01-01	Gider Tahakkukları	21.450,00
400	BANKA KREDİLERİ	750.000,00
400-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.	750.000,00
500	SERMAYE	1.000.000,00
500-01-01	Xyz	1.000.000,00
Açılış Kaydı		

2	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	371.000,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.	371.000,00	
	600	YURTIÇİ SATIŞLAR		371.000,00
	600-12-01	Besi Hayvanları Satış Geliri		371.000,00
Besi Hayvanları Satış Kaydı				

3	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	75.000,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.	75.000,00	
	257	BİRİKMİS AMORTİSMAN.	25.000,00	
	257-01-01	Birikmiş Amortismanlar	25.000,00	
	256	Diğ. MADDİ DURAN VARLIK.		25.000,00
	256-01-01	Diğ. Maddi Duran Varlıklar		25.000,00
	679	Diğ. O. DIŞI GELİR VE KAR.		75.000,00
	679-01-02	Sağmal İnek Satış Geliri		75.000,00
Sağmal İnek Satış Kaydı				

	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
4	679	DİĞ. O. DIŞI GELİR VE KAR.	75.000,00	
	679-01-02	Sağmal İnek Satış Geliri	75.000,00	
	549	ÖZEL FONLAR		75.000,00
	549-01-02	Sağmal İnek Satış Yenileme Fonu		75.000,00
		Sağmal İnek Satış Karının Yenileme Fonu Hesabına Aktarılması Kaydı		
5	150	İLK MADDE VE MALZ.	607.575,00	
	150-10-01	Buzağı Başlangıç Yemi	3.500,00	
	150-11-01	Buzağı Büyütme Yemi	6.125,00	
	150-12-01	Besi Dana Yemi	8.000,00	
	150-12-02	Sığır Besi Yemi	6.000,00	
	150-13-01	Sığır Süt Yemi	292.500,00	
	150-15-01	Mısır Silağı	66.300,00	
	150-15-02	Yonca	104.000,00	
	150-15-03	Saman	40.000,00	
	150-15-04	Fiğ	26.250,00	
	150-22-01	Ham Düve Yemi	38.250,00	
	150-24-01	Gebe Düve Yemi	16.650,00	
	320	SATICILAR		607.575,00
	320-01-01	Abc Yem Sanayi Ve Tic. A.Ő.		607.575,00
		Yem Alış Kaydı		
6	150	İLK MADDE VE MALZ.	2.250,00	
	150-10-01	Buzağı Başlangıç Yemi	12,96	
	150-11-01	Buzağı Büyütme Yemi	22,68	
	150-12-01	Besi Dana Yemi	29,63	
	150-12-02	Sığır Besi Yemi	22,22	
	150-13-01	Sığır Süt Yemi	1.083,20	
	150-15-01	Mısır Silağı	245,53	
	150-15-02	Yonca	385,14	
	150-15-03	Saman	148,13	
	150-15-04	Fiğ	97,2	

	150-22-01	Ham Düve Yemi	141,65	
	150-24-01	Gebe Düve Yemi	61,66	
	102	BANKALAR		2.250,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		2.250,00
		Yemlere Ait Nakliye Bedeli Kaydı		
7	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	780	FİNANSMAN GİD.	12.151,50	
	780-01-01	Vade Farkı Giderleri	12.151,50	
	320	SATICILAR		12.151,50
	320-01-01	Abc Yem Sanayi Ve Tic A.Ş.		12.151,50
		Yem Alışına Ait Vade Farkı Kaydı		
8	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	320	SATICILAR	619.726,50	
	320-01-01	Abc Yem Sanayi Ve Tic A.Ş.	619.726,50	
	102	BANKALAR		619.726,50
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		619.726,50
		Borcun Ödenmesi Kaydı		
9	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	710	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD.	356.124,09	
	710-10-01	Buz. Süt İçen Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	950,29	
	710-11-01	Buz. 3-6 Aylık Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	3.446,42	
	710-12-01	Dana Tosun Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	22.316,01	
	710-13-01	Sağmal İnek Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	229.400,86	
	710-14-01	Kurudaki İnek Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	6.808,50	
	710-20-01	Buz. Süt İçen Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	1.677,58	
	710-21-01	Buz. 3-6 Aylık Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	5.329,00	
	710-22-01	Dana Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	13.488,75	
	710-23-01	Ham Düve Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	44.436,64	
	710-24-01	Gebe Düve Direkt İlk. Mad. Ve Malz.	28.270,04	
	730	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	124.122,39	
	730-13-06	Sağmal İnek İşletme Gider	124.122,39	

150	İLK MADDE VE MALZ.	480.246,48
150-10-01	Buzağı Başlangıç Yemi	2.627,92
150-11-01	Buzağı Büyütme Yemi	6.068,85
150-12-01	Besi Dana Yemi	7.195,09
150-12-02	Sığır Besi Yemi	5.704,11
150-13-01	Sığır Süt Yemi	229.397,24
150-15-01	Mısır Silajı	62.987,83
150-15-02	Yonca	89.655,87
150-15-03	Saman	7.967,47
150-15-04	Fiğ	18.136,55
150-22-01	Ham Düve Yemi	34.570,76
150-24-01	Gebe Düve Yemi	15.934,79

İlk Madde Ve Malzemelerin Kullanımı

10	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	720	DİREKT İŞÇİLİK GİD.	56.160,00	
	720-10-02	Buzağı Süt İçen İşçilik Gid.	1.386,67	
	720-11-02	Buzağı 03-06 Aylık İşçilik Gid.	2.080,00	
	720-12-02	Dana - Tosun İşçilik Gid.	5.546,66	
	720-13-02	Sağmal İnek İşçilik Gid.	25.653,33	
	720-14-02	Kürtü İnek Aylık İşçilik Gid.	1.386,67	
	720-20-02	Buzağı Süt İçen İşçilik Gid.	2.773,33	
	720-21-02	Buzağı 03-06 Aylık İşçilik Gid.	3.466,67	
	720-22-02	Dana İşçilik Gid.	4.506,67	
	720-23-02	Ham Düve İşçilik Gid.	5.546,67	
	720-24-02	Gebe Düve İşçilik Gid.	3.813,33	
	102	BANKALAR		56.160,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		56.160,00
		İşçilik Bedellerinin Ödenmesi		

11	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	12.150,00	
	730-10-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.	300,00	
	730-11-02	Buzağı 03-06 Aylık Veteriner Hiz.	450,00	
	730-12-02	Dana Tosun Veteriner Hiz.	1.200,00	
	730-13-02	Sağmal İnek Veteriner Hiz.	5.550,00	

730-14-02	Kurudaki İnek Veteriner Hiz.	300,00	
730-20-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.	600,00	
730-21-02	Buzağı 03-06 Aylık Veteriner Hiz.	750,00	
730-22-02	Dana Veteriner Hiz.	975,00	
730-23-02	Ham Düve Veteriner Hiz.	1.200,00	
730-24-02	Gebe Düve Veteriner Hiz.	825,00	
102	BANKALAR		12.150,00
102-01-01	Ziraat Bankası A.S.		12.150,00
	Veterinerlik Hizmetinin Ödenmesi		

12	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	16.800,00	
	730-10-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.	6.300,00	
	730-20-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.	10.500,00	
	102	BANKALAR		16.800,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.		16.800,00
		Veterinere Doğum Bedelinin Ödenmesi		

13	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	15.228,00	
	730-10-03	Buzağı Süt İçen Güvenlik Hiz.	376,00	
	730-11-03	Buzağı 03-06 Aylık Güvenlik Hiz.	564,00	
	730-12-03	Dana Tosun Güvenlik Hiz.	1.504,00	
	730-13-03	Sağmal İnek Güvenlik Hiz.	6.956,00	
	730-14-03	Kurudaki İnek Güvenlik Hiz.	376,00	
	730-20-03	Buzağı Süt İçen Güvenlik Hiz.	752,00	
	730-21-03	Buzağı 03-06 Aylık Hiz.	940,00	
	730-22-03	Dana Güvenlik Hiz.	1.222,00	
	730-23-03	Ham Düve Güvenlik Hiz.	1.504,00	
	730-24-03	Gebe Düve Güvenlik Hiz.	1.034,00	
	102	BANKALAR		15.228,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		15.228,00
		Güvenlik Personelinin Gider Kaydı Ve Maaş Ödemesi		

14	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	6.450,00	
	730-13-04	Sağmal İnek Tohumlama Gid.	4.031,25	
	730-23-04	Ham Düve Tohumlama Gid.	2.418,75	
	102	BANKALAR		6.450,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		6.450,00
	Suni Tohumlama Giderlerinin Gider Yerlerine Dağılımı ve Ödenmesi			
15	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	19.440,00	
	730-10-05	Buzağı Süt İçen İlaçlama Gid.	480,00	
	730-11-05	Buzağı 03-06 Aylık İlaçlama Gid.	720,00	
	730-12-05	Dana Tosun İlaçlama Gid.	1.920,00	
	730-13-05	Sağmal İnek İlaçlama Gid.	8.880,00	
	730-14-05	Kurudaki İnek İlaçlama Gid.	480,00	
	730-20-05	Buzağı Süt İçen İlaçlama Gid.	960,00	
	730-21-05	Buzağı 03-06 Aylık İlaçlama Gid.	1.200,00	
	730-22-05	Dana İlaçlama Gid.	1.560,00	
	730-23-05	Ham Düve İlaçlama Gid.	1.920,00	
	730-24-05	Gebe Düve İlaçlama Gid	1.320,00	
	102	BANKALAR		19.440,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		19.440,00
	AŞI ve İlaç Giderlerinin Gider Yerlerine Kaydı Ve Ödenmesi			
16	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	7.425,00	
	730-10-06	Buzağı Süt İçen İşletme Gid.	90,00	
	730-11-06	Buzağı 03-06 Aylık İşletme Gid.	90,00	
	730-12-06	Dana Tosun İşletme Gid.	900,00	
	730-13-06	Sağmal İnek İşletme Gid.	2.475,00	
	730-14-06	Kurudaki İnek İşletme Gid.	180,00	
	730-20-06	Buzağı Süt İçen İşletme Gid.	90,00	
	730-21-06	Buzağı 03-06 Aylık İşletme Gid.	90,00	
	730-22-06	Dana İşletme Gid.	450,00	
	730-23-06	Ham Düve İşletme Gid.	450,00	

730-24-06	Gebe Düve İşletme Gid.	450,00	
730-30-06	Yem Depolama İşletme Malz. Gid.	450,00	
730-31-06	Yem Hazırlama İşletme Malz. Gid.	450,00	
730-32-06	Sağım Hane İşletme Malz. Gid.	1.260,00	
102	BANKALAR		7.425,00
102-01-01	Ziraat Bankası A.Ş.		7.425,00

Temizlik Gider Kaydı Ve Ödenmesi

17	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	6.150,00	
	730-10-07	Buzağı Süt İçen Elektrik Gid.	75,00	
	730-11-07	Buzağı 03-06 Aylık Elektrik Gid.	75,00	
	730-12-07	Dana Tosun Elektrik Gid.	750,00	
	730-13-07	Sağmal İnek Elektrik Gid.	1.860,00	
	730-14-07	Kurudaki İnek Elektrik Gid.	150,00	
	730-20-07	Buzağı Süt İçen Elektrik Gid.	75,00	
	730-21-07	Buzağı 03-06 Aylık Elektrik Gid.	75,00	
	730-22-07	Dana Elektrik Gid.	279,00	
	730-23-07	Ham Düve Elektrik Gid.	279,00	
	730-24-07	Gebe Düve Elektrik Gid.	282,00	
	730-30-07	Yem Depolama Elektrik Gid.	300,00	
	730-31-07	Yem Hazırlama Elektrik Gid.	600,00	
	730-32-07	Sağım Hane Elektrik Gid.	1.350,00	
	760	PAZ. SATIŞ VE DAĞIT.	150,00	
	760-60-07	Elektrik Giderleri	150,00	
	770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	150,00	
	770-70-07	Elektrik Gid.	150,00	
	102	BANKALAR		6.450,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.		6.450,00
		Elektrik Gider Kaydı Ve Ödenmesi		

18	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	760	PAZ. SATIŞ VE DAĞ.	7.380,00	
	760-60-08	Satış Giderleri	7.380,00	
	102	BANKALAR		7.380,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S. Taşıma Giderlerinin Ödenmesi		7.380,00
19	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	740.600,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.	740.600,00	
	600	YURT İÇİ SATIŞLAR		740.600,00
	600-13-01	Süt Satış Gelirleri Süt Satışı		740.600,00
20	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	300	BANKA KREDİLERİ	225.000,00	
	300-01-01	Ziraat Bankası A.S.	225.000,00	
	381	GİDER TAHAKKUK.	21.450,00	
	381-01-01	Gider Tahakkukları	21.450,00	
	102	BANKALAR		246.450,00
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S. Kısa Vadeli Kredi Ve Faiz Ödemesinin Yapılması		246.450,00
21	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	780	FİNANSMAN GİD.	52.750,00	
	780-01-02	Kredi Faiz Giderleri	52.750,00	
	481	GİDER TAHAKKUK.		52.750,00
	481-01-01	Gider Tahakkukları Uzun Vadeli Kredi Faiz Tahakkuku		52.750,00

22	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	19.575,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.	19.575,00	
	649	DIĞ. O.GELİR VE KARLAR		19.575,00
	649-13-01	Sağmal İnek Teşvik Pırı Sağmal İnek Teşvik Priminin Tahsilatı		19.575,00
23	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	58.500,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.	58.500,00	
	649	DIĞ. O.GELİR VE KARLAR		58.500,00
	649-13-02	Süt Teşvik Pırımı Süt İnek Teşvik Priminin Tahsilatı		58.500,00
24	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	102	BANKALAR	18.000,00	
	102-01-01	Ziraat Bankası A.S.	18.000,00	
	602	DIĞER GELİRLER		18.000,00
	602-01-01	Gübre Satış Gelirler Gübre Satışının Tahsilatı		18.000,00
25	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	84.000,00	
	730-10-10	Süt İçen Erkek Buzağı Emsal Bed.	31.500,00	
	730-20-10	Süt İçen Dişi Buzağı Emsal Bed.	52.500,00	
	649	DIĞ. O.GELİR VE KARLAR		84.000,00
		649-10-01	Süt İçen Erkek Buzağı Emsal Bed.	
	649-20-01	Süt İçen Dişi Buzağı Emsal Bed. Yeni Doğan Buzağuların Emsal Bedeli		52.500,00

102 BANKALAR			150 İLK MADDE MALZEME			151- YARI MAMUL. ÜRETİM		
1	373.020,00	2.250,00 6	1	177.850,00	480.246,48 9	1	11.750,00	
2	371.000,00	619.726,50 8	5	607.575,00				
3	75.000,00	56.160,00 10	6	2.250,00				
19	740.600,00	12.150,00 11		<u>787.675,00</u>	<u>480.246,48</u>			
22	19.575,00	16.800,00 12						
23	58.500,00	15.228,00 13						
24	18.000,00	6.450,00 14						
		19.440,00 15						
		7.425,00 16						
		6.450,00 17						
		7.380,00 18						
		246.450,00 20						
	<u>1.655.695,00</u>	<u>1.015.909,50</u>						
152 MAMULLER			250- ARAZİ VE ARSALAR			251- YER AL.VE YER ÜS. DÜZEN.		
1	177.600,00		1	150.000,00		1	57.000,00	
252 BİNALAR			253 TES. MAK. VE CİHAZLAR			255 DEMİRBAŞLAR		
1	434.000,00		1	267.250,00		1	26.750,00	
256 DİĞ. MAD. DUR.VARLIKLAR			257 BİR. AMORTİSMANLAR			258 YAP. OLAN YATIRIMLAR		
1	351.250,00	25.000,00 3	3	25.000,00	405.380,00 1	1	105.500,00	
300 BANKA KREDİLERİ			320 SATICILAR			381 GİDER TAHAKKUKLARI		
20	225.000,00	225.000,00 1	8	619.726,50	607.575,00 5	20	21.450,00	21.450,00 1
	<u>225.000,00</u>	<u>225.000,00</u>			12.151,50 7		<u>21.450,00</u>	<u>21.450,00</u>
				<u>619.726,50</u>	<u>619.726,50</u>			
400 BANKA KREDİLERİ			481 GİDER TAHAKKUKLARI			500 SERMAYE		
		750.000,00 1			52.750,00 21			1.000.000,00 1
549 ÖZEL FONLAR			580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI			600 YURT İÇİ SATIŞLAR		
		75.000,00 4	1	269.860,00			371.000,00 2	
							<u>740.600,00</u>	<u>19</u>
							<u>1.111.600,00</u>	

602 DİĞER GELİRLER		649 DİĞ.OLA. GEL. KAR		679 DİĞ. OL.DIŞI GEL KAR	
	18.000,00 24		19.575,00 22	4	75.000,00 75.000,00 3
			58.500,00 23		<u>75.000,00</u> <u>75.000,00</u>
			84.000,00 25		
			<u>162.075,00</u>		
710 DİR. İLK MAD MALZ. GİD.		720 DİREKT İŐİLİK GİD.		730 GENEL ÜRETİM GİD.	
9	356.124,09	10	56.160,00	9	124.122,39
				11	12.150,00
				12	16.800,00
				13	15.228,00
				14	6.450,00
				15	19.440,00
				16	7.425,00
				17	6.150,00
				25	84.000,00
					<u>291.765,39</u>
760 PAZ. SAT. VE DAĞ. GİD		770 GEN. YÖNETİM GİD.		780 FİNANSMAN GİD.	
17	150,00	17	150,00	7	12.151,50
18	7.380,00			21	52.750,00
	<u>7.530,00</u>				<u>64.901,50</u>

Genel Geçici Mizan

Hesap Kodu	Hesap Adı	Küm.Borç Tut.	Küm.Alac.Tut.	B.Borç Tut.	B.Alac.Tut.
102	BANKALAR	1.655.695,00	1.015.909,50	639.785,50	0,00
150	İLK MADDE VE MALZEME	787.675,00	480.246,48	307.428,52	0,00
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	11.750,00	0,00	11.750,00	0,00
152	MAMULLER	177.600,00	0,00	177.600,00	0,00
250	ARAZİ VE ARSALAR	150.000,00	0,00	150.000,00	0,00
251	YERALTI VE YERÜSTÜ DÜZENLERİ	57.000,00	0,00	57.000,00	0,00
252	BİNALAR	434.000,00	0,00	434.000,00	0,00
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	267.250,00	0,00	267.250,00	0,00
255	DEMİRBAŞLAR	26.750,00	0,00	26.750,00	0,00
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	351.250,00	25.000,00	326.250,00	0,00
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMANLAR	25.000,00	405.380,00	0,00	380.380,00
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	105.500,00	0,00	105.500,00	0,00
300	BANKA KREDİLERİ	225.000,00	225.000,00	0,00	0,00
320	SATICILAR	619.726,50	619.726,50	0,00	0,00
381	GİDER TAHAKKUKLARI	21.450,00	21.450,00	0,00	0,00
400	BANKA KREDİLERİ	0,00	750.000,00	0,00	750.000,00
481	GİDER TAHAKKUKLARI	0,00	52.750,00	0,00	52.750,00
500	SERMAYE	0,00	1.000.000,00	0,00	1.000.000,00
549	ÖZEL FONLAR	0,00	75.000,00	0,00	75.000,00
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI	269.860,00	0,00	269.860,00	0,00
600	YURTIÇİ SATIŞLARI	0,00	1.111.600,00	0,00	1.111.600,00
602	DİĞER GELİRLER	0,00	18.000,00	0,00	18.000,00
649	DİĞ. O.GELİR VE KARLAR	0,00	162.075,00	0,00	78.075,00
679	DİĞER OLAGANDIŞI GELİR VE KARL	75.000,00	75.000,00	0,00	0,00
710	DİR. İLK MADDE VE MLZ.GİDERLERİ	356.124,09	0,00	356.124,09	0,00
720	DİR. İŞÇİLİK GİDERLERİ	56.160,00	0,00	56.160,00	0,00
730	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	291.765,39	0,00	207.765,39	0,00
760	PAZ. SATIŞ VE DAĞ. GİDERLERİ	7.530,00	0,00	7.530,00	0,00
770	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	150,00	0,00	150,00	0,00
780	FİNANSMAN GİDERLERİ	64.901,50	0,00	64.901,50	0,00
		6.037.137,00	6.037.137,00	3.465.805,00	3.465.805,00

5.2.5. Canlı Varlıkların Çağ Değişimleri Nedeniyle Gider Yerlerinin Değişiminin Tespiti

Büyükbaş canlı varlıkların sürüye katılma ve ayrılma zamanları farklı olması nedeniyle, birim maliyetlerindeki farklar göz ardı edilemeyecek büyüklükte olmaktadır.

Dönem içinde canlı varlıkların çağ değişimi nedeniyle gider yerleri değişmektedir. Yatırım ve üretim maliyetlerinin doğru tespit edilebilmesi için, büyüme ve gelişme sürecinde yapılan harcamaların dönem sonunda bulunduğu aya ait hesap grubunda toplanması gerekmektedir.

2015 yılı içinde doğum, çağ değişimleri ve satış sonrasında canlı varlıklarda oluşan değişim tablosu aylar itibarıyla aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 19 Dişi Canlı Varlıklara ait Aylık Çağ Değişimi

	Buzağı (Süt İçen)	Buzağı (3-6 Aylık)	Dana	Ham Düve	Gebe Düve	Kurudaki İnek	Sağmal inek	Toplam
Ocak	3	4	7	15	12	10	55	106
Şubat	12	4	7	15	13	3	69	123
Mart	15	7	7	15	15	-	77	136
Nisan	6	16	7	15	15	-	77	136
Mayıs	-	22	7	15	15	-	77	136
Haziran	-	18	4	22	15	-	77	136
Temmuz	-	15	7	22	15	10	67	136
Ağustos	-	6	16	22	15	19	58	136
Eylül	5	-	22	22	15	9	68	141
Ekim	17	-	22	14	7	-	85	145
Kasım	15	5	22	7	-	-	87	136
Aralık	3	17	22	7	-	-	87	136

Tablo 5. 20 Erkek Canlı Varlıklara ait Aylık Çağ Değişimi

	Buzağı (Süt İçen)	Buzağı (3-6 Aylık)	Dana	Tosun	Toplam
Ocak	2	5	17	10	34
Şubat	7	5	17	10	39
Mart	7	7	17	-	31
Nisan	2	12	17		31
Mayıs	-	14	17		31
Haziran	-	9	5		14
Temmuz	-	7	7		14
Ağustos	-	2	12		14
Eylül	5	-	14		19
Ekim	10	-	14		24
Kasım	9	5	14		28
Aralık	4	10	14		28

Tablo 5. 21 Özet Çağ Değişim Tablosu

Dönem Başı Hayvan Cinsi	Sayısı	Doğan Hayvan Sayısı	Çağ Değişimi (+)	Çağ Değişimi (-)	Satılan Hayvan Sayısı	Dönem Sonu Hayvan Sayısı
Buzağı (Süt İçen)	3	35	-	35	-	3
Buzağı (03-06)	4	-	35	22	-	17
Dana	7	-	22	7	-	22
Ham Düve	15	-	7	15	-	7
Gebe Düve	12	-	15	27	-	0
Kurudaki İnek	10	-	19	29	-	0
Sağmal İnek	55	-	37		5	87
Toplam Dişi Hayvan Sayısı	106	35	135	135	5	136
Buzağı (Süt İçen)	2	21	-	19	-	4
Buzağı (03-06)	5	-	19	14	-	10
Dana	17	-	14	-	17	14
Tosun	10	-	-	-	10	0
Toplam Erkek Hayvan Sayısı	34	21	33	33	27	28
Genel Toplam	140	56	168	168	32	164

Dönem başındaki mevcut canlı varlıkların çağ değişimi nedeniyle ilgili hesaplara aktarımı aşağıdaki gibidir.

26	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	258	YAPILMAKTA OLAN YAT.	66.500,00	
	258-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dişi	4.500,00	
	258-22-01	Dana	7.000,00	
	258-23-01	Ham Düve	17.500,00	
	258-24-01	Gebe Düve	37.500,00	
	258	YAPILMAKTA OLAN YAT.		66.500,00
	258-20-01	Buzağı Süt İçen Dişi		4.500,00
	258-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dişi		7.000,00
	258-22-01	Dana		17.500,00
	258-23-01	Ham Düve		37.500,00
		D.Başlı Canlı Hayvan Çağ Değişimi Virmanı		
27	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	11.750,00	
	151-12	Dana Besi Hayvanı	11.750,00	
	151-12-01	Dana Besi Hayvanı	3.000,00	
	151-12-02	Tosun Besi Hayvanı	8.750,00	
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		11.750,00
	151-10	Süt İçen Buzağı		3.000,00
	151-10-01	Süt İçen Erkek Buzağı		3.000,00
	151-11	Buzağı 03-06 Aylık		8.750,00
	151-11-01	Buzağı Erkek 03-06 Aylık		8.750,00
		D.Başlı Canlı Hayvan Çağ Değişimi Virmanı		

Çağ değişimi nedeniyle gider yerleri değişen canlı varlıkların 2015 yılında yapılan maliyet tespitleri ile ilgili gider yerlerine aktarımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 22 Gider Yerleri Değişen Canlı Varlıkların Maliyet Aktarımı

Gider Yeri ve Kodu	Buzağı (süt İçen)	Buzağı (03-06 Aylık)	Dana- Tosun	Buzağı (süt İçen)	Buzağı (03-06 Aylık)	Dişi Dana	Ham Düve	Gebe Düve
	10	11	12	20	21	22	23	24
710- Yem Gideri	950,29	3.446,42	22.316,01	1.677,58	5.329,00	13.488,75	44.436,64	28.270,04
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (-)	883,12	2.872,10	-	1.626,80	4.513,30	5.014,80	36.549,60	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (+)	-	883,12	2.872,10	-	1.626,80	4.513,30	5.014,80	36.549,60
730-Tohumlama Gideri	-	-	-	-	-	-	2.418,75	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (-)	-	-	-	-	-	-	2.418,75	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (+)	-	-	-	-	-	-	-	2.418,75
730-Doğum Ücreti	6.300,00	-	-	10.500,00	-	-	-	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (-)	5.100,00	-	-	9.600,00	-	-	-	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (+)	-	3.000,00	2.100,00	-	5.100,00	4.500,00	-	-
730-Emsal Bedeli	31.500,00	-	-	52.500,00	-	-	-	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (-)	25.500,00	-	-	48.000,00	-	-	-	-
Çağ Değişimine İsbet Eden Kısım (+)	-	15.000,00	10.500,00	-	25.500,00	22.500,00	-	-

28	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	710	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD.	51.459,72	
	710-11-01	Buzağı 3-6 Aylık Dir. İlk. Mad. Ve Malz.	883,12	
	710-12-01	Dana Tosun Dir. İlk. Mad. Ve Malz	2.872,10	
	710-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dir. İlk. Mad. Ve Malz	1.626,80	
	710-22-01	Dana Dir. İlk. Mad. Ve Malz	4.513,30	
	710-23-01	Ham Düve Dir. İlk. Mad. Ve Malz	5.014,80	
	710-24-01	Gebe Düve Dir. İlk. Mad. Ve Malz	36.549,60	
	710	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD.		51.459,72
	710-10-01	Buzağı Süt İçen Dir. İlk. Mad. Ve Malz		883,12
	710-11-01	Buzağı 3-6 Aylık Dir. İlk. Mad. Ve Malz		2.872,10
	710-20-01	Buzağı Süt İçen Dir. İlk. Mad. Ve Malz		1.626,80
	710-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dir. İlk. Mad. Ve Malz		4.513,30
	710-22-01	Dana Dir. İlk. Mad. Ve Malz		5.014,80
	710-23-01	Ham Düve Dir. İlk. Mad. Ve Malz		36.549,60
		Çağ Değişimi Sebebi İle İlk. Madde Ve Malzeme Gider Aktarımı		
29	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	90.618,75	
	730-11-02	Buzağı 03-06 Aylık Veteriner Hiz.	3.000,00	
	730-11-10	Buzağı 03-06 Aylık Emsal Bedeli	15.000,00	
	730-12-02	Dana Tosun Veteriner Hiz.	2.100,00	
	730-12-10	Dana Tosun Emsal Bedeli	10.500,00	
	730-21-02	Buzağı 03-06 Aylık Veteriner Hiz.	5.100,00	
	730-21-10	Buzağı 03-06 Aylık Dişi Emsal Bedeli	25.500,00	
	730-22-02	Dana Veteriner Hiz.	4.500,00	
	730-22-10	Dana Emsal Bedeli	22.500,00	
	730-24-04	Gebe Düve Tohumlama Gid.	2.418,75	
	730	GENEL ÜRETİM GİD.		90.618,75
	730-10-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.		5.100,00
	730-10-10	Süt İçen Erkek Buzağı Emsal Bedeli		25.500,00
	730-20-02	Buzağı Süt İçen Veteriner Hiz.		9.600,00
	730-20-10	Süt İçen Dişi Buzağı Emsal Bedeli		48.000,00
	730-23-04	Ham Düve Tohumlama Gid.		2.418,75
		Çağ Değişimi Sebebi İle Üretim Gider Aktarımı		

5.2.6. Amortisman İşlemleri

Şirket aktifinde kayıtlı olan maddi duran varlıklar için normal amortisman yöntemi kullanarak toplam 84.940 lira amortisman ayırmıştır.

Tablo 5. 23 Amortisman Tablosu

	Ekonomik Ömür	Amortisman Oranı	Aktif Değer	Birikmiş Amortisman	Net Aktif Değer	Cari Yıl Amortismanı
Arazi Ve Arsalar	-	-	150.000	-	150.000	-
15 Dönüm Arazi	-	-	150.000	-	150.000	-
Yer Altı ve Yerüstü Düzenlemeleri	-	-	57.000	11.400	45.600	5.700
Su sondaj kuyusu ve pompaları	10	10%	17.000	3.400	13.600	1.700
Elektrik şebekesi	10	10%	40.000	8.000	32.000	4.000
Binalar			434.000	40.880	393.120	20.440
Sağmalık ahır	20	5%	175.000	17.500	157.500	8.750
Sağım Hane	20	5%	72.000	7.200	64.800	3.600
Kuru yem deposu	20	5%	50.000	5.000	45.000	2.500
Dana damları	20	5%	45.000	4.500	40.500	2.250
Düve damları	20	5%	50.000	5.000	45.000	2.500
Yönetim binası	50	2%	42.000	1.680	40.320	840
Tesis, Makine ve Cihazlar			267.250	106.900	160.350	53.450
Sağım ekipmanları	5	20%	157.000	62.800	94.200	31.400
Süt soğutma ve depolama tankı	5	20%	52.750	21.100	31.650	10.550
Elektrikli su ısıtıcısı	5	20%	2.750	1.100	1.650	550
Gübre sıyırıcıları	5	20%	17.500	7.000	10.500	3.500
Yemleme Vagonu ve Suluğu	5	20%	32.750	13.100	19.650	6.550
Hayvan İlaçlama Ve Pulverizatörs	5	20%	1.500	600	900	300
Hayvan Kantarı	5	20%	2.000	800	1.200	400
Hayvan Ayak Banyoluğu	5	20%	1.000	400	600	200
Demirbaşlar	5	20%	26.750	10.700	16.050	5.350
Ahırlarda kullanılan demirbaşlar	5	20%	17.500	7.000	10.500	3.500
İdari binada kullanılan demirbaşlar	5	20%	9.250	3.700	5.550	1.850
TOPLAM			935.000	169.880	765.120	84.940.

Yer altı ve yer üstü düzenlemeleri

Su sondaj kuyusu ve pompalar için yıllık 1.700 TL amortisman ayrılmış olup, ayrılan amortisman tutarı yıllık ortalama hayvan sayısına göre dağıtılacaktır.

Tablo 5. 24 Yer Altı ve Yer Üstü Düzen. ait Amor. Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Amortisman Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	10,50	42,00
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	10,50	63,00
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	10,50	147,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	10,50	21,00
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	10,50	776,00
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	10,50	42,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	10,50	84,00
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	10,50	105,00
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	10,50	136,50
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	10,50	168,00
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	10,50	115,50
		Toplam	162		1.700,00

Elektrik Şebekesi

Elektrik şebekesi ise 4.000 TL yıllık amortisman ayrılmış olup, gider yerleri m2 lerine göre dağılım yapılacaktır.

Tablo 5. 25 Elektrik Şebekesine ait Amortisman Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Alan M2	Dağıtım Oranı	Amortisman Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	100	0,485	48,50
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	100	0,485	48,50
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	1.000	0,485	485,00
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri		0,485	0,00
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	2.750	0,485	1.332,50
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	200	0,485	97,00
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	100	0,485	48,50
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	100	0,485	48,50
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	500	0,485	242,50
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	500	0,485	242,50
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	500	0,485	242,50
Yem Depolama	730.30	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	0,485	242,50
Yem Hazırlama	730.31	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	0,485	242,50
Sağım Hane	730.32	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	1.400	0,485	679,00
		Toplam	8.250		4.000,00

Binalar

Hayvancılık işlerinde kullanılan binalar için 19.600 TL yıllık amortisman ayrılmış olup, gider yerlerinin m2 lerine göre dağılım yapılmıştır.

Tablo 5. 26 Bina Amortisman Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Alan M2	Dağıtım Oranı	Amortisman Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	100	2,3758	237,58
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	100	2,3758	237,58
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	1.000	2,3758	2.375,80
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri		2,3758	
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	2.750	2,3758	6.533,10
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	200	2,3758	475,16
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	100	2,3758	237,58
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	100	2,3758	237,58
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	500	2,3758	1.187,90
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	500	2,3758	1.187,90
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	500	2,3758	1.187,90
Yem Depolama	730.30	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	2,3758	1.187,90
Yem Hazırlama	730.31	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	500	2,3758	1.187,90
Sağım Hane	730.32	Yardımcı Hizmet Gider Yeri	1.400	2,3758	3.326,12
		Toplam	8.250		19.600,00

İşletmenin aktifinde kayıtlı olan yönetim binası için 840 TL amortisman ayrılmış olup, doğrudan 770 Genel Yönetim Giderlerine kaydedilmiştir.

Tesis Makine ve Cihazlar

İşletmenin aktifinde kayıtlı tesis makine ve cihazlar için Toplam 53.450 TL amortisman ayrılmış olup, 48.500 TL doğrudan gider yerlerine, kalan 4.950 TL amortisman ise yıllık ortalama hayvan sayısına göre dağıtım yapılmıştır.

Cinsi	Gider Yeri	Amortisman Tutarı
Sağım Ekipmanları	13. No.lu Esas Üretim Gider Yeri	31.400
Yemleme Vagonu ve Suluğu	31. No.lu Esas Üretim Gider Yeri	6.550
Soğutma ve Depolama Tankı	60. No.lu Esas Üretim Gider Yeri	10.550

Tablo 5. 27 Tesis Makine ve Cihaz Amortisman Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Amortisman Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	30,56	122,22
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	30,56	183,33
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	30,56	427,78
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	30,56	61,11
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	30,56	2.261,11
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	30,56	122,22
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	30,56	244,44
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	30,56	305,56
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	30,56	397,22
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	30,56	488,89
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	30,56	336,11
		Toplam	162		4.950,00

Ahırda kullanılan demirbaşlar

Tablo 5. 28 Ahırda Kullanılan Demirbaşlara ait Amor. Giderlerinin Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ortalama Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Amortisman Tutarı
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gider Yerleri	4	21,60	86,42
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gider Yerleri	6	21,60	129,63
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	14	21,60	302,47
Tosun	151.12	Esas Üretim Gider Yerleri	2	21,60	43,21
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gider Yerleri	74	21,60	1.598,77
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gider Yerleri	4	21,60	86,42
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gider Yerleri	8	21,60	172,84
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gider Yerleri	10	21,60	216,05
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gider Yerleri	13	21,60	280,86
Ham Düve	258.23	Yatırım Gider Yerleri	16	21,60	345,68
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gider Yerleri	11	21,60	237,65
		Toplam	162		3.500,00

İdari binada kullanılan demirbaşlar için ayrılan 1.850 TL amortisman tutarı 770 Genel Yönetim Giderleri hesabına kaydedilmiştir.

Sağmal ineklere ait amortisman tutarı yardımcı hizmet, yardımcı üretim ve finansman giderlerinde toplanan giderlerin esas ve yatırım gider yerlerine dağıtılmasından sonra hesaplanacaktır.

Tablo 5. 29 Amortisman Giderleri Dağıtım Tablosu

Amortismanlar	ESAS ÜRETİM GİDER YERLERİ					YATIRIM GİDER YERLERİ					YARDIMCI HİZMET GİDER YERLERİ			PAZ. SAT. DAĞ. GİD. YERİ	G.Y.G	TOPLAM
	BESİ ÜRETİM			SÜT ÜRETİM		Dişi Süt İçen	Dişi 3-6 Aylık	Dana	Ham Düve	Gebe Düve	Yem Depolama	Yem Hazırlama	Sağım Hane			
	Erkek Süt İçen	Erkek 3-6 Aylık	Erkek Dana-Tosun	Sağmallar	Kurudaki İnek											
	10	11	12	13	14	20	21	22	23	24	30	31	32			
Sulama Tesisi	42	63	168	776	42	84	105	136,50	168	115,50	-	-	-	-	-	1.700,00
Elektrik ve Kontrol Ünitesi	48,50	48,50	485,00	1.332,50	97,00	48,50	48,50	242,50	242,50	242,50	242,50	242,50	679,00	-	-	4.000,00
Binalar	237,58	237,58	2.375,80	6.533,10	475,16	237,58	237,58	1.187,90	1.187,90	1.187,90	1.187,90	1.187,90	3.326,12	-	840,00	20.440,00
Tesis, Makine ve Cihazlar	122,22	183,33	488,90	33.661,11	122,22	244,44	305,56	397,22	488,89	336,11	-	6.550	-	10.550,00	-	53.450,00
Ahıra Kullanılan Demirbaşlar	86,42	129,63	345,68	1.598,77	86,42	172,84	216,05	280,86	345,68	237,65	-	-	-	-	-	3.500,00
Yön. Dep. Kul. Demirbaşlar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.850,00	1.850,00
Toplam	536,72	662,04	3.863,38	43.901,48	822,80	787,36	912,69	2.244,98	2.432,97	2.119,66	1.430,40	7.980,40	4.005,12	10.550,00	2.690,00	84.940,00

30	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	71.700	
	730-10-11	Süt İçen Buzağı Amort. Gid.	536,72	
	730-11-11	Buzağı 03-06 Aylık Amort. Gid.	662,04	
	730-12-11	Dana Tosun Amort. Gid.	3.863,38	
	730-13-11	Sağmal İnek Amort. Gid.	43.901,48	
	730-14-11	Kurudaki İnek Amort. Gid.	822,8	
	730-20-11	Süt İçen Dişi Buzağı Amort. Gid.	787,36	
	730-21-11	Buzağı 03-06 Aylık Dişi Amort. Gid.	912,69	
	730-22-11	Dana Amort. Gid.	2.244,98	
	730-23-11	Ham Düve Amort. Gid.	2.432,97	
	730-24-11	Gebe Düve Amort. Gid.	2.119,66	
	730-30-11	Yem Depolama Amort. Gid.	1.430,40	
	730-31-11	Yem Hazırlama Amort. Gid.	7.980,40	
	730-32-11	Sağım Hane Amort. Gid.	4.005,12	
	760	PAZ. SATIŞ VE DAĞIT.	10.550	
	760-60-11	Amort. Gid.	10.550	
	770	GENEL YÖNETİM GİD.	2.690	
	770-70-11	Amort. Gid.	2.690	
	257	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN.		84.940
	257-01-01	Amort. Gid.		84.940
		2015 Yılı Amortisman Kaydı		

5.2.7. Birinci Dağıtım

Dönem içinde; direkt ilk madde ve malzeme, direkt işçilik ve endirekt giderler olarak 798.419,46 liralık harcama yapılmıştır. Yapılan harcamaların esas üretim, yatırım gideri, yardımcı hizmet, pazarlama satış dağıtım ve genel yönetim gider yerlerine ait dağıtım tablo 5.30'da yer almaktadır.

Tablo 5. 30 1 Dağıtım Tablosu

Gider Yerleri Gider Çeşitleri	ESAS ÜRETİM GİDER YERLERİ					YATIRIM GİDER YERLERİ					YARDIMCI HİZMET GİDER YERİ			PAZ. SAT. DAĞ. GİD. YERİ	G.Y.G	TOPLAM
	BESİ ÜRETİM			SÜT ÜRETİM		Dişi Süt İçen	Dişi 3-6 Aylık	Dana	Ham Düve	Gebe Düve	Yem Depolama	Yem Hazırlama	Sağım Hane			
	Erkek Süt İçen	Erkek 3-6 Aylık	Erkek Dana-Tosun	Sağmallar	Kurudaki İnek											
	10	11	12	13	14	20	21	22	23	24	30	31	32			
Dr. İlk Mad. Malz. G.	67,17	1.457,44	25.188,11	229.400,86	6.808,50	50,78	2.442,50	12.987,25	12.901,84	64.819,64	-	-	-	-	-	356.124,09
Dir. İşçilik	1.386,67	2.080,00	5.546,66	25.653,33	1.386,67	2.773,33	3.466,67	4.506,67	5.546,67	3.813,33						56.160,00
Dir. Giderler Top.	1.453,84	3.537,44	30.734,77	255.054,19	8.195,17	2.824,11	5.909,17	17.493,92	18.448,51	68.632,97	-	-	-	-	-	412.284,09
Endirekt Giderler	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
End. İlk Mad. Malz. G.	-	-	-	124.122,39	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	124.122,39
Veterinerlik Hizmeti	300,00	450,00	1.200,00	5.550,00	300,00	600,00	750,00	975,00	1.200,00	825,00	-	-	-	-	-	12.150,00
Doğum Bedeli	1.200,00	3.000	2.100	-	-	900,00	5.100,00	4.500,00	-	-	-	-	-	-	-	16.800,00
Emsal Bedeli	6.000,00	15.000	10.500,00	-	-	4.500,00	25.500,00	22.500,00	-	-	-	-	-	-	-	84.000,00
Güvenlik Hizmeti	376,00	564,00	1.504,00	6.956,00	376,00	752,00	940,00	1.222,00	1.504,00	1.034,00	-	-	-	-	-	15.228,00
Suni Tohumlama	-	-	-	4.031,25	-	-	-	-	-	2.418,75	-	-	-	-	-	6.450,00
İlaç	480,00	720,00	1.920,00	8.880,00	480,00	960,00	1.200,00	1.560,00	1.920,00	1.320,00	-	-	-	-	-	19.440,00
İşletme Malzemesi	90,00	90,00	900,00	2.475,00	180,00	90,00	90,00	450,00	450,00	450,00	450,00	450,00	1.260,00	-	-	7.425,00
Elektrik ve Yakıt	75,00	75,00	750,00	1.860,00	150,00	75,00	75,00	279,00	279,00	282,00	300,00	600,00	1.350,00	150,00	150,00	6.450,00
Taşıma ve Satış G.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.750,00	-	1.750,00
Muhasebe G.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7.380,00	7.380,00
Amortisman G.	536,72	662,04	3.863,38	43.901,48	822,80	787,36	912,69	2.244,98	2.432,97	2.119,66	1.430,40	7.980,40	4.005,12	10.550,00	2.690,00	84.940,00
Endir. Gid. Top.	9.057,72	20.561,04	22.737,38	197.776,12	2.308,80	8.664,36	34.567,69	33.730,98	7.785,97	8.449,41	2.180,40	9.030,40	6.615,12	12.450,00	10.220,00	386.135,39
I. Dağıtım Top.	10.511,56	24.098,48	53.472,15	452.830,31	10.503,97	11.488,47	40.476,86	51.224,90	26.234,48	77.082,38	2.180,40	9.030,40	6.615,12	12.450,00	10.220,00	798.419,48

5.2.8. İkinci Dağıtım

Birinci dağıtım sonucu yardımcı hizmet gider yerlerinde oluşan giderlerin toplamları 17.825,92 TL'dir.

Birinci dağıtım sonucu yardımcı hizmet gider yerlerinde toplanan 17.825,92 TL gider tutarı esas üretim ve yatırım gider yerlerine,

√ Yem depolama gideri merkezinde toplanan 2.180,40 ile yem hazırlama gider yerinde toplam 9.030,40 TL yıllık ortalama hayvan sayısına göre dağıtılacaktır.

√ Sağım hane gider merkezinde toplam 6.615,12 TL ise 13 No.lu gider merkezlerine aittir.

Tablo 5. 31 Yem Dep. ve Hazır. Gider Yerlerinde Top. Gid. Dağıtımı

Cinsi	Muhasebe Kodu	Gider Yeri	Yıllık Ort. Hayvan Sayısı	Dağıtım Oranı	Yem Depolama	Dağıtım Oranı	Yem Hazırlama
Buzağı (Süt İçen Erkek)	151.10	Esas Üretim Gid. Yer.	4	13,46	53,84	55,74	222,97
Buzağı (3-6 Aylık Erkek)	151.11	Esas Üretim Gid. Yer.	6	13,46	80,76	55,74	334,46
Erkek Dana	151.12	Esas Üretim Gid. Yer.	14	13,46	188,43	55,74	780,40
Tosun	151.12	Esas Üretim Gid. Yer.	2	13,46	26,92	55,74	111,49
Sağmal İnek	151.13	Esas Üretim Gid. Yer.	74	13,46	995,99	55,74	4.125
Kurudaki İnek	151.14	Esas Üretim Gid. Yer.	4	13,46	53,84	55,74	222,97
Buzağı (Süt İçen Dişi)	258.20	Yatırım Gid. Yer.	8	13,46	107,67	55,74	445,95
Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	258.21	Yatırım Gid. Yer.	10	13,46	134,59	55,74	557,43
Dişi Dana	258.22	Yatırım Gid. Yer.	13	13,46	174,97	55,74	724,66
Ham Düve	258.23	Yatırım Gid. Yer.	16	13,46	215,35	55,74	891,89
Gebe Düve	258.24	Yatırım Gid. Yer.	11	13,46	148,05	55,74	613,18
		Toplam	162		2.180,40		9.030,40

Tablo 5. 32 II. Dağıtım Tablosu

Gider Yerleri Gider Çeşitleri	YARDIMCI HİZMET GİDER YERLERİ			ESAS ÜRETİM GİDER YERLERİ					YATIRIM GİDER YERLERİ					TOPLAM
	Yem Depolama	Yem Hazırlama	Sağım Hane	BESİ ÜRETİM			SÜT ÜRETİM		Dişi Süt İçen	Dişi 3-6 Aylık	Dana	Ham Düve	Gebe Düve	
				Erkek Süt İçen	Erkek 3-6 Aylık	Erkek Dana- Tosun	Sağmallar	Kurudaki İnek						
	30	31	32	10	11	12	13	14	20	21	22	23	24	
I. Dağıtım Toplamı	2.180,40	9.030,40	6.615,12	10.511,56	24.098,48	53.472,15	452.830,31	10.503,97	11.488,47	40.476,86	51.224,90	26.234,48	77.082,38	775.749,48
Yem Depolama	(2.180,4)	-	-	53,84	80,76	215,34	995,99	53,84	107,67	134,59	174,97	215,35	148,05	-
Yem Hazırlama	-	(9.030,4)	-	222,97	334,46	891,89	4.125	222,97	445,95	557,43	724,66	891,89	613,18	-
Sağım Hane	-	-	(6.615,12)	-	-	-	6.615,12	-	-	-	-	-	-	-
II. Dağıtım Toplamı	-	-	-	10.788,37	24.513,70	54.579,38	464.566,42	10.780,78	12.042,09	41.168,88	52.124,53	27.341,72	77.843,61	775.749,48

5.2.9. Finansman Giderlerinin Dağıtımı

Şirket 2015 yılında kredi faizleri nedeniyle işletmenin yüklenmiş olduğu 52.750 TL finansman gideri esas üretim ve yatırım gider yerlerine dağıtımı yıllık harcama tutarının esas ve yatırım gider yerlerine harcama oranını baz alarak dağıtılmıştır.

Tablo 5. 33 Finansman Giderlerinin Dağıtımı

Gider Yerleri Gider Çeşitleri	ESAS ÜRETİM GİDER YERLERİ					YATIRIM GİDER YERLERİ					TOPLAM
	BESİ ÜRETİM			SÜT ÜRETİM		Dişi Süt İçen	Dişi 3-6 Aylık	Dana	Ham Düve	Gebe Düve	
	Erkek Süt İçen	Erkek 3-6 Aylık	Erkek Dana-Tosun	Sağmallar	Kurudaki İnek						
	10	11	12	13	14	20	21	22	23	24	
II. Dağıtım Toplamı	10.788,37	24.513,70	54.579,38	464.566,42	10.780,78	12.042,09	41.168,88	52.124,53	27.341,72	77.843,61	775.749,48
Nakit Çıkışı Gerektirmeyen Giderler	6.769,08	16.010,57	15.292,80	52.205,57	1.055,16	5.752,07	26.993,58	25.500,14	3.362,39	2.758,64	155.700,00
Dağıtım Konu Harcamalar Toplamı	4.019,29	8.503,13	39.286,58	412.360,85	9.725,62	6.290,02	14.175,30	26.624,39	23.979,33	75.084,97	620.049,48
Dağıtım Oranı	0,0065	0,0137	0,0634	0,6650	0,0157	0,0101	0,0229	0,0429	0,0387	0,1211	
Finansman Giderleri	341,94	723,39	3.342,26	35.081,13	827,40	535,12	1.205,95	2.265,04	2.040,01	6.387,77	52.750,00
GENEL TOPLAM	11.130,31	25.237,09	57.921,64	499.647,55	11.608,18	12.577,21	42.374,83	54.389,57	29.381,73	84.231,38	828.499,48

31	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	605.544,77	
	151-10-01	Süt İçen Erkek Buzağı	11.130,31	
	151-11-01	Buzağı Erkek 03-06 Aylık	25.237,09	
	151-12-01	Dana Besi Hayvanı	57.921,64	
	151-13-01	Süt	499.647,55	
	151-14-01	Kurudaki İnek	11.608,18	
	258	YAPILMAKTA OLAN YAT.	222.954,71	
	258-20-01	Buzağı Süt İçen Dişi	12.577,21	
	258-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dişi	42.374,83	
	258-22-01	Dana	54.389,56	
	258-23-01	Ham Düve	29.381,73	
	258-24-01	Gebe Düve	84.231,38	
	711	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD. YAN.		356.124,09
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.		356.124,09
	721	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.		56.160
	721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.		56.160
	731	GENEL ÜRETİM GİD. YAN.		363.465,39
	731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.		363.465,39
	781	FİNANSMAN GİD. YAN.		52.750
	781-01-01	Finansman Gid. Yan.		52.750
		II. Dağıtım Ve Finansman Giderleri Aktarımı		

5.2.10. Aktifleştirme

Süt üretimi yapmak için yetiştirilen dişi hayvanların doğumlarından sağmal inek çağına gelene kadar üstlendiği maliyetler yatırım gider yerlerinde toplanmıştır.

Dönem içinde 27 adet düve ilk doğumlarını gerçekleştirip sağmal duruma gelmişlerdir. 27 adet düve için yapılan harcamalar toplamı 160.731,38 lira olup, ayrıntısı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 34 Doğum Yapan Düvelerin Maliyetleri

Sağmal Duruma Gelen Düvelerin Maliyetleri	
Dönem Başı Mevcudu	39.000
Çağ Değişimleri Nedeniyle Gelen Maliyet	37.500
Dr. İlk Mad. Malz. G.	64.819,64
Dir. İşçilik	3.813,33
Direkt Giderler Toplamı	68.632,97
Endirekt Giderler	
Veterinerlik Hizmeti	825,00
Güvenlik Hizmeti	1.034,00
Suni Tohumlama	2.418,75
İlaç	1.320,00
İşletme Malzemesi	450,00
Elektrik ve Yakıt	282,00
Amortisman G.	2.119,66
Endirekt Giderler Toplamı	8.449,41
I. Dağıtım Toplamı	77.082,38
Yem Depolama	148,05
Yem Hazırlama	613,18
II. Dağıtım Toplamı	77.843,61
Finansman Giderleri	6.387,77
GENEL TOPLAM	160.731,38

Dönem içinde sağmal duruma gelen 27 düve maliyet bedeli ile 256- Diğer Maddi Duran Varlıklar hesabında aktifleştirilmiştir.

32	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	256	Diğ. Maddi Duran Varlık.	160.731,38	
	256-01-01	Diğ. Maddi Duran Varlık.	160.731,38	
	258	YAPILMAKTA OLAN YAT.		160.731,38
	258-24-01	Gebe Düve Doğum Yapan Düvelerin Aktifleştirilmesi		160.731,38

5.2.11. Sağmal İneklerin Amortismanı

Ürünlerinden yararlanılmak amacıyla işletmede tutulan sağmal ineklerin takibi 256- Diğer Maddi Duran Varlıklar hesabında yapılmaktadır.

V.U.K. 333 Sayılı Genel Tebliğinde sütlük ve damızlık sığırlar için 5 yıllık faydalı ömür ile %20 oranında amortisman tabi tutulacağı açıklanmıştır. İşletme aktifinde kayıtlı olan 87 sağmal için 97.396,28 lira amortisman ayırmıştır. Sağmal ineklere ait amortisman tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 35 Sağmal İneklere ait Amortisman Tablosu

Sağmal Sayısı	Ekonomik Ömür	Amortisman Oranı	Aktif Değer	Birikmiş Amortisman	Net Aktif Değer	Cari Yıl Amortismanı
25	5 Yıl	20%	131.250,00	105.000	26.250,00	26.250,00
25	5 Yıl	20%	137.500,00	82.500	55.000,00	27.500,00
10	5 Yıl	20%	57.500,00	23.000	34.500,00	11.500,00
27	5 Yıl	20%	160.731,38	0,00	160.731,38	32.146,28
TOPLAM			486.981,38	210.500	276.481,38	97.396,28

33	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	730	GENEL ÜRETİM GİD.	97.396,28	
	730-13-11	Sağmal İnek Amort. Gid.	97.396,28	
	257	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN.		97.396,28
	257-01-01	Amort. Gid.		97.396,28
		Sağmal İneklere Ait Amortisman Kaydı		
34	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	97.396,28	
	151-13-01	Süt	97.396,28	
	731	GENEL ÜRETİM GİD. YAN		97.396,28
	731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan		97.396,28
		Sağmal İneklere Amortisman Gideri Yansıtması		

2015 yılında 256-Diğer maddi duran varlık ve amortismanlarda, meydana gelen artış ve azalışlar aşağıdaki gibi olmuştur.

Açıklamalar	Sağmal İneklerin	
	Kayıtlı Değeri	Birikmiş Amortisman
01.01.2015 Bilanço Değeri (+)	351.250	235.500
Sağmal Duruma Gelen İneklerin Maliyeti (+)	160.731,38	
Dönem İçinde Satılan	25.000	25.000
Sağmal İnekler için ayrılan Amortisman		97.396,28
Dönem Sonu Değeri	486.981,38	307.896,28

Dönem içinde verimleri düşen 5 adet sağmal inek kasaplık hayvan olarak satılmış, satışından doğan kar yenileme fonuna alınmıştır. Ancak satış işleminden sonra doğum yapan düve olmaması nedeniyle amortisman giderleri üretim maliyeti olarak dikkate alınmıştır. Şirket bir sonraki yılda ilk doğum yapan düveler için ayıracağı amortismanı yenileme fonundan karşılanmak zorundadır.

5.2.12. Maliyetlerin Belirlenmesi ve Yüklenmesi

Mamul üretiminin yapıldığı süt üretim merkezi ve besi üretim merkezinde toplanan üretim maliyetlerinin üretim sonucu çıkan mamullere yüklenmesi ve birim maliyetlerinin tespiti işlemidir.

- Süt Üretim Maliyetinin Tespiti

İşletmede ilgili dönemde inek başına ortalama 24,5litre süt üretimi gerçekleşmiştir.

Süt üretiminde kullanılan sağmal ineklerin kuruda geçen zamanları ve düvelerin sağmal duruma gelmeleri nedeniyle aylar itibariyle sağmal hayvan sayılarında farklılık göstermekte olduğundan aylar itibariyle üretilen süt miktarı Tablo 4.36 'da yer almaktadır.

Tablo 5. 36 Aylık Süt Üretim Miktarları

	Sağmal İnek Sayısı	Gün Sayısı	Aylık Süt Üretim Miktarı
Ocak	55	31	41.773
Şubat	69	29	49.025
Mart	77	31	58.482
Nisan	77	30	56.595
Mayıs	77	31	58.482
Haziran	77	30	56.595
Temmuz	67	31	50.887
Ağustos	58	31	44.051
Eylül	68	30	49.980
Ekim	85	31	64.586
Kasım	87	30	63.970
Aralık	87	31	66.074
Yıllık Toplam Süt Üretimi			660.500

Dönem içinde üretilen 660.500 litre sütün 644.000 litresi ulusal süt konseyi tarafından belirlenmiş fiyatlar baz alınarak satılmıştır.

Ayrıca dönem içerisinde doğan 56 buzağı ile dönem başında mevcut olan 5 Adet buzağuların beslenmesi için 17.048 litre süt buzağuların maliyetine verilmiştir.

Süt üretimi için yapılan giderlerin tamamı 13 No.lu esas üretim giderlerinde toplanmıştır. Süt üretimi için sarf edilen ilk madde ve malzemelerin verim payı için kullanılan kısım ilk madde ve malzeme gideri, yaşama payı için verilen yem malzemesi ise üretim gideri olarak kabul edilerek indirekt ilk madde ve malzeme olarak dikkate alınmıştır.

Süt üretimi için toplam katlanılan maliyet 597.043,83 lira olmuştur. Katlanılan maliyetlerin dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 37 Süt Üretim Maliyet Tablosu

Gider Çeşitleri	SÜT ÜRETİMİ MALİYET TUTARI
Dr. İlk Mad. Malz. G.	229.400,86
Dir. İşçilik	25.653,33
Direkt Giderler Toplamı	255.054,19
Endirekt Giderler	
End. İlk Mad. Malz. G.	124.122,39
Veterinerlik Hizmeti	5.550
Güvenlik Hizmeti	6.956
Suni Tohumlama	4.031,25
İlaç	8.880
İşletme Malzemesi	2.475
Elektrik ve Yakıt	1.860
Amortisman G.	43.901,48
Endirekt Giderler Toplamı	197.776,12
I. Dağıtım Toplamı	452.830,31
Yem Depolama	995,99
Yem Hazırlama	4.125
Sağım Hane	6.615,12
II. Dağıtım Toplamı	464.566,42
Finansman Giderleri	35.081,13
Sağmal İneklere Ait Amortisman	97.396,28
GENEL TOPLAM	597.043,83

Yukarıdaki verilere göre sütün birim maliyeti

13. No.lu Gider Merkezinden Toplanan Gider Tutarı	597.043,83
Üretilen Süt Miktarı	660.500
Üretilen Süt Birim Maliyeti	0,9039

Dönem içinde buzağılara verilen sütün miktarı ve maliyet dağılımı ise aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 38 Buzağılara Verilen Sütün Miktar ve Maliyetleri

Cinsi	Adedi			12 Haftada Tüketilen Süt Miktarı	Toplam Sarf Edilen Süt Miktarı	Sütün Birim Maliyeti	Buzağılara Verilen Sütün Tutarı	Dönem Sonunda Bulunduğu Çağa Ait Hesap Kodları		
Dişi										
Dönem Başı	3	Buzağı	X	289	Kg Süt	867	Kg	0,9039	783,68	258.22 Dana
Şubat Doğumları	9	Buzağı	X	289	Kg Süt	2.601	Kg	0,9039	2.351,04	258.22 Dana
Mart Doğumları	6	Buzağı	X	289	Kg Süt	1.734	Kg	0,9039	1.567,36	258.22 Dana
Eylül Doğumları	5	Buzağı	X	289	Kg Süt	1.445	Kg	0,9039	1.306,14	258.21 Buzağı (03-06 Aylık)
Ekim Doğumları	12	Buzağı	X	289	Kg Süt	3.468	Kg	0,9039	3.134,73	258.21 Buzağı (03-06 Aylık)
Kasım Doğumları	3	Buzağı	X	206	Kg Süt	618	Kg	0,9039	558,61	258.20 Buzağı Süt İçen
Toplam						10.733	Kg		9.701,56	
Erkek										
Dönem Başı	2	Buzağı	X	289	Kg Süt	578	Kg	0,9039	522,45	151.12 Dana
Şubat Doğumları	5	Buzağı	X	289	Kg Süt	1.445	Kg	0,9039	1.306,14	151.12 Dana
Mart Doğumları	2	Buzağı	X	289	Kg Süt	578	Kg	0,9039	522,45	151.12 Dana
Eylül Doğumları	5	Buzağı	X	289	Kg Süt	1.445	Kg	0,9039	1.306,14	151.11 Buzağı (03-06 Aylık)
Ekim Doğumları	5	Buzağı	X	289	Kg Süt	1.445	Kg	0,9039	1.306,14	151.11 Buzağı (03-06 Aylık)
Kasım Doğumları	4	Buzağı	X	206	Kg Süt	824	Kg	0,9039	744,81	151.10 Buzağı Süt İçen
Toplam						6.315	Kg		5708,13	
Genel Toplam						17.048	Kg		15.409,69	

Şirketin imal ettiği süte ait dönem başı envanter mevcutları, dönem içinde üretilen miktar maliyetleri, satışa hazır mamul toplamı, dönem sonu stok miktarı ve FIFO maliyet yöntemine göre bulunan dönem sonu stok değerleri ve satılan miktar ve maliyetleri aşağıdaki gibidir.

Süt	Miktar Kg	Tutar TL
Dönem Başı	2.500	2.100
Dönem İçinde Üretilen Ürün	660.500	597.043,83
Buzağılar İçin Sarf Edilen	17.048	15.409,69
Sarfa-Satışa Hazır Tutar	645.952	583.734,14
Satış	644.000	581.969,73
Dönem Sonu Stok	1.952	1.764,41

35	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	152	MAMULLER	597.043,80	
	152-13-01	Süt	597.043,80	
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		597.043,80
	151-13-01	Süt		597.043,80
		Süt Üretimi		
36	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM	5.708,12	
	151-10-01	Süt İçen Erkek Buzağı	744,81	
	151-11-01	Buzağı Erkek 03-06 Aylık	2.612,27	
	151-12-01	Dana Besi Hayvanı	2.351,04	
	258	YAPILMAKTA OLAN YAT.	9.701,56	
	258-20-01	Buzağı Süt İçen Dişi	558,61	
	258-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Dişi	4.440,86	
	258-22-01	Dana	4.702,09	
	152	MAMULLER		15.409,68
	152-13-01	Süt		15.409,68
		Buzağılara Verilen Süt Maliyeti		
37	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	620	SATILAN MAMULLER MALİYETİ	581.969,73	
	620-13-01	Süt Sat. Mamul. Maliyeti	581.969,73	
	152	MAMULLER		581.969,73
	152-13-01	Süt		581.969,73
		Satılan Süt Maliyeti		

Satılan Besi Hayvan Maliyetleri

Yaşlı hayvanların birim canlı ağırlık ortalamaları genç hayvanlara oranla daha fazla yem miktarı ile karşılanmaktadır. Yaşlı hayvanların besisinde günlük canlı ağırlık artışının 600 gr olması beklenmektedir.¹⁰⁵

Önceki dönemde üretim süreci tamamlanmış olan hayvanların maliyet değerini arttıran ana unsur olan ilk madde ve malzeme giderleri ilgili hayvanların maliyetlerine ilave edilmiştir.

İşletmenin dönem başında 152- Mamuller Hesabında mevcut olan 10 adet Tosun ve 17 Adet dana için satış gününe kadar 14.635,29 liralık ilk madde ve malzeme sarf etmiştir.

Sarf edilen ilk madde ve malzeme tutarı satışa konu olan besi hayvanlarının besi günü ve yem rasyoları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
152	MAMULLER	14.635,29	
152-12-01	Besi Hayvanı (Dana)	8.107,30	
152-12-02	Besi Hayvanı (Tosun)	6.527,99	
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		14.635,29
151-12-01	Dana Besi Hayvanı		14.635,29
	Dönem İçinde Satılan Dana ve Tosunların Yem Maliyeti		

Besi Hayvanları	Miktar	Tutar
Dönem Başı	27	175.500
Dönem İçi Üretim Maliyeti	-	14.635,29
Satışa Hazır Mamul Maliyeti	27	190.135,25
Satış	27	190.135,29
Dönem Sonu Stok	-	-

¹⁰⁵ Ergün, N., (2012), "Besicilik", Bilal Ofset, Denizli, 6. Baskı, s.41-43

39	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	620	SATILAN MAMULLER MALİYETİ	190.135,29	
	620-12-01	Besilik Dana Maliyeti	118.607,30	
	620-12-02	Besilik Tosun Maliyeti	71.527,99	
	152	MAMULLER		190.135,29
	152-12-01	Besi Hayvanı (Dana)		118.607,30
	152-12-02	Besi Hayvanı (Tosun)		71.527,99
		Satılan 10 Tosun - 17 Dana Maliyeti		

5.2.13. Besi ve Yatırım Dönemi Devam Eden Canlı Varlıklar

-Yatırım Süresi Devam Eden Canlı Varlıklar

Dönem sonunda yatırım süreci devam eden buzağı, buzağı (03-06 aylık), dana ve ham düvelerin maliyetleri çağ değişimleri de göz önünde bulundurularak ilgili gider yerlerinde toplanmış olup, dönem sonu bakiyeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 39 Yatırım Süresi Devam Eden Canlı Varlıkların Dönem Sonu Değeri

Hesap Grubu	Dönem Başı	Dönem İçinde Çağ Değişimi		Dönem İçinde Yapılan Ortak Harcama	Dönem Sonu
		(+)	(-)		
258.20 Buzağı (Süt İçen Dişi)	4.500,00		-4.500,00	13.135,82	13.135,82
258.21 Buzağı (3-6 Aylık Dişi)	7.000,00	4.500,00	-7.000,00	46.815,70	51.315,70
258.22 Dişi Dana	17.500,00	7.000,00	-17.500,00	59.091,65	66.091,65
258.23 Ham Düve	37.500,00	17.500,00	-37.500,00	29.381,73	46.881,73

-Besi süreci devam eden canlı varlıklar

İşletmede dönem sonunda 14 adet dana mevcut olup, satışa hazır hale geldikleri için 152 Mamuller Hesabına alınması gerekmektedir. 152.12 Esas Üretim Gider Merkezinde toplanan maliyetler ve danaların buzağı dönemlerinde içmiş oldukları sütün maliyeti ile birlikte 57.387,39 lira olarak aktifleştirilmiştir.

40	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	152	MAMULLER	57.387,39	
	152-12-01	Besi Hayvanı (Dana)	57.387,39	
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		57.387,39
	151-12-01	Dana Besi Hayvanı		57.387,39
		14 Adet Dananın Aktifleştirilmesi		

Ayrıca işletmede dönem sonunda yarı mamul niteliğinde 4 adet süt için ve 10 adet (03-06 aylık) buzağı besi süreci devam etmekte olup yılsonu bakiyeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. 40 Besi Süresi Devam Eden Canlı Varlıkların Dönem Sonu Değerleri

Gider Çeşitleri	Erkek Süt İçen	Erkek 3-6 Aylık
	10	11
Dr. İlk Mad. Malz. G.	67,17	1.457,44
Dir. İşçilik	1.386,67	2.080,00
Dir. Giderler Top.	1.453,84	3.537,44
Endirekt Giderler		
Veterinerlik Hizmeti	300,00	450,00
Doğum Bedeli	1.200,00	3.000,00
Emsal Bedeli	6.000,00	15.000,00
Güvenlik Hizmeti	376,00	564,00
İlaç	480,00	720,00
İşletme Malzemesi	90,00	90,00
Elektrik ve Yakıt	75,00	75,00
Amortisman G.	536,72	662,04
Endir. Gid. Top.	9.057,72	20.561,04
I. Dağıtım Toplamı	10.511,56	24.098,48
Yem Depolama	53,84	80,76
Yem Hazırlama	222,97	334,46
II. Dağıtım Toplamı	10.788,37	24.513,70
Finansman Giderleri	341,94	723,39
Buzağılara verilen sütün maliyeti	744,81	2612,27
GENEL TOPLAM	11.875,12	27.849,36

5.2.14. Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları (-)

Doğumuna iki ay kalan inekler sağım işlemlerine son verilerek kuruya çıkarılır. İneklerin kuruda geçirdikleri sürede onlardan faydalanılmadıkları için yüklenilen giderler sütün maliyetine ilave edilemez.

İşletmede 14 No.lu esas üretim giderlerinde takip edilen kurudaki ineklere ait maliyet 11.608,18 lira olmuştur. Çalışmadıkları döneme isabet eden bu maliyet tutarı 680- Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları hesabına alınmıştır.

41	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	680	ÇALIŞ. KISIM GİD. VE ZARAR.	11.608,18	
	680-01-01	Çalış. Kısım Gid. Ve Zarar.	11.608,18	
	151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		11.608,18
	151-14-01	Kurudaki İnek		11.608,18
		Dönem Sonu Hesap Virmanı		

5.2.15. Dönem Sonu İşlemlerine Ait Yevmiye ve Defteri Kebir Kayıtları

42	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	711	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD. YAN.	356.124,09	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	67,17	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	1.457,44	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	25.188,11	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	229.400,86	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	6.808,50	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	50,78	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	2.442,50	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	12.987,25	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	12.901,84	
	711-01-01	Direkt İlk Mad. Ve Malz. Gid. Yan.	64.819,64	
	721	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	56.160	
	721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.	1.386,67	
	721-01-01	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	2.080	
	721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.	5.546,66	

721-01-01	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	25.653,33
721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.	1.386,67
721-01-01	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	2.773,33
721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.	3.466,67
721-01-01	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	4.506,67
721-01-01	Direkt İşçilik Gid. Yan.	5.546,67
721-01-01	DİREKT İŞÇİLİK GİD. YAN.	3.813,33
731	GENEL ÜRETİM GİD. YAN.	460.861,67
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	9.057,72
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	20.561,04
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	22.737,38
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	295.172,40
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	2.308,80
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	8.664,36
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	34.567,69
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	33.730,98
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	7.785,97
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	8.449,41
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	2.180,40
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	9.030,40
731-01-01	Genel Üretim Gid. Yan.	6.615,12
761	PAZ.SATIS VE DAĞ. YAN.	18.080
761-01-01	Paz.Satis Ve Dağ. Yan.	18.080
771	GENEL YÖNETİM GİD.	2.840
771-01-01	Genel Yönetim Gid. Yan.	2.840
781	FİNANSMAN GİD. YAN.	64.901,50
781-01-01	Finansman Gid. Yan.	64.901,50
710	DİREKT İLK MAD. VE MALZ. GİD.	356.124,09
710-10-01	Buzağı Süt İçen Direkt İlk Mad. Ve Malz.	67,17
710-11-01	Buzağı 3-6 Aylık Direkt İlk Mad. Ve Malz.	1.457,44
710-12-01	Dana Tosun Direkt İlk Mad. Ve Malz.	25.188,11
710-13-01	Sağmal İnek Direkt İlk Mad. Ve Malz.	229.400,86
710-14-01	Kurudaki İnek Direkt İlk Mad. Ve Malz.	6.808,50
710-20-01	Buzağı Süt İçen Direkt İlk Mad. Ve Malz.	50,78
710-21-01	Buzağı 3-6 Aylık Direkt İlk Mad. Ve Malz.	2.442,50
710-22-01	Dana Direkt İlk Mad. Ve Malz.	12.987,25
710-23-01	Ham Düve Direkt İlk Mad. Ve Malz.	12.901,84

710-24-01	Gebe Düve Direkt İlk Mad. Ve Malz.	64.819,64
720	DİREKT İŞÇİLİK GİD.	56.160
720-10-02	Buzağı Süt İçen İşçilik Gid.	1.386,67
720-11-02	Buzağı 03-06 Aylık İşçilik Gid.	2.080
720-12-02	Dana - Tosun İşçilik Gid.	5.546,66
720-13-02	Sağmal İnek İşçilik Gid.	25.653,33
720-14-02	KURU İnek Aylık I İşçilik Gid.	1.386,67
720-20-02	Buzağı Süt İçen İşçilik Gid.	2.773,33
720-21-02	Buzağı 03-06 Aylık İşçilik Gid.	3.466,67
720-22-02	Dana İşçilik Gid.	4.506,67
720-23-02	Ham Düve İşçilik Gid.	5.546,67
720-24-02	Gebe Düve İşçilik Gid.	3.813,33
730	GENEL ÜRETİM GİD.	460.861,67
730-10-02	Buzağı Süt İçen Veterinerlik Hiz.	1.500
730-10-03	Buzağı Süt İçen Güvenlik Hiz.	376
730-10-05	Buzağı Süt İçen İlaçlama Gid.	480
730-10-06	Buzağı Süt İçen İşletme Gid.	90
730-10-07	Buzağı Süt İçen Elektrik Gid.	75
730-10-10	Süt İçen Erkek Buzağı E	6.000
730-10-11	Süt İçen Buzağı Amort. Gid.	536,72
730-11-02	Buzağı 03-06 Aylık Veterinerlik Hiz.	3.450
730-11-03	Buzağı 03-06 Aylık GUYE	564
730-11-05	Buzağı 03-06 Aylık İlaçlama Gid.	720
730-11-06	Buzağı 03-06 Aylık İşletme Gid.	90
730-11-07	Buzağı 03-06 Aylık Elektrik Gid.	75
730-11-10	Buzağı 03-06 Aylık EMSA	15.000
730-11-11	Buzağı 03-06 Aylık Amort. Gid.	662,04
730-12-02	Dana Tosun Veterinerlik Hiz.	3.300
730-12-03	Dana Tosun Güvenlik Hiz.	1.504
730-12-05	Dana Tosun İlaçlama Gid.	1.920
730-12-06	Dana Tosun İşletme Gid.	900
730-12-07	Dana Tosun Elektrik Gid.	750
730-12-10	Dana Tosun Emsal Bed.	10.500
730-12-11	Dana Tosun Amort. Gid.	3.863,38
730-13-02	Sağmal İnek Veterinerlik Hiz.	5.550
730-13-03	Sağmal İnek Güvenlik Hiz.	6.956
730-13-04	Sağmal İnek Tohumlama Gid.	4.031,25
730-13-05	Sağmal İnek İlaçlama Gid.	8.880

730-13-06	Sağmal İnek İşletme Gid.	126.597,39
730-13-07	Sağmal İnek Elektrik Gid.	1.860
730-13-11	Sağmal İnek Amort. Gid.	141.297,76
730-14-02	Kurudaki İnek Veterinerlik Hiz.	300
730-14-03	Kurudaki İnek Güvenlik Hiz.	376
730-14-05	Kurudaki İnek İlaçlama Gid.	480
730-14-06	Kurudaki İnek İşletme Gid.	180
730-14-07	Kurudaki İnek Elektrik Gid.	150
730-14-11	Kurudaki İnek Amort. Gid.	822,8
730-20-02	Buzağı Süt İçen Veterinerlik Hiz.	1.500
730-20-03	Buzağı Süt İçen Güvenlik Hiz.	752
730-20-05	Buzağı Süt İçen İlaçlama Gid.	960
730-20-06	Buzağı Süt İçen İşletme Gid.	90
730-20-07	Buzağı Süt İçen Elektrik Gid.	75
730-20-10	Süt İçen Dişi Buzağı Emsal Bed.	4.500
730-20-11	Süt İçen Dişi Buzağı Amort. Gid.	787,36
730-21-02	Buzağı 03-06 Aylık Veterinerlik Hiz.	5.850
730-21-03	Buzağı 03-06 Aylık Güvenlik Hiz.	940
730-21-05	Buzağı 03-06 Aylık İlaçlama Gid.	1.200
730-21-06	Buzağı 03-06 Aylık İşletme Gid.	90
730-21-07	Buzağı 03-06 Aylık Elektrik Gid.	75
730-21-10	Buzağı 03-06 Aylık Dişi Emsal Bed.	25.500
730-21-11	Buzağı 03-06 Aylık Dişi Amort. Gid.	912,69
730-22-02	Dana Veterinerlik Hiz.	5.475
730-22-03	Dana Güvenlik Hiz.	1.222
730-22-05	Dana İlaçlama Gid.	1.560
730-22-06	Dana İşletme Gid.	450
730-22-07	Dana Elektrik Gid.	279
730-22-10	Dana Emsal Bed.	22.500
730-22-11	Dana Amort. Gid.	2.244,98
730-23-02	Ham Düve Veterinerlik Hiz.	1.200
730-23-03	Ham Düve Güvenlik Hiz.	1.504
730-23-05	Ham Düve İlaçlama Gid.	1.920
730-23-06	Ham Düve İşletme Gid.	450
730-23-07	Ham Düve Elektrik Gid.	279
730-23-11	Ham Düve Amort. Gid.	2.432,97
730-24-02	Gebe Düve Veterinerlik Hiz.	825
730-24-03	Gebe Düve Güvenlik Hiz.	1.034

730-24-04	Gebe Düve Tohumlama Gid.	2.418,75
730-24-05	Gebe Düve İlaçlama Gid.	1.320
730-24-06	Gebe Düve İşletme Gid.	450
730-24-07	Gebe Düve Elektrik Gid.	282
730-24-11	Gebe Düve Amort. Gid.	2.119,66
730-30-06	Yem Depolama İşletme Gid.	450
730-30-07	Yem ve Depolama Elektrik Gid.	300
730-30-11	Yem ve Depolama Amort. Gid.	1.430,40
730-31-06	Yem Hazır lama İşletme Gid.	450
730-31-07	Yem Hazırlama Elektrik Gid.	600
730-31-11	Yem Hazırlama Amort. Gid.	7.980,40
730-32-06	Sağım Hane İşletme Gid.	1.260
730-32-07	Sağım Hane Elektrik Gid.	1.350
730-32-11	Sağım Hane Amort. Gid.	4.005,12
760	PAZ. SATIŞ VE DAĞ.	18.080
760-60-07	Elektrik Gid.	150
760-60-08	Satış Gid.	7.380
760-60-11	Amort. Gid.	10.550
770	GENEL YÖNETİM GİD.	2.840
770-70-07	Elektrik Gid.	150
770-70-11	Amort. Gid.	2.690
780	FİNANSMAN GİD.	64.901,50
780-01-01	Vade Farkı Gid.	12.151,50
780-01-02	Kredi Faiz Gid.	52.750

Dönem Sonu Kapanış Kaydı

43	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	631	PAZ. SATIŞ DAĞ. GİD.	18.080	
	631-01-01	Paz. Satış Dağ. Gid.	18.080	
	632	GENEL YÖNETİM GİD.	2.840	
	632-01-01	Genel Yönetim Gid.	2.840	
	660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİD.	12.151,50	
	660-01-01	Kısa Vadeli Borçlanma Gid.	12.151,50	
	761	PAZ. SATIŞ DAĞ. GİD. YAN.		18.080
	761-01-01	Paz. Satış Dağ. Gid. Yan.		18.080
	771	GENEL YÖNETİM GİD. YAN.		2.840
	771-01-01	Genel Yönetim Gid. Yan.		2.840

	781	FİNANSMAN GİD. YAN.		12.151,50
	781-01-01	Finansman Gid. Yan.		12.151,50
		Dönem Sonu Yansıtma Hesapları Virmanı		
44	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	600	YURT İÇİ SATIŞLAR	1.111.600	
	600.12.01	Besi Hayvanı Satış Geliri	371.000	
	600-13-01	Süt Satış Geliri	740.600	
	602	DİĞER GELİRLER	18.000	
	602-01-01	Gübre Satış Geliri	18.000	
	649	DİĞ. O.GELİR VE KARLAR	162.075	
	649-10-01	Buzağı Süt İçen Erkek Buzağı	31.500	
	649-11-01	Buzağı Süt İçen Dişi Buzağı	52.500	
	649-13-01	Sağmal İnek Teşvik Primi	19.575	
	649-13-02	Süt Teşvik Primi	58.500	
	690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI	816.784,70	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	118.607,30	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	71.527,99	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	581.969,73	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	18.080	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	2.840	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	12.151,50	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	11.608,18	
	620	SATILAN MAMULLER MALİYETİ		772.105,02
	620-12-01	Besilik Dana Maliyeti		118.607,30
	620-12-02	Besilik Tosun Maliyeti		71.527,99
	620-13-01	Süt Satılan Mamul Maliyeti		581.969,73
	631	PAZ. SATIŞ DAĞ.		18.080
	631-01-01	Paz. Satış Dağ.		18.080
	632	GENEL YÖNETİM GİD.		2.840
	632-01-01	Genel Yönetim Gid.		2.840
	660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİD.		12.151,50
	660-01-01	Kısa Vadeli Borçlanma Gid.		12.151,50
	680	ÇALIŞ. KISIM GİD. VE ZARAR.		11.608,18
	680-01-01	Çalış. Kısm Gid. Ve Zarar.		11.608,18
	690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI		1.291.675
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		371.000

	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		740.600
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		18.000
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		31.500
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		52.500
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		19.575
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı		58.500
		Dönem Sonu Kapanış Kaydı		
45	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	690	DÖNEM KARI VEYA ZARARI	474.890,30	
	690-01-01	Dönem Karı Veya Zararı	474.890,30	
	691	D.KARI VERGİ VE DİĞ. YAS. YÜK. KAR.		94.978,06
	691-01-01	D.Karı Vergi Ve Diğ. Yas. Yük. Kar.		94.978,06
	692	DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		379.912,24
	692-01-01	Dönem Net Karı Veya Zararı		379.912,24
		Dönem Net Karı Veya Zararı		
46	Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
	691	D.KARI VERGİ VE DİĞ. YAS. YÜK. KAR.	94.978,06	
	691-01-01	D.Karı Vergi Ve Diğ. Yas. Yük. Kar.	94.978,06	
	692	DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	379.912,24	
	692-01-01	Dönem Net Karı Veya Zararı	379.912,24	
	370	D.KARI VERGİ VE YAS. YÜK. KAR.		94.978,06
	370-01-01	D.Karı Vergi Ve Yas. Yük. Kar.		94.978,06
	590	DÖNEM NET KARI		379.912,24
	590-01-01	Dönem Net Karı		379.912,24
		Dönem Sonu Kapanış Kaydı		

102 BANKALAR			150 İLK MADDE MALZEME			151- YARI MAMUL. - ÜRETİM		
1	373.020	2.250 6	1	177.850	480.246,48 9	1	11.750	11.608,18 41
2	371.000	619.726,50 8	5	607.575		27	11.750	11.750 27
3	75.000	56.160 10	6	2.250		31	605.544,77	597.043,80 35
19	740.600	12.150 11		787.675	480.246,48	34	97.396,28	14.635,29 38
22	19.575	16.800 12				36	5.708,12	57.387,39 40
23	58.500	15.228 13					732.149,17	692.424,66
24	18.000	6.450 14						
		19.440 15						
		7.425 16						
		6.450 17						
		7.380 18						
		246.450 20						
	1.655.695	1.015.909,50						
152 MAMULLER			250- ARAZİ VE ARSALAR			251- YER AL.VE YER ÜS. DÜZEN.		
1	177.600	15.409,68 36	1	150.000		1	57.000	
35	597.043,80	581.969,73 37						
38	14.635,29	190.135,29 39						
40	57.387,39							
	846.666,48	787.514,70						
252 BİNALAR			253 TES. MAK. VE CİHAZLAR			255 DEMİRBAŞLAR		
1	434.000		1	267.250		1	26.750	
256 DİĞ. MAD. DUR.VARLIKLAR			257 BİR. AMORTİSMANLAR			258 YAP. OLAN YATIRIMLAR		
1	351.250	25.000 3	3	25.000	405.380 1	1	105.500	66.500 26
32	160.731,38				84.940 30	26	66.500	160.731,38 32
	511.981,38	25.000			97.396,28 33	31	222.954,71	
				25.000	587.716,28	35	9.701,56	
							404.656,27	227.231,38
300 BANKA KREDİLERİ			320 SATICILAR			370 DÖN. KARI VER. VE DİĞ. YAS.YÜK.KARŞ		
20	225.000	225.000 1	8	619.726,50	607.575 5			94.978,06 46
	225.000	225.000			12.151,50 7			
				619.726,50	619.726,50			

381 GİDER TAHAKKUKLARI			400 BANKA KREDİLERİ			481 GİDER TAHAKKUKLARI		
20	21.450	21.450 1		750.000 1			52.750 21	
	<u>21.450</u>	<u>21.450</u>						
500 SERMAYE			549 ÖZEL FONLAR			580 GEÇMİŞ YILLAR ZARARLARI		
		1.000.000 1		75.000 4	1	269.860		
590 DÖNEM NET KARI			600 YURT İÇİ SATIŞLAR			602 DİĞER GELİRLER		
		379.912,24 46	44	1.111.600	371.000 2	44	18.000	18.000 24
					740.600 19		<u>18.000</u>	<u>18.000</u>
				<u>1.111,600</u>	<u>1.111.600</u>			
620 SATILAN MAMUL MALİYETİ			631 PAZ. SAT. DAĞ. GİDER			632 GENEL YÖNETİM GİD		
37	581.969,73	772.105,02 44	43	18.080	18.080 44	43	2.840	2.840 44
39	190.135,29			<u>18.080</u>	<u>18.080</u>		<u>2.840</u>	<u>2.840</u>
	<u>772.105,02</u>	<u>772.105,02</u>						
649 DİĞ.OLA. GEL. KAR			660 KISA VADELİ BORÇ. GİD.			679 DİĞ. OL.DIŞI GEL KAR		
44	162.075	19.575 22	43	12.151,50	12.151,50 44	4	75.000	75.000 3
		58.500 23		<u>12.151,50</u>	<u>12.151,50</u>		<u>75.000</u>	<u>75.000</u>
		84.000 25						
	<u>162.075</u>	<u>162.075</u>						
680 ÇALIŞ. KIS. GİDER VE ZAR.			690 DÖNEM KARI VE ZARARI			691 DNM KARI VER. VE YAS YÜK KRŞ		
41	11.608,18	11.608,18 44	44	816.784,70	1.291.675 44	46	94.978,06	94.978,06 45
	<u>11.608,18</u>	<u>11.608,18</u>	45	474.890,30			<u>94.978,06</u>	<u>94.978,06</u>
				<u>1.291.675</u>	<u>1.291.675</u>			
692 DÖNEM NET KARI			710 DİR. İLK MAD MALZ. GİD.			711 DRKT. İLK MAD MLZ YNS		
46	379.912,24	379.912,24 45	9	356.124,09	51.459,72 28	42	356.124,09	356.124,09 31
	<u>379.912,24</u>	<u>379.912,24</u>	28	51.459,72	356.124,09 42		<u>356.124,09</u>	<u>356.124,09</u>
				<u>407.583,81</u>	<u>407.583,81</u>			

Kesin Mizan

Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak	T. Borç	T. Alacak
102	BANKALAR	1.655.695	1.015.909,50	639.785,50	0
150	ILK MADDE VE MALZEME	787.675	480.246,48	307.428,52	0
151	YARI MAMULLER - URETİM	732.149,17	692.424,69	39.724,48	0
152	MAMULLER	846.666,51	787.514,70	59.151,81	0
250	ARAZI VE ARSALAR	150.000	0	150.000	0
251	YERALTI VE YERUSTU DÜZENLERİ	57.000	0	57.000	0
252	BİNALAR	434.000	0	434.000	0
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZLAR	267.250	0	267.250	0
255	DEMİRBASLAR	26.750	0	26.750	0
256	DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR	511.981,38	25.000	486.981,38	0
257	BİRİKMİS AMORTİSMANLAR	25.000	587.716,28	0	562.716,28
258	YAPILMAKTA OLAN YATIRIMLAR	404.656,27	227.231,38	177.424,89	0
300	BANKA KREDİLERİ	225.000	225.000	0	0
320	SATICILAR	619.726,50	619.726,50	0	0
370	DON.KARI VER.VE DİG.YAS.YUK.K.	0	94.978,06	0	94.978,06
381	GİDER TAHAKKUKLARI	21.450	21.450	0	0
400	BANKA KREDİLERİ	0	750.000	0	750.000
481	GİDER TAHAKKUKLARI	0	52.750	0	52.750
500	SERMAYE	0	1.000.000	0	1.000.000
549	OZEL FONLAR	0	75.000	0	75.000
580	GEÇMİS YILLAR ZARARLARI	269.860	0	269.860	0
590	DONEM NET KARI	0	379.912,24	0	379.912,24
600	YURTICI SATIŞLARI	1.111.600	1.111.600	0	0
602	DİĞER GELİRLER	18.000	18.000	0	0
620	SATILAN MAMULLER MALİYETİ	772.105,02	772.105,02	0	0
631	PAZARLAMA SATIŞ DAĞITIM GİDER.	18.080	18.080	0	0
632	GENEL YÖNETİM GİDERLERİ	2.840	2.840	0	0
649	DİĞ. O.GELİR VE KARLAR	162.075	162.075	0	0
660	KISA VADELİ BORÇLANMA GİDERLER	12.151,50	12.151,50	0	0
679	DİĞER OLAGANDISI GELİR VE KARL	75.000	75.000	0	0
680	CALISMA YAN KISIM GİDER VE ZAR.	11.608,18	11.608,18	0	0
690	DONEM KARI VEYA ZARARI	1.291.675	1.291.675	0	0
691	DONEM KARI VERGİ YUK.KARŞILIGI	94.978,06	94.978,06	0	0
692	DONEM NET KARI VEYA ZARARI	379.912,24	379.912,24	0	0
710	DİREKT İLK MADDE VE MAL.GİDERL	407.583,81	407.583,81	0	0
711	DİREKT İLK MAD.VE MAL.YAN.FARK	356.124,09	356.124,09	0	0
720	DİREKT İSCİLİK GİDERLERİ	56.160	56.160	0	0
721	DİREKT İSCI.GİDERLERİ YANSITMA	56.160	56.160	0	0
730	GENEL ÜRETİM GİDERLERİ	551.480,42	551.480,42	0	0

731	GENEL ÜRETİM GİDER. YANSITMA	460.861,67	460.861,67	0	0
760	PAZARLAMA SATIS VE DAGITIM GID	18.080	18.080	0	0
761	PAZ.SATIS VE DAGITIM YANSITMA	18.080	18.080	0	0
770	GENEL YONETIM GIDERLERI	2.840	2.840	0	0
771	GENEL YONETIM GID.YANSITMA HES	2.840	2.840	0	0
780	FINANSMAN GIDERLERI	64.901,50	64.901,50	0	0
781	FINANSMAN GIDERLERI YANSITMA HESABI	64.901,50	64.901,50	0	0
		13.044.898	13.044.898	2.915.357	2.915.357

Tablo 5. 41 Sis Tarım ve Hayvancılık A.Ş.'ne ait Kapanış Bilançosu

Dönen Varlıklar	1.046.090,31
Bankalar	639.785,50
İlk Madde Ve Malzeme	307.428,52
Yarı Mamuller	39.724,51
Mamuller	59.151,78
Duran Varlıklar	1.036.689,99
Arazi ve Arsalar	150.000
Yer Altı ve Yer Üstü Düzenleri	57.000
Binalar	434.000
Tesis Makine ve Cihazlar	267.250
Demirbaşlar	26.750
Diğer Maddi Duran Varlıklar	486.981,38
Birikmiş Amortismanlar (-)	-562.716,28
Yapılmakta Olan Yatırımlar	177.424,89
VARLIKLAR	2.082.780,30
Kısa Vadeli Yükümlülükler	94.978,06
Dönem Karı Ve Diğer Yasal Yük. Karşılığı	94.978,06
Uzun Vadeli Yükümlülükler	802.750
Banka Kredileri	750.000
Gider Tahakkukları	52.750
Öz Kaynaklar	1.185.052,24
Ödenmiş Sermaye	1.000.000
Özel Fonlar	75.000
Geçmiş Yıllar Zararları	-269.860
Dönem Net Karı	379.912,24
KAYNAKLAR	2.082.780,30

Tablo 5. 42 Sis Tarım ve Hayvancılık A.Ş.'ne ait Gelir Tablosu

A- BRÜT SATIŞLAR		1.129.600,00
1-Yurtiçi Satışlar	1.111.600,00	
2-Diğer Gelirler	18.000,00	
B-NET SATIŞLAR		1.129.600,00
C-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)		772.105,02
1-Satılan Mamuller Maliyeti (-)	772.105,02	
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI		357.494,98
D-FAALİYET GİDERLERİ (-)		20.920,00
1-Pazarlama,Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	18.080,00	
2-Genel Yönetim Giderleri (-)	2.840,00	
FAALİYET KARI VEYA ZARARI		336.574,98
E- DİĞER FAALİYET OLAĞAN GELİR VE KARLAR		162.075,00
1-Diğer Olağan Gelir ve Karlar	162.075,00	
F-FİNANSMAN GİDERLERİ		12.151,50
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)	12.151,50	
OLAĞAN KAR VEYA ZARAR		486.498,48
G-OLAĞAN DIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)		11.608,18
1-Çalışmayan Kısım Gider ve Zararları	11.608,18	
DÖNEM KARI VEYA ZARARI		474.890,30
J-DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)		94.978,06
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI		379.912,24

Kapanış Kaydı

Hesap Kodu	Hesap Adı	Borç	Alacak
257	BİRİKMİŞ AMORTİSMAN.	562.716,28	
370	D.KARI VERGİ VE YAS. YÜK. KAR.	94.978,06	
400	BANKA KREDİLERİ	750.000	
481	GİDER TAHAKKUK.	52.750	
500	SERMAYE	1.000.000	
549	ÖZEL FONLAR	75.000	
590	DÖNEM NET KARI	379.912,24	
102	BANKALAR		639.785,50
150	İLK MADDE VE MALZ.		307.428,52
151	YARI MAMULLER - ÜRETİM		39.724,48
152	MAMULLER		59.151,81
250	ARAZİ VE ARSALAR		150.000
251	YER ALTI VE YERÜSTÜ DÜZEN.		57.000
252	BİNALAR		434.000
253	TESİS MAKİNE VE CİHAZ.		267.250
255	DEMİRBAŞLAR		26.750
256	DİĞ. MADDİ DURAN VARLIK.		486.981,38
258	YAPILMAKTA OLAN YAT.		177.424,89
580	GEÇMİŞ YILLAR ZARAR.		269.860

Kapanış Kaydı

BÖLÜM 6. SONUÇ

Zirai faaliyetlerin büyük bir kısmı kırsal kesimlerde aileler tarafından yürütülmekte iken, “5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’nda “ yapılan değişiklik ile tarım arazilerinin mirasçılar arasında paylaşımı durdurulmuş ve bugüne kadar parçalanmış olan tarım arazilerinin tekrar ekonomiye kazandırılması hedeflendirilmiştir. Yapılan bu değişiklik nedeniyle ülkemizde tarım ve hayvancılık alanında bölünmeler durdurulmuş ve tarım arazilerinin birleştirilmesi yönünde adım atılmıştır. Diğer taraftan devlet teşvikleri ile hızla gelişmeye başlayan tarım ve hayvancılık işletmelerinde maliyet sisteminin oluşturulması önem kazanmıştır.

Ülkemizde büyükbaş hayvancılık işletmeleri besi, süt, damızlık yavru üretimi ve kombine işletmeler olmak üzere dört ayrı kategoride faaliyet göstermektedir.

Besi işletmeleri; kasaplık hayvanların vücutlarındaki et miktarların ve kalitesinin arttırmak ve daha fazla verim elde edilmesini sağlamak amaçlı besleyip yetiştiren işletmelerdir. Besi işletmelerinde maliyet hesaplama yöntemi olarak sipariş maliyet yöntemi kullanılarak beslenen her bir hayvandan elde edilen kar miktarları hesaplanabilmektedir.

Süt üretimi yapan işletmeler de ise üretimin tamamı dişi hayvanlar sayesinde yapılmaktadır. İşletme için demirbaş niteliğinde olan sağmal inekler için katlanılan maliyetin tamamı sütün maliyeti niteliğinde olup, safha maliyet sistemi ile birim maliyete ulaşılmaktadır.

Süt üretimi yapan işletmeler açısından diğer önemli bir konu ise yeni doğan buzağular ve henüz sağmal duruma gelmemiş olan canlı varlıkların değerlemesidir.

V.U.K’nun 283. maddesine göre henüz sağmal duruma gelmemiş olan canlı varlıklar için yapılan giderler ürün vermeye başlayana kadar 258- Yapılmakta Olan Yatırımlar hesabında toplanarak düvelerin ilk doğumlarından sonra inek olarak aktifleştirilmelidir.

Diğer önemli bir husus ise yeni doğan buzağuların aktife alınmasıdır.

V.U.K’un 277. maddesinde zirai işletmelere dahil hayvanların maliyet bedeli ile değerlendirileceği, maliyet bedelinin tespiti mümkün olmayan hallerde ise maliyet bedeli

yerine emsal bedelinin uygulanacağı açıkça belirtilmiş olup, 262. maddesinde ise maliyet bedelinin iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi ve yahut değerinin arttırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilimüm giderlerin maliyet bedelini oluşturduğu açıklanmıştır. İşletmede doğan buzağuların maliyet bedeliyle değerlendirilmesine imkan olmaması nedeniyle emsal bedel esas alınmalıdır.

Bu konuda buzağular iz bedeliyle aktifleştirilmesi veya süt üretim maliyetinden indirilmesi yönünde görüşlerde yer almaktadır. Ancak iki görüşünde uygulanması mümkün değildir.

Sağmal inekler için yapılan harcamaların tamamı süt üretim maliyetini oluşturmaktadır. İneklere verilen yem miktarı bile yaşam ve verim payı olarak hesaplanarak verilmektedir. Sağmal ineklerin ya da düvelerin hamile oldukları dönemde ilave hiçbir maliyete de katlanılmamaktadır ve doğumla birlikte düve yada inekte bir değer düşüklüğü söz konusu değildir. Aksine doğum ile birlikte süt üretmeye başlamakta ve ineğin değeri de artmaktadır.

Diğer taraftan buzağuların iz bedeliyle muhasebeleştirilmesi kanun hükmüne ve gerçeklere aykırıdır. Buzağular ortalama 40 kg ağırlığında dünyaya gelmektedir. Karkas et fiyatları ile dikkate alındığında bir piyasa değeri oluşmaktadır. İşletme için yeni doğan buzağular bedelsiz elde edilen aktif bir değerdir. Bu nedenle tespit edilen emsal bedeller işletme açısından bir gelir unsuru olmaktadır.

Hayvancılık işletmelerinde yatırım amaçlı ve besi amaçlı elde bulundurulmuş canlı varlıkların besi ve yatırım sürecinin uzun olması, canlı varlıklardaki çağ değişimleri konusunu gündeme getirmektedir. Hayvanların gelişimi nedeniyle katlanılan maliyetler çağlar itibarıyla farklılık göstermektedir. Canlı varlıkların birim maliyetini, stok değerlerini yatırım maliyetlerini giderlerini kontrolünü sağlayabilmek için çağ değiştiren hayvanların gider yerlerinin değişimi ve maliyet merkezlerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak canlı varlıkların, doğumdan büyüme ve yaşlanmaya bağlı olarak değerini etkileyen değişimler de TDHP çerçevesinde ve V.U.K. değerlendirme hükümleri göz önünde bulundurularak kayıt altına alınmalıdır.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- Altuğ, O.: (2001), “*Maliyet Muhasebesi*”, Türkmen Kitapevi, İstanbul,
- Akdoğan, N.: (2000), ” *Maliyet Muhasebesi Uygulamaları* ” , Gazi Kitap Evi, Ankara, 5. Baskı,
- Akşit, B.: (1996), “*Maliyet Muhasebesi*”, Der Yayınları,
- Atamanalp, M.C., Karcıoğlu, R., Orhan, S.: (2000), “*Maliyet Muhasebesi*” , Erzurum: Aktif Yayınları,
- Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2013), 1.Cilt,
- Bıyık, R., Kıratlı, A.: (2010), “*Giderler Ve İndirimler*”, Cem Web Ofset San. Tic. Ltd.Şti., Ankara, Güncellenmiş 6. Baskı,
- Çaldağ, Y.: (2008), “*Maliyet-Yönetim Muhasebesi Uygulamaları*”, Gazi Kitapevi , Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 7.Baskı,
- Çetin B., Tipi T.: (2011), “*Tarım Muhasebesi*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Geliştirilmiş 2. Baskı,
- Ergün, N.: (2012), “*Besicilik*”, Bilal Ofset, Denizli, 6. Baskı,
- Ergün, N.: (2013), “*Rasyon Hazırlama Tekniği Ve Hayvan Besleme*” , Bilal Ofset, Denizli,
- Ergün, N.: (2012), ” *Süt İnekçiliği Ve Yem Rasyonu Hazırlama*” , Bilal Ofset, Denizli, 5. Baskı,
- Ege, H.: (2011), “*Tarım Sektörünün Ekonomideki Yeri Ve Önemi*” , Tarımsal Ekonomi Ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları,
- Gökgöz, A.: (2013), “*Tarımsal Faaliyet Muhasebesi*” , Ekin Yayınevi, Bursa,
- Gündüz, N.K., Perçin, N.: (1999), ”*Amortismanlar Ve Yeniden Değerleme*” , Yaklaşım Yayınları, Ankara,
- Mert, H.: (2012), “*Hastane İşletmelerinde Maliyet Hesaplamaları Ve Muhasebesi*” , Türkmen Kitapevi, İstanbul,

Rehber, E.: (2013), “*Tarım Ekonomisi*” , Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa,

Yılmaz, K.: (2000), “*VUK, GVK, KVK, Ve KDVK Açısından Değerleme*” , Ankara, Genişletilmiş 2 Baskı,

Taştan, H.: (2013), “*Büyükbaş Canlı Varlık İşletmelerinde Muhasebe Düzeni*” , Detay Yayıncılık, Ankara,

KANUN VE TEBLİĞLER

Gelir Vergisi Kanunu

Tarım Kanunu

1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğ, Resmi Gazete No 21447 (M), Gazete Tarihi 26.12.1992

TEZLER

Antepli, A.: (2014) , “*41 No.lu Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesi: Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Bir Uygulama*” , Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı,

Cihangir, A. E.: (2010), “*Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Zirai İşletmelerde Muhasebe Uygulaması: Meyvecilik İşletmelerinde Bir Uygulama*” , Yüksek Lisans Tezi ,Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı,

Demirkal, Ö.F.: (2006), “*Seracılıkta Uluslar arası Muhasebe Standartlarına Göre Ürün Maliyetlerinin Hesaplanması*” , Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Mustafa Kılı, (2014), “*Tarım İşletmelerinde Tarımsal Faaliyet Standardı Çerçevesinde Maliyet Hesaplaması: Bir Tarım İşletmesinde Örnek Uygulama*” , Doktora Tezi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı,

Özkan, A.: (2001) “*Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinde Maliyetler ve Muhasebeleştirilmesi*” ,Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Top, T.: (2009), “*Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Canlı Varlıkların Değerlemesi; Büyükbaş Hayvanlar Üzerinde Bir Uygulama*”, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı,

Tunçez, H.A.: (2011), “*Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek uygulama*”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı,

MAKALELER

Ay, H.M.: (2015), “*Yatırım Teşviklerinin Sabit Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi*”, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt:5, Sayı:2, s. 178

Aydemir, C, Pıçak, M.: (2008), “*Ekonomik Gelişme Sürecinde Tarım-Sanayi İlişkilerinin Sektörler Arası Bütünleşmeye Etkileri*”, D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 10, s. 130

Ceylan, A.,Tık, C.: (2014), “*Zirai Kazançların Vergilendirilmesi*”, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 131 s.80-84

Doğan, Z., Arslan, S., Berkman, A.N.: (2015), ” *Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları:Tarihsel Bir Bakış*”, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Cilt-Sayı 8, s. 34

Özkan, A.: (2002), “*Büyükbaş Hayvanlarda Amortismanlar, Yeniden Değerleme, Maliyet Bedeli Artırımı Ve Yenileme Fonu*”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:249, s. 107

Özulucan, A., Deran, A.: (2008), “*41 Nolu Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 41) Vergi Usul Kanunu Ve Tekdüzen Hesap Planı Açısından Küçük Ve Büyükbaş Canlı Varlıkların Muhasebeleştirilmesi Ve Değerleme İşleminde Karşılaşılan Güçlükler Ve Çözümleri*”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı, 25, s.2-5

Yılmaz, E.: (2014), ”*TMS-41 Tarımsal Faaliyetler Standardı Kapsamında Büyükbaş Canlı Varlıkların Değerlemesi Ve Muhasebeleştirilmesi*”, Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı:22, s. 235-236

Yücel, A.T.: “*Genel Muhasebe*”, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, s.495

Yükçü, S.: (2001), ” *İşçilik Maliyetlerinin İzlenmesinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:238, s. 12

Yükçü, S.: (2004), ” *Mevzuatımızda Maliyet Hesaplama Sistemleri*”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:275, s.17

RAPORLAR

Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) (Ankara,2000),

Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) (Ankara,2006),

Devlet Planlama Teşkilatı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) (Ankara,2013),

Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı, 18706, 25.12.2015

WEB SİTELERİ

http://www.veteriner.cc/sigir/sut_inek_besleme.asp (Erişim Tarihi. 28.11.2016)

<http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html#panel-2> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016)

<http://www.tuik.gov.tr/arastirmaveprojeler/tikas/tikas.html#panel-2> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2016)

<http://tarimdan.com/bilgi-bankasi/buyuk-bas-hayvanlar-hangileridir-s295.html> (Erişim Tarihi: 22 Ocak 2016)

http://www.tarsim.gov.tr/trsmWeb/newDetails?_key_=E9A598E2B95376C1BFFA1E9774BFD337744732FEJYC4Q1LA31C7ISNPGS23062015(Erişim Tarihi : 12 Şubat 2016)

<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3188&arananKey=CELALTOZAN>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016)

<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=3188&arananKey=CELALTOZAN>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016)

<http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=22028>, (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016)

http://sbd.ogu.edu.tr/makaleler/2_1_Makale_4.pdf (Erişim Tarihi: 29 Şubat 2016)